

Primorski dnevnik

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale I. gruppo

Cena 90 lir

Leto XXVIII. Št. 103 (8196)

TRST, nedelja, 30. aprila 1972

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknem, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni «Dobrodo» v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 pa v tiskarni «Slovenija» v gozdu pod Vojskem pri Idriji. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasužnjeni Evropi.

Kako in za koga bomo glasovali v nedeljo, 7. maja

Letošnji predvolilni politični položaj v državi je zelo zapleten, zakaj zdi se, da resno grozi nevarnost preobrata na desno in s tem tudi nevarnost, da se zavre proces demokratizacije, splošnega napredka večje socialne pravičnosti in vsega, kar omogoča tudi nam Slovencem v Italiji večje možnosti, da bi uspeli v naših prizadevanjih za doseg boljših življenjskih pogojev, v naporih za globalno zaščito naše narodne skupnosti. Zlasti je zapleten položaj na področju, kjer živimo Slovenci, saj se zelo pogosto za marsikatero strankarsko etiketo skrivajo različne možnosti prav glede odnosa do naše narodne skupnosti.

V našem dnevniku smo morali tudi letos večkrat poročati — in prejšnjo nedeljo je bilo vnovič na tem mestu podarjeno — da se še ni stopilo na prste ljudem in nekaterim njihovim političnim smiselnostim, ki s poskusi svoje protidemokratske in protislovenske dejavnosti nadaljujejo. Zlasti velja to za dopuščenje tako odkrite dejavnosti v novofašističnih strankah, pa tudi tistih, ki so se pred dnevi poskušili zanikati celo vsaj približno enakopravno uveljavljanje našega jezika na taki slovensosti, kakršna je bila prejšnji ponedeljek v Riziarni, kjer — kljub opozorilu v našem dnevniku — slovenska beseda ni bila enakovredna italijanski, kot bi morala biti spričo tisočev naših žrti, ki so se skozi to strašno tržaško tabojsko smrti.

V tem sedanjem predvolilnem položaju glede fašistov torej skoraj ni treba izgubljati besed, saj gre pri Almirantejevi «novi» politiki samo za ovčjo kožo, s katero se hoče prekriti stari fašistični volk; saj gre za govorenje o «nacionalni desnici», zakaj v resnici gre vedno za isti fašizem, ki je bil in ki je naš najhujši sovražnik. Stari fašist, ki vodi pod «novimi» gesli to «novi» fašistično desnico, je prejšnjo nedeljo v Trstu in v Vidmu dal dovolj javnih dokazov, da bi bile morale njegovo stranko oblasti že zdavnaj prepovedati na podlagi ne le ustavnih določb, temveč na podlagi že dvajset let veljavnega zakona.

Zapletena in protislovna je tudi politika večinske stranke Krščanske demokracije, ki se predstavlja volivcem v različni in tudi ostro nasprotujoči si podobi, ko nikakor ne moremo na Tržaškem postavljati za nusto raven n. pr. podatljnika za zaupanje trgovino polit. Belodja, ki se zavzema za sožitje dveh narodov, za priznanje stvarnosti na tej meji, za odprto mejo, in po drugi strani poslanca Bologno, ki je pobornik prave krizarske vojne in ki postavlja odkrite teritorialne zahteve; hkrati pa Slovencev zanj tako rekoč ni, če pa že smo, smo neke vrste tujec, ki bi ga bilo treba zapreti v nekaj srednjeveški geto.

Nekaj podobnega, čeprav v povsem svetstvenem objektivni stvarnosti volilne aritmetike, je pri socialdemokrati, ki niso sprejeli načel poglubljenih stališč.

Vrh Gandi-Buto bo v Novem Delhiju

NOVI DELHI, 29. — Pakistansko zunanje ministrstvo je danes sporočilo, da bo napovedano srečanje na vrhu med Indiro Gandi in pakistanskim predsednikom Butoom čez štiri ali pet tednov v Novem Delhiju. Po poročilih indijskega radija, ki se je skliceval na pakistansko zunanje ministrstvo, je zelo verjetno da se bo vrha udeležil tudi premier Bangla deša Rahman.

lišč do Slovencev, so pa jim v konkretni praksi večkrat pokazali prijazen obraz, in se potegujejo za slovenske glasove predvsem v drugem tržaškem volilnem okrožju, kjer njih predstavniki na volilnem zborovanju tudi v slovenščini razlagajo, da zadostuje rahel premik glasov v korist senatorskega kandidata tržaškega podžupana Lonze, da bi bil s takim premikom lahko izvoljen na škodo socialdemokrata iz Karnije.

V načelno drugačnem okviru pa smo, ko prehajamo na oeno delavskih strank, njihove politike in zagotovil in kandidatur. Tu ne gre več toliko za izbiro med različni kandidati italijanske narodnosti, temveč za jasno opredelitev, ki prihaja tudi do izraza s kandidiranjem ugodnih slovenskih predstavnikov. Ti slovenski kandidati so: v volilnem okrožju Trst: dosedanji poslanec Albin Škerk na listi KPI, Dušan Košuta na listi PSI in Vito Jerco na listi PSIUP, v sosednjem gorško-videmskem volilnem okrožju pa so slovenski kandidati: Andrej Jarc na listi KPI, Marko Waltritsch na listi PSI ter Gradimir Gradnik na listi PSDI. V obeh volilnih okrožjih, kjer prebivajo slovenski volivci in volivke, je torej vsega skupaj šest kandidatov slovenske narodnosti.

Seveda pa gre za stališča, kako naj se rešujejo vprašanja slovenske narodne skupnosti in s tem v zvezi tudi za odnos do globalne zakonske zaštite.

Pri PSI prihajajo jasno do izraza uradna zagotovila, da bo socialistična stranka tudi v prihodnji poslovni dobi parlamenta ponovno predložila predlog globalnega zaščitnega zakona za rešitev odprtih vprašanj slovenske narodnosti.

Program KPI v vsedravnem okviru vključuje načelno stališče za reševanje vprašanj naše skupnosti in je v prejšnjem parlamentu prva vložila predlog za globalni zaščitni zakon ter ni dvomov, da bo predlog ponovila tudi v prihodnji zakonodajni dobi.

Tudi PSIUP je zagotovila, da bo ponovno vložila zakonski predlog.

Teden dni pred volitvami je v tem zapletenem predvolilnem položaju nadvse upravičeno vprašanje:

Kako in za koga bomo slovenski volivci in volivke glasovali prihodnjo nedeljo, ko bomo šli na volišča, da bi dali svoj delež za izvolitev tistih novih poslancev in senatorjev, ki bodo tudi nas zastopali v obeh zbornicah rimskega parlamenta? Podobno kot pred vsakimi volitvami, hočemo tudi pred letošnjimi na to vprašanje odgovoriti tako kot lahko odgovori glasilo vseh naprednih narodno zavednih Slovencev.

Predvsem velja za naše volivce in volivke navet, naj glasujejo v skladu s svojim demokratičnim prepričanjem. Pri tem pa naj naši volivci in volivke upoštevajo sledeče ugotovitve, o katerih točnosti — tako menimo — ne more biti tehtnih pomislekov.

vsaj k njegovi uveljavitvi za primer, ko njegova izvolitev ni mogoča.

Ta ugotovitev velja za vse slovenske volivce in volivke obeh volilnih okrožij, kjer živijo, t. j. za volilno okrožje Trst in za sosedno volilno okrožje Gorica - Videm - Belluno - Pordenone. Važno pa je vedeti, da je spričo prejšnjih volilnih rezultatov možna izvolitev slovenskega kandidata samo v volilnem okrožju Trst in da se slovenski kandidati na drugih listah in okrožjih lahko politično uveljavijo. V tržaškem volilnem okrožju se s preferenčnim glasom lahko uveljavita na listi PSI Dušan Košuta, na listi PSIUP pa Vito Jerco; v volilnem okrožju Gorica - Videm - Belluno - Pordenone preferenčni glas je bolj uveljavil Marka Waltritscha na listi PSI, Andreja Jarca na listi KPI, pa tudi Gradimira Gradnika na listi PSDI.

No, nesporno pa je dejstvo, da bo preferenčni glas za slovenskega kandidata na listi KPI v okrožju Trst za dosedanjega poslanca Albina Škerka zanesljivo omogočil njegovo izvolitev v poslansko zbornico na listi KPI. Ta izvolitev pa istočasno pomeni, da bo tudi v novi zakonodajni dobi v novem parlamentu zagotovljena prisotnost Slovencev, ki bo stalno opozarjal na naša vprašanja ter s tem nadaljeval svoje dosedanje delo v korist vse slovenske narodne skupnosti v Italiji.

TOČNO EN MESEC PO ZAČETKU VELIKE PARTIZANSKE OFENZIVE V JUŽNEM VIETNAMU

Sajgonci se umikajo na vseh frontah

Južni Vietnam praktično presekan na dvoje - Beg kolaboracionistov iz Kuang Trija - Enote osvobodilnih sil se približujejo bivši cesarski prestolnici Hueju

SAIGON, 29. — Točno en mesec po začetku velike partizanske ofenzive v Južnem Vietnamu so kolaboracionistične čete kljub močnim podporam ameriškega letalstva in topništva začle v položaj, ki postaja iz ure v uro bolj dramatičen. Z današnjim zavzetjem Bong Sona, glavnega mesta pokrajine Binh Dinh, so osvobodilne sile praktično prezele na dvoje Južni Vietnam ter onemogočile Thien-

dejo okrepitev, bo mesto padlo. Kot mnogo drugih krajev Južnega Vietnama, se je tudi Kuang Tri spremenil v kup ruševin: civilno prebivalstvo so že v preteklih dneh popolnoma evakuirali, tudi večina sajgonskih vojakov se je že umaknila iz mesta. Streljanje je še slišati samo iz glavne štaba generala Van Giala in iz postojanke ameriških «svetovlakov». Ameriški bombniki pa hitenitveno obdajajo okolico mesta, kjer naj bi bili položaji osvobodilnih sil.

Bežeči vojaki, pomešani med civilnim prebivalstvom, se množično umikajo proti Hueju. Bivša cesarska prestolnica šteje navadno kakih 150 tisoč prebivalcev, sedaj pa je v mestu najmanj dvakrat toliko ljudi, ki se jih postopoma loteva panika. Glavni obrambni postojanki pred mestom, «Bastogne» in «Checkmate» sta padli po srditih bojih, ki so trajali tri tedne. Sajgonci so se umaknili danes jutraj, kmalu zatem pa so ameriški fantomi bombardirali obaze bazi ter skušali uničiti ves dragocen vojaški material, ki so ga kolaboracionisti pustili na terenu, med katerim tudi šest 150 milimetrskih topov. Mesto Hue brani sedaj samo še ena postojanka, imenovana «Birmingham», osem kilometrov od baze «Bastogne». Po pričevanjih se bo prav okrog te postojanke odvijala odločilna bitka za Hue.

El Sadat zaključil obisk v Sovjetski zvezi

Skupno poročilo o pogovorih v Moskvi

KAIRO, 29. — Egiptovski predsednik je danes končal svoj obisk v Moskvi. V Kairo in Moskvo so objavili uradno sporočilo o pogovorih, ki jih je imel Sadat z Brežnevom in drugimi sovjetskimi državniki. Sporočilo pravi, da izraelska napadna politika, ki jo podpirajo ZDA proti arabskim deželam, predstavlja glavni vir napetosti na Bliskovih vzhodu in v veliko nevarnost za svetovni mir.

Poročilo ugotavlja, da imajo arabske države v boju proti izraelu vso pravico, da iščejo pravično politično rešitev spopada, hkrati pa, da se poslužijo vseh sredstev za osvoboditev zasedenih arabskih področij. Predsednik Sadat, prvi sporočilo, se je zahvalil Sovjetski zvezi za pomoč, ki jo nudi boju arabskega ljudstva.

Že osemnajst dni nobenega obolenja za črnimi kozami

BEograd, 29. — Po sporočilu štaba za zaščito prebivalstva pred črnimi kozami v zadnjih 18 dneh ni bilo v Jugoslaviji nobenega novega obolenja. Do danes je ozdravilo v karantenski bolnišnici v Djakovici 73 oseb, v karantenski bolnišnici v Beogradu pa 15 oseb. V sporočilu se poudarja uspešno opravljen cepljenje prebivalstva v pokrajini Kosovo, s čimer je zagotovljena zaščita prebivalstva te pokrajine.

padla ameriškega predsednika, medtem ko je v preteklih tednih govorila le o «ameriških imperialistih» ali podobno. Agencija TASS je uradno potrdila, da sta tajnik CK KP SZ Katushev in namestnik zunanjega ministra Firjabin obiskala Hanoi takoj po Kissingerjevem obisku v Moskvi. Domnevajo, da sta sovjetska predstavnika seznanila severovietnamsko vlado z vsebino ameriško-sovjetskih pogovorov.

Član političnega urada severovietnamske stranke dela Le Duc Tho je danes odpotoval iz Pekina v Pariz, kjer bo verjetno navezal stike z Američani, da bi prenehal tamkašnja pogajanja z mrtve točke. Na poti se je Le Duc Tho za kratek čas ustavil v Moskvi.

divitvo prakse demokratičnega vzemanja skupnih nalog z razvojem solidarnosti delovnih ljudi in njihovih samoupravnih organizacij, republik in pokrajin, z odločno borbo proti vsem nasprotnikom socializma, samoupravljanja in skupnega življenja enakopravnih narodov in narodnosti. Na kraju pozdrava se izraža polna solidarnost z delavskim razredom in z vsemi narodi sveta in se zagotavlja, da bodo narodi Jugoslavije nadaljevali dosledno borbo za enakopravno, sodelovanje med narodi in državami za družbeni napredek in socializem.

Prvomajski proglas politično-družbenih organizacij Jugoslavije

BEograd, 29. — Zvezna konferenca SZDLJ, predsedstvo ZKJ, svet Zvezne sindikature, Konferenca Zvezne mladine Jugoslavije, zvezni odbor Zdravstva, zvezni odbor rezervnih starešin, predsedstvo Zvezne študentske konference za aktivnost žena Jugoslavije in skupnem prvomajskem pozdravu ugotavljajo, da se letošnji prvi maj predstavlja v znaku povečane borbe za uresničitev politične gospodarske, družbene in kulturne razvoja, za uresničitev družbeno-gospodarskega položaja delavskega razreda, za izboljšanje življenjske ravni, delovnih ljudi in premarovanje težav in slabosti.

Politična trdnost jugoslovanske države, se podarja v prvomajskem pozdravu, se bo najuspešneje okrepila z uresničevanjem odločilne vloge delavskega razreda v gospodarskem političnem življenju, s poglobljanjem bratstva in enotnosti, enakopravnosti med narodi in narodnostmi na osnovi ustavnih sprememb, z gra-

DANES 12 STRANI	
IZ VSEBINE:	
A. P. OGAREV:	«Pri Kobaridu 1917 sem vodil jaz». (Str. 7 in 11)
M. ZADNIK:	«Kako je padel neustrašni Jože Dujmovič-Simalj». (Str. 7 in 8)
V. TAVCAR:	«Nabrežinski kamnarji so praznovali delavski praznik tudi pod fašizmom». (Str. 7)
D.P.:	«Stoletnica Godinovega "Tersta"». (Str. 5)
F. ŠEBJANIČ:	«Položaj porabskih Slovencev se boljša». (Str. 6)
D. PLANJAVEC:	«Lojze Valenčič se je rodil v Ul. Coronio 17». (Str. 7 in 11)
K. KOŠUTA:	«O spomeniku padlim v Križu». (Str. 8)
S. PREMUR:	«Kako vzgajajo našo mladino». (Str. 8)

V ZAHODNEM BERLINU OB NAVZOČNOSTI BRANDTA

Ljudski shod za potrditev pogodb z Moskvo in Varšavo

Tudi v Bonnu velika manifestacija v podporo Brandtovi politiki

BONN, 29. — Zahodnonemški kancler Brandt in zunanji minister Scheel sta se danes udeležila v zahodnem Berlinu velikega shoda pod geslom «Potrditi pogodbi z Moskvo in Varšavo». Pred shodom sta imela Brandt in Scheel tiškovno konferenco. Na njej je Brandt izrazil prepričanje, da bosta pogodbi z Moskvo in Varšavo kmalu ratificirani. Namiguje na včerajšnje srečanje s predsednikom demokristjanske opozicije Barzom, na katerem sta razpravljala o nastalem položaju v parlamentu, je kancler Brandt izjavil, da je predlog vlade opoziciji za sestavo skupne izjave še vedno veljavno. Brandt ni hotel česarikarjem dati večjih pojasnil o včerajšnjem srečanju z Barzom, razen da je potrdil vesti, da se bosta ponovno srečala prihodnji teden.

Zunanji minister Scheel je prav tako izrazil prepričanje, da bosta obe pogodbi kmalu ratificirani. Dejal je, da je skoraj gotovo, da bo do nekateri demokristjanski poslanci glasovali za vladno večino. Oba državljana sta v svojih izjavah poudarila, da predčasne volitve, ki jih zahteva demokristjanska opozicija, ne predstavljajo nobene čarobne rešitve in ne jamčijo, da bi lahko bodoča vlada imela gotovo večino. V tem pogledu je Brandt naglasil, da v zvezi demokraciji vlada mora znati vlada krancij vlada pidiio večino. Toda za sklicanje predčasnih volitev, je dejal Brandt, se morajo strinjati vse stranke v parlamentu.

Po končani konferenci sta se Brandt in Scheel udeležila velikega ljudskega shoda. Ob njunem prihodu je množica začela vzklikati njuna imena in gesla proti demokristjanski opoziciji. Na shodu so najprej prebrali solidarnostne pozdrave, ki so jih Brandtu poslali predsedniki vlad Danske, Švedske, Norveške in Finske. Na shodu je imel Brandt zelo pomirjajoč govor, čeprav ni niti za las popustil pred pritiskom z vzklikom «pogodbi z Vahom ne bosta propadli». Brandt je zahodnim Berlinčanom govoril zlasti o pomenu pogodb z Moskvo in Varšavo za zahodni Berlin in pripomnil, da oba bosta imela pogodbi na spoznanem o Berlinu najtesnejša povezava. Brez obojestrane volje ne bosta mogla biti oboje pogodb, je dejal Brandt, ne bo stopil v veljavo sporazum o Berlinu. Ta sporazum določa bistvene in zelo važne ugodnosti za prebivalstvo bive neke prestolnice. Ratifikacija obeh pogodb, je naglasil Brandt, je tudi bistvenega pomena za postopno urediv odnosov med obeh nemških državama in za premostitev stalne napetosti med blokoma v Evropi.

Zunanji minister Scheel je ostro napadel demokristjansko opozicijo in jo obtožil, da je poskušala prevzeti oblast v Bonnu brez kakršne koli pridržka in ne da bi pomislila na težave zahodnih Berlinčanov.

Predsednik demokristjanske stranke Barzel je danes dal izjavo, v zvezi z dogodki v zadnjih dneh in z včerajšnjim srečanjem z Brandtom in Scheelom. Barzel je priznal, da je treba prejeti ali slej dodeči sporazum o enotni zunanji politiki. Tudi socialdemokrati in liberalci, je dodal Barzel, «razumno» iščejo poti kompromisa.

Tudi v Bonnu je bila danes velika manifestacija, na kateri je okrog 15.000 ljudi zahtevalo čimprej ratifikacijo pogodb z Moskvo in Varšavo.

do nekateri demokristjanski poslanci glasovali za vladno večino. Oba državljana sta v svojih izjavah poudarila, da predčasne volitve, ki jih zahteva demokristjanska opozicija, ne predstavljajo nobene čarobne rešitve in ne jamčijo, da bi lahko bodoča vlada imela gotovo večino. V tem pogledu je Brandt naglasil, da v zvezi demokraciji vlada mora znati vlada krancij vlada pidiio večino. Toda za sklicanje predčasnih volitev, je dejal Brandt, se morajo strinjati vse stranke v parlamentu.

Po končani konferenci sta se Brandt in Scheel udeležila velikega ljudskega shoda. Ob njunem prihodu je množica začela vzklikati njuna imena in gesla proti demokristjanski opoziciji. Na shodu so najprej prebrali solidarnostne pozdrave, ki so jih Brandtu poslali predsedniki vlad Danske, Švedske, Norveške in Finske. Na shodu je imel Brandt zelo pomirjajoč govor, čeprav ni niti za las popustil pred pritiskom z vzklikom «pogodbi z Vahom ne bosta propadli». Brandt je zahodnim Berlinčanom govoril zlasti o pomenu pogodb z Moskvo in Varšavo za zahodni Berlin in pripomnil, da oba bosta imela pogodbi na spoznanem o Berlinu najtesnejša povezava. Brez obojestrane volje ne bosta mogla biti oboje pogodb, je dejal Brandt, ne bo stopil v veljavo sporazum o Berlinu. Ta sporazum določa bistvene in zelo važne ugodnosti za prebivalstvo bive neke prestolnice. Ratifikacija obeh pogodb, je naglasil Brandt, je tudi bistvenega pomena za postopno urediv odnosov med obeh nemških državama in za premostitev stalne napetosti med blokoma v Evropi.

Zunanji minister Scheel je ostro napadel demokristjansko opozicijo in jo obtožil, da je poskušala prevzeti oblast v Bonnu brez kakršne koli pridržka in ne da bi pomislila na težave zahodnih Berlinčanov.

Predsednik demokristjanske stranke Barzel je danes dal izjavo, v zvezi z dogodki v zadnjih dneh in z včerajšnjim srečanjem z Brandtom in Scheelom. Barzel je priznal, da je treba prejeti ali slej dodeči sporazum o enotni zunanji politiki. Tudi socialdemokrati in liberalci, je dodal Barzel, «razumno» iščejo poti kompromisa.

Tudi v Bonnu je bila danes velika manifestacija, na kateri je okrog 15.000 ljudi zahtevalo čimprej ratifikacijo pogodb z Moskvo in Varšavo.

kakih 15 tisoč ljudi vzklikala Brandtu in njegovi vzhodni politiki.

Na včerajšnjem volilnem zborovanju v Trstu je tajnik KD Forlani potrdil osnovno zunanje-politično usmeritev stranke za sodelovanje z Jugoslavijo, za sožitje med italijanskimi in jugoslovanskimi narodi. Nekaj podobnega, pa čeprav s pridržki, je bil prisiljen izreči tudi desničarski poslanec večinske stranke Bologna, medtem ko je gostja iz Rima predstavil tajnik tržaške KD Coloni.

Slovenska komisija PSI je sinoči ponovno pozvala volivce, naj zaupajo preferenčni glas slovenskega kandidata Dušana Košuta, Slovenska levica pa je ponovila izjavo o podpori poslancu Albinu Škerku.

V okviru sestankov s strankami so se predstavniki kulturnih društev Beneške Slovenije včeraj sestali najprej z zastopniki KPI in kasneje tudi PSIUP.

DANES

ZADNIJ TEDEN PREDVOLILNE KAMPANJE

Tajnik KD Forlani za sodelovanje med italijanskimi in jugoslovanskimi narodi

Slovenska komisija socialistične stranke poziva volivce, da oddajo preferenčni glas kandidatu Dušanu Košuti - Ponoven poziv Slovenske levice za poslanca Albina Škerka

Tržaško vodstvo kršćanske demokracije je včeraj predstavilo najvidnejšega predstavnika stranke, tajnika Forlanija. Za njegov govor je vladalo precejšnje zanimanje, saj je znano, da se v tržaškem vodstvu KD bje ostra notranja bitka v odnosu do Slovencev, glede stališča do Jugoslavije, priznanja jugoslovanske stvarnosti in glede teritorialnih vprašanj. Mnogi so pričakovali, da se bo Forlani v skladu s notranjo logiko stranke, z notranjimi spori med raznimi strujami, opredelil za nacionalistično varijanto tržaške KD. Do tega pa ni prišlo. Tajnik stranke Forlani je namreč glede politike italijanske vlade do Jugoslavije dejal, da temelji na lojalnem spoštovanju pogodb in londonskega sporazuma glede ozemelskih vprašanj, na medsebojnem spoštovanju, na sodelovanju obeh držav v korist obojega prebivalstva.

Forlani je nadaljeval, da hoče kršćanska demokracija uveljaviti mir in sodelovanje med italijanskimi in jugoslovanskimi narodi. Kakršenkoli umetniški poskus polemike, ali spekulacije, z lažnimi nacionalističnimi obrazložitvami je treba odločno zavrniti. Tak poskus skušajo rušiti mednarodne odnose, gospodarski napredek države, trgovsko izmenjavo, kar vse se je v zadnjih letih razvijalo prav na osnovi prištrnih odnosov med dvema državama.

Tajnik Forlani je nadaljeval, da se kršćanska demokracija obvezuje, da bo vedno in ob vsaki priložnosti delovala za mir, da se premostijo tragične posledice preteklosti in da se utrdijo odnosi sodelovanja. V tem ozračju se kršćanska demokracija trudi za ustvarjanje Evrope in pričakuje, da se bodo Evropski skupnosti pridružile še druge države. Ostro je treba obsojiti kakršni koli poskus, ki naj zavre to konstruktivno stališče do mira in napredka.

Forlani je zaključil, da so sence vojne, poskusi obnavljanja nacionalizma še vedno živi in da gre za iste poskuse, ki so zastupili naš kontinent in terja v razdobju 20 let tako strahotne žrtve.

Tajnik KD Forlani, ki je prišel v kino dvorano Grattacielo z uro zamude, je predstavil pokrajinski tajnik KD Koloni, ki je v svojem govoru podčrtal sodelovanje med Italijani in Slovenci na našem področju ter odprto in konstruktivno sodelovanje med sosednjima državama. Poslanec Bologna je bil očito v zadregu, zaradi česar se je v svojem obsevnem uvodnem govoru ukvarjal predvsem z vprašanji reda, notranjega gospodarskega in drugega razvoja. Glede ozemelskega vprašanja pa je bil Bologna megljen. Govoril je o pravičnosti, o perspektivah, ko naj se demarkacijska črta spremeni v dokončno mejo, v bistvu pa se je podredil ukazu »od zgoraj«.

Včeraj se je sestala Slovenska komisija socialistične stranke, ki je ugotovila, da se s slovenskimi vprašanji ukvarjajo številne stranke, čeprav nekatere izključno iz voilnih namenov.

Slovenska komisija socialistične stranke je z zadovoljstvom ugotovila, da so potekali razgovori s predstavniki Slovenske kulturno-gospodarske zveze zelo konstruktivno in da je prišlo do istih stališč glede zakona za globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Slovenska komisija socialistične stranke je z zadovoljstvom pozdravila umestitev prvega upravnega odbora »Stalnega slovenskega gledališča«. Ugotovila je, da gre za zaključek dolgega procesa, ki je sad pomembnih in nepristranskih prizadevanj socialistov, ki so prvi uspeli prebiti odpor proti najvidnejši slovenski kulturni ustanovi in ki so tudi izbojevali prvo javno-pravno priznanje, ko je socialistični minister Corona vključil Slovensko gledališče med primarna gledališča v Italiji. V tej zvezi sta načelnik vsedržavne kulturne komisije PSI poslanec Beniamino Finocchiaro in bivši minister Achille Corona bzojavila slovenski komisiji socialistične stranke naslednje: »Ob umestitvi upravnega sveta »Stalnega slovenskega gledališča« prejemite izraz našega zadovoljstva - Stop -

Naprej pripravljeni za stalno akcijo v boju za pravice slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Člani slovenske komisije socialistične stranke pravijo v svojem poročilu, da upravičeno lahko pozivajo Slovence, da oddajo preferenčni glas za slovenskega kandidata Dušana Košuto.

Izvršni odbor »Slovenske levice« nam je poslal daljši poziv, v katerem se sklicuje na svoje odprto pismo od 8. marca, ko je predlagal svojim članom, prijateljem in vseh slovenskih javnosti, naj pri poslanskih volitvah glasujejo za poslanca Albina Škerka, ker ima v teh volitvah kot Slovenec edino možnost priti v italijanski parlament. V tokratnem pozivu pravi »Slovenska levica«, da bi bilo treba doseči dovolj poslancev, da bi imeli v italijanskem parlamentu dovolj moči, da bi imeli v Sloveniji lahko sami izvolili svojega poslance. Izjava nadaljuje, da je treba priznati dosežanju poslancu Albini Škerka, da se je v pretekli parlamentarni dobi pošteno zavedel za izpolnitev vseh obvezosti, ki jih ima država do nas in da se z glasovanjem zanj obvezuje, da se v prihodnje nadaljeval začeto delo.

KLJUB POSKUSOM RAZBITJA

V Trstu, Miljah, Nabrežini in Križu enotne prvomajske proslave na Tržaškem

Dokončno potrjeno, da bo vsedržavne tajnike CGIL, CISL in UIL pozdravil slovenski delavec Boris Mihalič - V Križu bo govoril Boris Gombač, v Miljah Vojko Grgič, v Nabrežini pa Miroslav Košuta

Kljub pritiskom in poskusom s strani nekaterih, da bi enotno prvomajsko manifestacijo razbili, bodo vse prslave potekle tako, kot smo že napovedali.

Osednja proslava bo v Trstu. Naše mesto je bilo vključeno v ozko število sedmih mest, kjer bodo prslave vsedržavne značaja. Pomembno je tudi dejstvo, da bodo na vseh prvomajskih prslavah prisotni tudi slovenski govorniki. Po tradiciji bodo prslave, ki bodo v Trstu na Trgu Goldeni, bodo prslave v Miljah, Nabrežini in Križu.

Za prvomajsko proslavo se bodo delavci zbrali na Trgu Pestalozzi, ob 9. uri, od koder bo krenil sprevod po ul. sv. Jakobu, ul. del. Bosa, ul. Carducci, ul. Milano, ul. Roma ter po Korzu do Trga Goldeni, kjer bo ob 10.30 zborovanje, na katerem bodo govorili generalni tajnik UIL Raffaele Vanni ter zvezna tajnika CGIL Silvano Verzelli in CISL Idolo Marcone. Slovenski govorniki bo pristaniški delavec CGIL Boris Mihalič, ki bo goste iz Rima tudi predstavljal. Zanimivo in znano je, da je tržaški italijanski dnevnik iz komunikacije, ki so mu poslale tri sindikalne organizacije, kratkotalno spustil ime slovenskega govornika. Še vedno sploh ni omenil, da bo na prslavi tudi predstavnik slovenskih delavcev.

V Miljah bo zborovanje vodil predstavnik slovenskih delavcev, tokrat Vojko Grgič od CISL. Na prvomajski prslavi v Nabrežini, ki bo ob 11. uri, bo govoril Miroslav Košuta za CGIL, Aldo Leghissa za CISL in Rodolfo Gasivoda za CcdL-UIL. Ob isti uri bo zborovanje v Križu. Tukaj bodo govorili Boris Gombač za CGIL, Paolo Cruciatini za CISL in Anton Bua za CcdL-UIL.

Za 1. maj je predvidena tudi vrsta prslav, ki jih priredi KPI. Danes, 30. maja bo prslava v Ljudskem domu na Kolonji prisoten bo senator Vittorio Vidali. Zborovanje bo ob 18. uri. Jutri, 1. maja bosta v Križu govorila ob 15.30 senator Vittorio Vidali in poslanec Albini Škerk, nakar bo igrala godba na pihala »Rinaldi« ter godba na pihala iz Križa. Prav tako v ponedeljek, 1. maja, bo na Grizi v Miljah govoril sen. Paolo Sema ter milski župan Gastone Millo. Giorgio Rossetti in Stojan Spetič bosta govorila jutri ob 16. v Podlonjerju v krožku »Zvezda«.

Mnogi čitatelji nas sprašujejo, kako bo z našim letošnjim izletom v Makedonijo.

Glede tega bi radi pojasnili, da je nevarnost črnih koz v Jugoslaviji oziroma v nekaterih njenih južnih predelih, praktično prenehal. V zadnjih 18 dneh niso zabeležili nobenega novega primera in po informacijah, ki jih imamo, kaže, da bodo do sredine maja uklenjeni tudi vsi preventivni ukrepi glede cepitve, tako, da se do takrat našim izletnikom ne bo treba cepiti.

Izlet bo zato potekal po predvidenem programu.

Za 25-LETNO SLUŽBOVANJE Zlata odličja in diplome pokrajinskim uslužbencem

Jutri, 1. maja bo v pokrajinski palači, na Trgu Vittorio Veneto 4, tradicionalna slovesnost, med katero bodo podelili pokrajinskim uslužbencem, ki so 25 let v službi, diplome in zlata odličja z grbom pokrajine.

Letošnji odlikovanci so: Maria Basoli, Ferruccio Bassani, Gino Bavarese, Tarcisio Bearzot, Giovanni Benzi, Gabriele Bragagnolo, Mario Colovini, Alceo Covelli, Aldo Della Negra, Carlo de Zuccato, Giordano Englaro, Giordano Giovannini, Maria Korinik, Benito Letti, Luigi Mesghez, Danilo Milani, Luigia Moliterni, Enzo Movia, Gio-

SPD Tabor čestita svojemu odborniku Franku Citru in njegovi ženi Danici ob rojstvu hčerke Katarine.

Letos bodo podelili spominske kolajne, znak priznanja in hvaležnosti za dolgoletno delo, 93 upokojen-

Jutri, na praznik 1. maja, bo občinska uprava počastila svoje uslužbence, ki so po dolgoletnem službovanju odšli v zadnjem letu v pokoj. Tradicionalna svečanost bo ob 9.30 v sejni dvorani občinskega sveta, upokojenim uslužbencem pa bo župan izročil zlato spominske kolajne.

Letos bodo podelili spominske kolajne, znak priznanja in hvaležnosti za dolgoletno delo, 93 upokojen-

VOLILNA ZBOROVANJA

KPI: 10.00 Oreh in drugi kraji v Miljah - Feriuga, 10.30 Dolina - Spetič in Tonel, 11.00 Trstenik - Gialuz, 11.00 Katarina - Godnič, 11.30 Boljunc - Spetič in Tonel, 11.30 Nasedje S. Pietro - Millo, 11.00 Trg Berti - Sema, 12.00 UL Sinigaglia - Sema, 12.00 Nasedje S. Cristoforo - Millo, 12.30 Borst - Lovriha, 16.00 Mačkoviče - Lovriha, 16.00 Nasedje S. Mauro, 16.30 Slivno, 17.00 Nabrežina, 18.00 Nabrežinska postaja, 19.00 Prapro, 19.30 Trnovca Spetič in Godnič, 17.30 Prebened - Lovriha, 18.00 Kolonja - Vidali, 18.30 Sempolaj - Spetič in Godnič.

KD: 10.00 UL Revoltella - Romano, 10.45 Padrice, 11.30 Gropada, 12.15 Repentabor - Mezena in Slama, 11.30 Križ - Nodari, 19.00 Milje - Nodari in Dragan.

ZARADI PRAZNIKOV

V ponedeljek in torek zaprt gen. konzulat SFRJ

Urad generalnega konzulata SFRJ Jugoslavije v Trstu bodo danes, 29. in jutri, 30. aprila 1972, zaprti kot običajno, ter tudi v ponedeljek, 1. in torek, 2. maja t. l. zaradi prvomajskih praznikov.

Važno sporočilo

učiteljem - suplementom

V kratkem bo izšla odredba za namestive in suplemente na slovenskih osnovnih šolah. Rok za vlaganje prošnje zapade 27. maja t. l.

Ko bo odredba izšla, bomo objavili vsa potrebna navodila. Uradne ure Sindikata slovenske šole so naslednje: ob torkih od 17. do 18., ob petkih pa od 18. do 19. ure.

SKLEPI DEŽELNEGA ODBORA

Dežela bo podprla delovanje transfuzijskih središč

Odobrili so tudi načrt za gradnjo industrijskih infrastruktur in za pomoč civilnim invalidom

Na zadnjem sestanku deželnega odbora so odobrili predlog odbornika za zdravstvo in higieno odv. Develaga o ustanovitvi »nisijskega preučevalnega deželne transfuzijske središča. Krvodalna služba zavzema vedno večjo pomembnost v okviru socialnega zdravstva in zato je potrebno načrtno urejevanje in vsklajanje delovanja središč samih. Komisijo bodo sestavljali primarni transfuzijski središči iz Trsta, Gorice, Vidma in Pordenona, predsednik deželne zveze krvodalcev, deželni predstavnik AVIS ter predstavnik deželnega odbornika za zdravstvo in higieno.

Zatem je deželni odbor na predlog odbornika za industrijo in trgovino Dulcila odobril tretji načrt za razdeljevanje deželne odobre za gradnjo industrijskih infrastruktur na podlagi deželnega zakona št. 31 iz leta 1968. Podpora bodo prejemale občine in konzorciji krajevnih ustanov za gradnjo cest, kanalizacij in drugih infrastruktur v načrtovanih industrijskih področjih. Dežela bo v ta namen prispevala za dobro 20 let po 100 milijonov lir letno.

Končno je deželni odbor osvojil predlog odbornika za socialno skrbstvo Stopperja o finančni podpori civilnim invalidom v letu 1972. Podpora bo integrativna značaja, torej se bo seštevila s predvideno državno ali občinsko podporo in bo znašala po 20.000 lir vsaka dva meseca. Skupno je dežela dala na razpolago v ta namen nad 543 milijonov lir za 4.100 civilnih invalidov dežele Furlanije-Juljske krajine.

Z avtom podri na tla dekletce in spremljevalko

Včeraj popoldne, okrog 15. ure, je 56-letna Quirina Zupet por. Ustulin iz ul. Pacinotti 2 prečkala z 10-letno Chiaro De Comelli iz ulice istice Trg Sansovino, ki je žensko in otroka podiral avto mini minor tržaške registracije. Iz ul. Madonina proti Sv. Vidu je peljal 26-letni Zmiloslav Vovk iz ul. Risan 17. Ob povozenosti s silešcem RK odprl vrata v bolnišnico, kjer so ju sprejeli na ortopedski oddelku. Ustulinova se bo zaradi pretresa možganov in rane na levi nogi morala zdraviti približno 10 dni, mala Chiara pa zaradi rane na desnem kolenu pet dni.

Sumljivim Rimljanom niso utegnili stopiti na prste

Včeraj ponoči so neznani vlomilci razbili izlobo trgovine z optičnimi pripravami v Largo Sartorio 2, last 34-letnega Narcisa d'Ambrosia iz ul. Redi 4 in izkamenili 4 snemalne kamere za približno 700 tisoč lir vrednosti. Ker je nekdo zapazil v bližini kraja vroma sumljivega mladeniča, je telefonsko policiala agente letedege oddelka kvesture. Agenti so identificirali mladeniča za 21-letnega Angela Casaleja iz Rima, toda kakor hitro jim je ta povedal, kdo je, se je poglaval v uren dir in jo pobrisal. Preiskovalci so dalje ugotovili, da je pobežil mladenič stanoval s tremi drugimi Rimljani v hotelu »Roma«, vendar vse do včeraj niso utegnili izslediti nobenega. Tudi preiskava v hotelski sobi mladeničev je dala negativne izid. Preiskovalci vseno domnevajo, da je četverica, ki so jo v Rimu že večkrat kaznovali, skušala vlomiti prejšnji teden v tržaški zlatarni na Borz-nem trgu in v Carduccijski ulici.

Dirigent Matačić včeraj v Verdiju

V okviru »pomladanskih koncertov«, ki jih prireja tržaško gledališče Verdi, je včeraj popoldne stopil za dirigentov pult eden najznamenitejših dirigentov Lovro Matačić, umetniški vodja zagrebške filharmonije, sicer pa svetovno znan in priznan dirigent. V nabitnem Verdiju je vodil orkester in zbor tržaške operega gledališča ter štiri soliste, sopranistko Dobro Carral, mezzosopranistko Giovanna Fiorini, tenorista Beniamino Priora ter baritonista Georga Pappasa. Pod vestno dirigentovo taktirko sta Verdijeve orkester in zbor, ki ga je v Trstu vodil Riccardo Riccietelli, izvajala dve znameniti skladbi L. van Beethovna: Provo in mogotno Devo-to simfonio.

Občinstvo, ki je dobri dve uri pazljivo spremljalo koncert, je na koncu nagradilo dirigenta in izvajalce s toplim aplavzom.

Včeraj-danes

Danes, NEDELJA, 30. aprila

KATARINA

Sonce vzide ob 4.54 in zatone ob 19.10 - Dolžina dneva 14.16 - Luna vzide ob 21.39 in zatone ob 5.22. Jutri, PONEDELJEK, 1. maja PRAZNIK DELA

Vreme včeraj: najvišja temperatura 17,1, najnižja 8,6, ob 19. uri 13,6 stopinj, zračni tlak 1011,4 stanovitve, veter jugozahodni 15 km na uro, vlažna 50 odst., nebo 3 desetine po oblačeno, morje rahlo razgibano, temperatura morja 12,3 stopinje.

SMRTI

Dne 29. aprila 1972 se je v Trstu rodilo 16 otrok, umrlo pa je 12 oseb.

UMRLI SO: 77-letni Giovanni Ferrarri; 81-letni Leonardo Dibionto, 72-letna Adele-Rankel, 87-letna Caterina Bernardoni, 75-letna Ida Fabris vo. Mallardi, 75-letna Rosa Preden-por. Facchin, 62-letni Nicolò Calligaris, 63-letna Nerina Jandreich por. Kompos, 42-letna Vanda Pertot por. Rauber, 37-letni Borislav Milenković, 82-letna Amalia Turel por. Adami, 53-letna Teresa Puglisi por. Rizzotti.

SEBOFLEX

VSE ZA KINO IN FOTOGRAFSKI MATERIAL

Trst, Ul. Mazzini 53, Tel. 733-361

Prijatelje in znance naprošamo da nas obiščejo

DNEVNA SLUŽBA LEKARN

(od 13. do 16. ure)

Alla Basilica, Ul. S. Giusto 1; Croce Verde, Ul. Settefontane 39; Alla Giustizia, Trg Libertà 6; Testa d'Oro, Ul. Mazzini 43.

NOCNA SLUŽBA LEKARN

(od 19.30 do 8.30)

Al Lloyd, Ul. Orologio 6 - Ul. Diaz 2; Alla Salute, Ul. Giulia, Ul. Giulia 1; Picciola, Ul. Oriani 2; Vernari, Trg Valmaura 11.

Ob nedeljah in praznikih so od 8.30 do 19.30 odprte vse lekarnne dnevnne in nočne izmene.

LOTERIJA					
Bari	2	27	28	61	40
Cagliari	51	62	36	71	32
Firenze	64	90	77	62	9
Genova	27	84	79	63	11
Milan	35	52	28	62	29
Neapelj	11	64	56	5	3
Palermo	16	49	45	9	63
Rim	15	71	64	83	58
Turin	22	20	26	30	21
Benetke	20	46	28	11	2

ENALOTTO

1 X 2 1 X 1 1 1 1 2 2

Kvoto: 12 točk - 21.255.000; 11 točk - 339.100; 10 točk - 26.500 lir.

BIRME 1972

Presenetljivo velika izbira UR in ZLATINE - ZLATO 18/750‰ - Velika izbira ur SEIKO - Posebni popusti.

Urarna in zlatarna

LAURENTI Trst-Trieste, Largo Santorio 4

SHISEIDO - TOKYO

Ima vse za vašo lepoto in mladost: preparate za nego obraza, kolek cij proti mozoljem, parfume, čudovite šminke, šampone, zobne paste, najnovejšo kolekcijsko za nego telesa in SHISEIDO MG 5 for men.

Parfumerija - KOZMETIKA 90

Opčine Narodna ul. 120

Slovensko gledališče v Trstu

Danes, 30. t. m., ob 18. uri v Prosvetni dvorani v TREBČAH

Jaka Štoka

TRJE TIČKI burka v dveh dejanjih

Slovenski klub terek, 2. maja ob 20.30

STANE RAZTRESEN član Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, bo pripovedoval

SLOVENSKE BRIDKE IN PIKASTE

Na večer priljubljenega gledališnika vjudno vabljeni.

Slovensko gledališče v Trstu

Kulturni dom

Tennessee Williams

TRAMVAJ POZELENJE

Drama v enajstih prizorih

GLASBENA MATICA - TRST

1. zaključna akademija glasbene šole

Klavir, violončelo, klarinet, trobenta, godalni kvartet. Sreda, 3. maja 1972 ob 20.30 v Mali dvorani Kulturnega doma.

Šolske vesti

Ravnateljstvo državnega učilišča »A. M. Slomšek« sporoča, da bosta 3. in 10. maja zadnji dve predavanja letošnjega usmerjalnega tečaja za dijake in profesorje zavodov: in sicer v zbornici vselej z začetkom ob 12.15.

3. maja bo predaval univ. prof. Leon Zlebnik iz Ljubljane o novih pedagoških smereh; 10. maja bo psiholog dr. Danilo Sedmak govoril vsem dijakom o izgledih, ki jih imajo kot absolvirani učiteljski pri nadaljnjem študiju oziroma pri vključitvi v poklicno življenje.

Razstave

V galeriji »La Lanterna« je do 5. maja kolektivna razstava pod naslovom »Art spectrum«.

V galeriji »Il Tribbio« razstavlja do 13. maja Silvano Macchi. V občinski umetniški dvorani na Trgu Unila razstavlja Michela Pive, ki bo pokazal svoja dela z naslovom: »Lager - Spomin iz uničevalnih taborišč«.

V galeriji Tergeste do 5. maja razstavljal slikar Calusa. V mestni galeriji v Piranu razstavlja do 7. maja akademski slikar Dore Klemencić - Maj svoja olja in tempe.

V Galeriji Russo bo do 10. maja razstavljal svoja dela slikar Fortunato Pugliese.

Prilodni terek ob 18.30 bodo v galeriji Carissimi odprli razstavo del slikarke Mirelle Schott - Sbsajeve. Razstava bo odprta do 17. t. m.

Mali oglasi

Trgovina z železnimi isče trgovske pomočnika in vajenca. Ponudbe na Oglasi oddelku P. d. Prodram stare hiše s kletmi za tri družine. Apollonio Claudio, Savudrija.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ob izgubi naše predrage

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ob izgubi naše predrage

VANDE PERTOT por. RAUBER

Posebna zahvala pred. g. župniku, dr. Dušanu Grudnu, Krožku absolventov trgovske akademije, Slovenskemu gledališču v Trstu, članom zbora »Vasilij Mirka«, sošolcem hčere Zorice, bivšim kolegom RTV Koper, stricu Milanu Trobcu in družini, dr. Bredi Gruden in družini ter družinama Štoka in Cibelli.

Prisrčna zahvala gospe Meri Roje in Danilu Pilatu, družinama Rupel, Regent ter družini Miro Stoka.

Zalovanju se pridružujejo družine

Aca in Emica Vukčević Gordini - Gruden Bertotti - Colja - Parise Corneaz Messeg Mogera - Napolitano Battini Wally z družino Pascuzzi Vera Colja

Nabrežina, Trst, 30. 4. 1972

Pogrebno podjetje Trst, Ul. Zonta 3, tel. 38006

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so spremili na zadnji poti našo drago

MARIJO DERGAN por. ŠVARA

Posebna zahvala šd Breg. pevskemu zboru »F. Prešeren«, PD »Slavica«, predstavnikom SPZ in federacije KP, sekciji KP dolinske občine, družbi pristaniških delavcev in vsem, ki so sočustvovali z nami ob tej teži izgubi.

Družine Švara, Žerjul in drugi sorodniki

Boljunc, 30. aprila 1972.

ZAHVALA

Vsem, ki so nam kakorkoli izrazili sočustvovanje ob izgubi našega draga

ANGELA BANDIJA

se toplo zahvaljujemo.

Ščitimo Kras

Tržaška pokrajinska uprava, v soglasju s občinskim Trst, Zgonik, Repentabor, Devin, Nabrežina, Dolina in Milje ter z avtonomno turistično ustanovo za Trst in Sesljan, ponavlja svoj poziv iz prejšnjih tednov, naj tisti, ki spričo lepega vremena nameravajo iti na Kras, ne pritižajo ognjev.

Obehem naslavlja na izletnike, naj ne hodijo po nepotrebnem ter nedotaknjenost zelenih površin, ki bi jih pobude, ki bi ne spoštovala značilnosti okolja lahko poškodovale.

Uprava opominja izletnike, naj ne hodijo po nepotrebnem ter nedotaknjenost zelenih površin, ki bi jih pobude, ki bi ne spoštovala značilnosti okolja lahko poškodovale.

Odbornik za javna dela Lucijan Volk

S SEJE UPRAVNEGA SVETA TURISTIČNE USTANOVE

Propaganda v raznih državah in skrb za čistočo na Krasu

Propagandni avtobus prevozil 5000 km - Zaskrbljenost zaradi nesnage ob cestah, ki peljejo v mesto

Te dni je bila seja upravnega sveta tržaške avtonomne letovišarske in turistične ustanove, ki je pod predsedstvom prof. Cumbata pregledala dosedanje propagandno delo in pobude za razvoj turizma na našem področju. Upravni svet je izrazil svojo zaskrbljenost in obžalovanje zaradi onesnaženja ob cestah, ki iz območja področja vodijo v Trst. Ob cestah, zlasti pa v obcestnih jarkih, se namreč kopičijo odpadki, najlonke vrečke in prazne škatle, ki jih odmetavajo turisti-kupci, pa tudi razbita pohištvo, prazne steklenice in drugi odpadki, ki jih odmetavajo meščani in nedeljski izletniki. Omenjena ustanova je dala pobudo za čiščenje cest že pred dvema letoma, toda brez u-

speha. Na sedežu pokrajine je bil lani sestanek, na katerem so predstavniki turističnih ustanov in občin predlagali, naj bi to delo prevzela pokrajina. Turistična ustanova je nabavila smetnike, ki pa so še vedno v skladišču. Upravni svet turistične letovišarske ustanove meni, da bi bilo najbolj učinkovito poveriti kakšnemu zasebnemu podjetju skrb za odvažanje odpadkov ob cestah. To službo bi seveda morali oddati na dražbo, in sicer podjetju, ki bi zagotovilo največja jamstva.

Upravni svet je odobril tudi podelitev prispevkov za razne prireditve, centru za dokumentacijo o Trstu v Sydneyu pa bodo podarili barvni dokumentarni film o Krasu in Tržaškem zalivu.

Med poročilom o propagandnem delu so ugotovili, da so obiskali 212 potovalnih uradov in turističnih agencij, uredništvo časopisov in revij ter sindikalnih organizacij. Vsem so izročili propagandni material, fotografije in razglednice ter dali vse potrebne informacije. Propagandni avtobus turistične ustanove se je pred kratkim vrnil z dolgega potovanja po Evropi. V 33 dneh je prevozil 5000 km, skupnega propagandnega potovanja pa so se udeležili funkcionarji turističnih ustanov iz Trsta, Ljubljane in Gredarce ter zastopniki združenja hotelirjev iz Avstrije, Nemčije, Belgije, Luksemburga, Francije in Holandije.

ZVEZA PARTIZANOV

iz Bazovice, Padrič in Gropade priredili za 1. maj budnico ob 7. uri v Padričah, ob 7.45 v Gropadi in ob 8.15 v Bazovici. Sodelovala bo godba na pihala iz Divace.

Po budnici bo zbirališče v Bazovickem domu, od koder bo potekalo pokopališče, kjer bo polaganje vencev na grob 42 padlim v NOB. Spominjski govor bo imel v imenu antifašističnega odbora Mirko Krizančič. Sledilo bo tovariško srečanje v Bazovickem domu.

Zveza partizanov ANPI

Poziv SS za 1. maj

Slovenska skupnost pozdravlja prvi maj praznik vsega delovnega ljudstva, in želi vsem delavcem, tako po tovarnah kot na poljih in v uradih, da bi skupni sindikalni boji po izboljšanju delovnih razmer dali plodne sadove.

Slovenska skupnost želi vsem delavcem po državi, da bi v svojih prizadevanjih dobili skupen jezik in sindikalni enotnost in tako izboljšali svoje delovne pogoje. Vse tiste pravice, do katerih morajo delavski sloji preiti, si jih morajo pridobiti sami. Slovenska skupnost: dodal je, da je sam sledil v Kulturnem domu skoraj vsem koncertom v letošnji sezoni in bil nad njimi zelo zadovoljen. V bodoče naj bi tudi dijaki v večjem številu prisostvovali koncertom, saj se bodo na njih glasbeno izobrazili, tudi če se drugače glasbe ne učijo. Srečanje se je končalo v zbornici v prijetnem razgovoru med gosti, izvajalci in profesorji.

Slovenska skupnost posebej pozdravlja ob delavskem prazniku slovenske delavce ter želi, da bi s skupnimi močmi prišli kot pripadniki slovenskega rodu do tistih narodnostnih in socialnih pravic, ki nam po zakonih pritečejo, zato da bomo lahko v delu, v miru in enot-

nosti zgradili pravičnejšo, bogatejšo in lepšo bodočnost vseh pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti.

S temi željami vabi Slovenska skupnost svoje somišljenike, naj se za prvomajski praznik udeležijo proslave v Bazovici ter sprevodov v tržaški pokrajini, ki jih organizirajo tri sindikalne organizacije.

V torek, 2. maja bo ob 20.30 javni sestanek rajonske konzulte za predel škedenj - Carbola. Sestanek bo v sedežu konzulte v Ul. Roncheto 77.

DRUGO LETO DELOVANJA ŠOLE GLASBENE MATICE

Nastop v Dolini pokazal sadove pedagoškega dela

Pohvala Mojci Šiškovič, Nadji Udovič in vsem mladim izvajalcem iz Doline in Nabrežine

Drugo leto delovanja podružnice šole Glasbene matice v Dolini je pokazalo sadove pedagoškega dela in zavzetosti, ki sta jo izkazali pri glasbenem potu mladine v Dolini. Mojci Šiškovič in Nadja Udovič, pri petkovem nastopu, če je bil lani nastop nujno združen z začetniškimi tečajem, so gojenci večerj z večerj s svojim izvajanjem nakazali spodbudno pot naprej. Te misli je uvodoma izrek ravnatelj Glasbene matice dr. Gojmir Demšar, ki je pozdravil občinstvo in imenu šole Glasbene matice.

Delo obeh glasbenih pedagogin je bilo pozitivno odraz v tehnično skrbno pripravljeni igri, ki se nameroma je sproščala v muzikalno doživljanje podajanje. Spodrsalaj, ki se mu po nekateri učenec ni mogel izogniti, saj tudi zrelemu glasbeniku ni vselej tuj, ni znanjal vrednosti dela in truda ter lahko glasbeno-pedagoško delovanje dolinske podružnice odkrito pohvalimo.

Izmed mladih pianistov so pokazali svoje znanje Boris Slavič, Tanja Guštin, Ksenija Canciani, Ksenija Slavič, Sonja Praselj, Mojca Švab, Kristina Cupin, Tatjana Bolar in Anaroz Slavič.

S harmoniko pa so se izkazali Pierpaolo Guštin, Kladivja Kocjan, Franc Debernardi, Arianna Korosec, Robert Slavič, Pavel Jerjan, Katja Obo, Igor Tull, Marina Stepančič in Samo Ferluga.

Vzpondbi je bil tudi nastop malega harmonikarskega ansambla »Dolina« pod vodstvom Nadje Udovič. V njem sodelujejo vsi gojenci, ki se v dolinski podružnici učijo harmoniko; ta mali ansambl se lepo razvija in je že večkrat nastopil pri raznih prireditvah.

Veteranji glasbeni večer je postrlil nastop treh violinistov iz nabrežinske podružnice. Gojenci Patrizia Terčič, Boris Devetak in Nevo Radović imajo za seboj že nekajletno študij. Njihova violinska igra, katere mentor je prof. Silvan Krizančič, se že približuje zrelosti in poudarjanju seveda v mehanizmičnosti njihove študijske stopnje. Pohvaliti moramo vse tri klavirske spretnjevalce Nadjo Vidmar, Marijo Breclj in Borisa Zidariča, ki so se smiselno prilagodili solistom. Številno občinstvo je prisluhnilo izvajanju mladih glasbenikov ter jih nagradilo s skrbnim odobravanjem. Mojci Šiškovič in Nadja Udovič pa sta v znak priznanja za svoje uspešno delo prejeli soka nageljnov.

Nabrežina: Ob grobu Kristine Gabrovec

V sredo, 19. t.m. smo v Nabrežini spremenili na zadnji poti Kristino Gabrovec roj. Pertot, ki je vse svoje življenje darovala družini in prispevala k boljšemu obstoju njenih dragih. Njena mladost je potekala v nenehni skrbi za obstanek, kar je bila tedaj usoda vseh vaških deklet.

Pokojna Kristina se je rodila 21. julija 1887 v Nabrežini ter je izšla iz ribiško-kmetijske hiše Jakopovič, kjer je čakala na bomo hrano veliko ust. Izšla se je šivilske obrti, v kateri je postala prava mojstrica ter zalagala s tedanja moda ženski svet po naših vaseh. Še to obdobje se je ukvarjala še po poroki leta 1911, ko se je preselila v novozgrajeno domačijo, ki je, čeprav skromna, bila v tedanjih časih prava palača v gnezdu starih in revnih kraških hiš. Možu Silvestru, polproletarcu zavednega značaja, kar je dokazal v trimesni stiski kamnarjev, je bila v veliko pomoč pri oskrbi družine, ki se je razrasla še na pet otrok, od katerih živijo še trije.

Sinova Milko in Mario, izklesane v očetovi šoli in poznejši borbi našega življa, sta dala svoj pri-spevek partizanskemu boju za svobodo ter še krepko prednjačita v

PISMA UREDNIŠTVU

V Križu nov slovenski vrtec

Spoštovano uredništvo.

Po številnih neuspešnih intervencijah na forumih, ki bi po našem mnenju morali biti odgovorni za vzdrževanje kriškega vrta, vas prosimo, da objavite sledeče odprto pismo OBCINSKI UPRAVI V TRSTU!

Starši otrok, ki obiskujejo slovenski otroški vrtec v Križu, se že dolgo pričujejo zaradi velikih pomanjklivosti prostora, v katerem preživijo naši otroci cele dneve.

Poslopje vrta je nekoč rabilo za šolsko kuhinjo in je v bistvu en sam večji prostor s slačilnico, kjer so tudi bolj slabo prezračena stanišča. Prostor, ki je na razpolago otrokom, je premajhen in neohigieničen. Letos obiskuje vrtec 27 (sedemindvajset) otrok, zanje pa morajo nositi hrano iz šole, kjer je sedež italijanskega vrta, to je v begunskem naselju na

drugi strani vasi! Nič čudnega torej, če je kosilo večkrat hladno, posebno pozimi ob slabem in mrzlem vremenu, saj morata pomočnici hoditi z lonci skozi celo vas.

Okrog stavbe ni ne vrta ne zelenja, dvorišče osnovne šole pa nikakor ni primerno za igranje malčkov. Pripominjamo, da so zdravniški krogi že večkrat izjavili, da tudi iz higienjskega vidika okolje, v katerem se nahaja vrtec, ni primerno.

Zato starši prizadevih otrok zahtevajo nov slovenski vrtec, primeren otrokom in današnjemu času.

V imenu vseh podpisanih: Savina Verginella, Amedea Sedmak, Marica Sedmak, Zorka Sterni, Marija Tenze, Ada Guštinčič, Marija Pacor, Darinka Košuta.

KAJ PRAVI

TA STARA GUNDARCA

Dragi Primorski!

Ste brali v »Piccolu« od četrtka, da se mislin de Vidovich »predstavlja« tudi kot kandidat Istre, Reke in Dalmacije? Ali mu bo pristojni volilni urad tudi to kandidaturu priznal? Ali pa se kot tak predstavlja samo v »Piccolu« in je to v uradni prijavi zatajil?

Vsekakor mislim, da bi volilni urad moral upoštevati tudi take javne izjave kandidatov in njih kandidaturu razveljaviti, saj kolikor mi je znano — noben ital. vol. urad ni pristojen za odobritev kandidatov za inozemstvo.

Kaj pravite?

S spoštovanjem

Vaš bralec P. G.

Trst, 28. aprila 1972.

Pravijo, da bo tisti mislin, ki ga omenjate, še pred volitvami objavil nov pogovor za isti list, v katerem bo izpostavil pomanjklivosti prejšnjega, t. j. povedal bo približno tole:

»Predstavljam se ne samo kot kandidat Trsta, Istre, Reke in Dalmacije! Pozabil sem naznani-ti — z vrhovnim dovoljenjem Almiranteja — da se predstavljam tudi kot kandidat »edella provincia di Lubiana« kakor tudi NDH — Neodvisne Države Hrvatske (con la capitale Zagabria) in tudi kot kandidat Libije in Tripolisa in se tri dni razmišljam, ali bi pristal tudi na krmidastu Abesinije, kaj-ti sporočili so mi, da je bila zadnja brzojavka že poslana iz Adis Abebe in da so jo podpisali sinovi znanega rasa Guksa in tu-di hčerka še bolj znanega rasa Našibi (in rasa na palčki!).

Kaj bo storil pristojni volilni urad, ne vem; popularna vandrora iz tržaškega predmestja, ki ji pravijo »ta stara Gundarca« pr-rasna gorovje, da imajo dan-šnjo funkcijari tega urada kar precej smisla za »fascistino« medu-honite vice in da bodo najbrž na-redili »correcchio di mercenti« in-hu nasprotovanju »nekaterih« članov tistega urada, da »katere« pravijo, da za fašiste tokrat ne bodo gla-sovali več.

Zapuščeni grobovi v Gonarsu

Prejeli smo in objavljamo: Dragi Primorski dnevnik!

Gonars, 25. aprila 1972

Zgodaj zjutraj smo se odpravili s snaho in sinom v Gonars. Pred pokopališčnimi vrati nas je zajel leden mraz. V zadnjem kotu pokopališča stoji napol zabrisana

tabla, katere ti pove da so tu za-kopani jugoslovanski interniranci. Morda jih je 1000 — morda več! Zapuščeni križi — vsak križ štiri tablice, z izbrisanimi imeni. Rada bi bila naša prijateljica — tov. Bogomila Široka a nji mi bilo mogoče.

Molče smo obstali pred stari-mi, od dečja napojenimi venci. Tu in tam umeten cvet. Sin je v ne-kem kotu dobil staro vazo, jo napolnil z vodo in postavil vazo z rdečimi tržaškimi nageljni na ploščico.

Nemo smo stali, vsak po svoje smo se v srcu poslavljali od teh naših tovaršev-mučnikov. Vete-r se je poigraval z nageljni. Sin me je pogledal in dejal:

»Razočarana si, mama?«

»Da sin, razočarana.«

Tako zapuščen — tako pozablje-ni. Spomin me je zanesel v Ljub-ljano! Pokopališče italijanskih vo-jakov tako vzorno urejeno! Nikdar pozabljeno.

Tovariši, ko bi mi, kateri smo ostali — dali samo 100 lir — bi lahko postavili skromno ploščo z imeni vseh teh naših dragih tova-rišev in se s tem oddolžili vsaj deloma za to, kar so oni pretrpeli.

Mila Nekdo ima gotovo seznam vseh tovaršev, ki so zakopani v Gonar-su».

Natečaj za službo v psihiatrični bolnišnici

Pokrajinska uprava sporoča, da so razpisali javne tečaje za naslednje službene mesta v pokrajinski psihi-atrčni bolnišnici:

Natečaj za 4 mesta primarija (po-trebna diploma iz medicine in ki-rurgije, specializacija v psihiatriji in habilitacija)

Natečaj za 4 mesta asistenta (po-trebna diploma iz medicine in ki-rurgije ter habilitacija)

Natečaj za 1 mesto psihologa (po-trebna diploma in specializacija v psihiologiji ter habilitacija)

Natečaj za 1 mesto higienista (po-trebna diploma iz medicine in ki-rurgije, specializacija v higieni in ha-bilitacija).

Rok za predložitev prošnje zapa-de 20. maja 1972. Kandidati mo-raj imeti italijansko državljanstvo in ne smejo biti stari več kot 35 let.

Natečaj za 1 mesto svetovalec - u-pravni stalež (potrebna diploma iz prava ali ekonomskih ved).

Rok za predložitev prošnje zapa-de 10. junija 1972. Kandidati mo-raj imeti italijansko državljanstvo in ne smejo biti stari več kot 35 let.

Za podrobne informacije se je tre-ba obrniti na glavno tajništvo ob po-nedeljkih, sredo in petkih od 10. do 12. ure.

Prispevanje za DIJASKO-MATICO!

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA

Ul. Sv. Frančiška 20

Telefon: 61792

STEREO HELIDON

Rizarna odprta danes in jutri

Tržaška občina sporoča, da bo Ri-zarna spet odprta za občinstvo da-nes in jutri 1. maja, in sicer od 8. do 18. ure.

MAJNICA in RAZSTAVA VIN

v DOLINI 14.5.72

OB ZILJI IN DRAVI

Koroški perverski zbori

Pojdam u Rute
Uštno je vihred
Slanica
Mam pa mih'no kajzo
Le tja, kjer je trata zelena
Jes s'm an fris'n jagr
Je biv an huspud bebenav
Oj ti norčava hvava

Se še rož'ce u hartelnu
Moje
Roža na vrtu
Sem se rajtov ženiti
Pesem od rojstva
Fantovska
Puob'c sem star šele
osemnašt let
O Podjuna

STEREO HELIDON

TRŽAŠKA KNJIGARNA
Ul. Sv. Frančiška 20
Telefon: 61792

DECIBEL

PRODAJALNA PLOŠČ
OPČINE Narodna ulica, 116

SHISEIDO - TOKYO

Prirje od 2. do 7. maja na Opčinah
v Parfumeriji - KOZMETIKA 90
TEDEN JAPONSKE KOZMETIKE
Kozmetičarka bo na razpolago cenjenim gospem, ki so že ali še ne poznajo preparatov SHISEIDO
Telefon 212-061
SHISEIDO ena izmed treh svetovnih kozmetičnih firm

ROULETTE
CHEMIN DE FER
BACCARÀ
BLACK JACK
in vse druge igre

od 29. aprila 1972
v novih prostorih
GRAND HOTELA
METROPOL

Opozorilo Kmečke zveze prizadetim zaradi metanovoda

Lastniki zemljišč, po katerih je bil speljan metanovod in se z družbo SNAM niso pogodili glede odškodnine, so v prejšnjih tneh pre-jeli po pošti obvestilo, da bo sodni cenilec arh. Gruđen prisel ocenit škodo na njihovih parcelah.

Kmečka zveza svetuje vsem pri-zadetim naj prisostvojuje cenitvi in cenitcu tudi prikazuje vso dejansko škodo, ki jo so utrpeli. Brez njih-ove prisotnosti bi mogoč namreč cenilec prezeht del te škode (n. pr. porušene mejne zidove, dreve-sa, škodo na pridelkih itd.), na kar ga morajo opozoriti.

Nikar pa naj ne podpisujejo do-kumentov, ki bi jih jim morebiti ponujali, ker je zadeva v rokah pooblaščenih pravnikov, ki vodijo pravdo in pogajanja.

Tajništvo Kmečke zveze

NAROČITE SE NA Primorski dnevnik!

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
S.P.A.
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
D.D.

GLAVNICA LIR 600.000.000 VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10
TELEFON ŠT. 38-101, 38-045 BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

BILANCA 31. DECEMBRA 1971

||
||
||

LEPO BI BILO OBNOVITI ZNAMENJA NAŠE KULTURE V DEŽELI

Ob stoletnici Godinovega «Tersta»

Kako je prišlo do tega, da na rojstni hiši Josipa Godine-Vrdelskega ni več spominske plošče

Letos bo preteklo sto let, ko je naš tržaški rojak Josip Godina-Vrdelski izdelal knjigo o Trstu in njegovi okolici. Ni naš namen v pričujočem sestavku ocenjevati to njegovo delo, ker smo v našem listu več ali manj pisali o tem že pred leti. Zdalj bi radi, na osnovi najnovejših poizvedb, osvetlili le nekatera vprašanja okrog ugotavljanja njegovega rojstva doma in predvsem, kako je prišlo do uničenja spominske plošče leta 1921, torej ko se je v naših krajih začel z vso krutostjo porajati fašizem. Ob tej priložnosti želimo ponovno apelirati na odgovorne činitele, da je skrajni čas, da se nam omogoči obnovitev vseh podobnih zgodovinskih znamenitosti, ki predstavljajo bogat zaklad resničnosti za upoštevanje našega življenja na tukajšnjih tleh.

Josip Godina-Vrdelski se je rodil na Vrdelci leta 1808. Po kraju rojstva, to je predmestje Trsta nad Sv. Ivanom, si je pisatelj izbral tudi psevdonim. Njegova rojstna hiša, kot smo ugotovili, je ena izmed sedanjih hiš v ulici (Androna) Melchiorre Cesarotti s številka 8 ali 10. V starih časih na Vrdelci ni bilo ulice z imeni ampak je bil le kraj z zaporednimi številkami. Čeprav so tu žive-

revne kmečke sloje v predmestju Trsta. V uporabo nam je posodila tudi njegovo sliko v krogu družine z ženo in mlajšim sinom. Pri njej smo tudi zvedeli, da žive še današnji na Vrdelci pisateljevi sorodniki, čeprav v tako daljnem kolenu, da jih je težko prštevati med sorodstvo. Tako smo se na politi k Nadi Godina v Ulico Zanella šte. 7. Najprej nam je pokazala hišo šte. 8 10 v bližnji uličici Cesarotti, kjer se je pisatelj rodil. Že na prvi pogled je opazno, da sta hiši zidani vsaka zase, kar se da sklepiti po stilu in starosti zidovja; vendar pa tako tiščita skupaj, da bi vsakdo rekel, da je to celota zase, če ju ne bi ločili številki. Na pročelju hiše št. 8, ki je ljudem tudi bolj očeh, so pred 64 leti vgradili spominsko ploščo ob 100-letnici pisateljevega rojstva. Dobro oko zidarja lahko na rumenem ometu ugotovi, da je bilo na steni včasih kaj vgrajenega.

Toda Nada Godina, ki se prištevava med daljno sorodstvo Vrdelskega, meni, da se je pisatelj rodil na spodnji, starejši hiši, s sivim ometom, torej na šte. 10. To svojo trditve utemeljuje z dejstvom, da je spodnja hiša starejša več kot za kakih 200 let, medtem ko je bila zgornja rumena (št. 8) zidana, po njeni ceni, pred kakimi 150 ali 160 leti. «Razen tega», je dejala, po pripovedovanju njenih starih, že umrlih sorodnikov, «ob priložnosti prazni pri odkritju plošče, ko je o pisateljevi življenjski poti govoril dr. Čak, je nenadoma spregovorila na proslavi tudi neka Nina Ipavec, kot pisateljeva daljna sorodnica, češ da so v zmoči, ker da se je Vrdelski rodil v starejši hiši, kjer je tedaj ona stanovala. Da pa naj bo tako, da če bo plošča na vidnejšem mestu, saj sta itak obe hiši nekoč pripadali istemu gospodstvu Ivanu Godini, po domače Vanetu Klančarju, pisateljevemu nečaku».

Kako je prišlo do odstranitve plošče pa sta nam odkritsko povedala 92 letna Marija Micheluzzi, rojena Godina in njen sin Danilo Micheluzzi. Danilova mama stanuje zdaj v Ulici Scoglietto št. 201, njen sin pa je stanovanjski administrator v Ulici Rossetti 59. Oba smo obiskali in njuno pripovedovanje se ne razlikuje. Marijin oče Ivan Godina, pisatelj, je imel kar štiri hiše. Novejšo (s št. 8) je bil pustil hčerki Alojziji. Tedaj je bila plošča še na hiši. Toda ob porajanju fašizma ni bilo več tiste družinske slozosti. Marijin in Alojzijin brat Josip «je prišel do spoznanja», da bi bilo bolje spominsko ploščo odstraniti. In tako je tudi storil. Nekaj časa so jo imeli v kleti, nato so jo raztolkli. Zaradi tega med sorodstvom še vedno ni nekdanje sloge, niti ne najboljših odnosov.

Alojzija Godina je potem hišo prodala nekemu Graberju, ki je bil lastnik do pred dvema letoma. Zdalj pa tu stanuje z ženo kraški rojak iz Koprive Vladimir Turk, medtem ko v starejši hiši stanuje vdova Nicoletta Verderber. Obiskali smo tudi njih in čeprav kot novejši stanovniki nimajo nič skupnega z Godinovo rodbino, bi takoj pristali, da se na eni ali drugi hiši obnovi spominska plošča slovenskega tržaškega pisatelja Josipa Godine-Vrdelskega.

Dj. Pl.

Josip Godina — Vrdelci z ženo in mlajšim sinom

ZAČELO SE JE PROTI KONCU PRVE POLOVICE PREJŠNJEGA STOLETJA

Kako so prve slovenske ženske zaorale v ledino slov. slovstva

Prvo ime, ki se v zvezi s tem omenja, je Celjanka Fany Hausmanova. Sledi ji Jospina Turnograjska - Pesjakova je bila že Prešernova znanka. Primorska pa je tedaj dala Goričanko Pajkovo

Od početka slovenskega slovstva, ki se začne s Trubarjem sredi 16. stoletja, pa do prvega pojava ženske pisateljice, je minilo celih 300 let. In vse do Zoisove in Vodnikove dobe se ženska v našem slovstvu niti ne omenja. Pod vplivom Zoisovega krožka prosvetljenstva pa začne tudi ženska tako ali drugače siliti na dan.

Ta zelo delavni krožek, se posebno Vodnik je začel objavljati dela, ki so se nanašala tudi na življenje in delovanje naše ženske, ter je tako vzbudil v njej zanimanje do javnega udeleževanja. Toda ta čas se je slovenska žena pričela pojavljati le na odru z deklaracijami ali petjem. O kakšnem slovenskem delu pa še zdaleč ni bilo nikakega znamenja.

Za lepim in mnogo obetajočim razvojem našega slovstva v Vodnikovi dobi, ki ga je pospeševala v naših krajih precej svobodna francoska uprava, je no razpada «ilirij» nastopilo zopet precejšnje mrtvilo. Avstrijske oblasti so takoj zavrele ugoden razvoj vsega kulturnega življenja: toda seme, ki ga je zasažil duh novega časa in napredka, ni ostalo zatirano; vzklilo je, in čeprav zatirano, je ob svojem času obrodilo svoj sad.

Pojavilo so se novi moje, ki so ustvarjali in pisali v domačem jeziku. Razna glasila so prinašala slovenskim bralcem, katerih števil je stalno naraščalo, domača živina dela. Zato je naravno, da so se tudi slovenske ženske začele dramiti in se zanimati za kulturno življenje.

Kotlikor je znano, se je kot prva slovenska ženska objavila Celjanka Fany Hausmanova, rojena blizu Celja 1819. leta. Ker je bilo v Celju ob polovici prejšnjega stoletja precej živahno kulturno življenje ter so med drugim izdajali tudi list «Slovenske novine», se je v slovensko delovanje uvrstila tudi mlada Fany. In tako je jeseni 1848. leta objavila svoje prve pesmi, ki so zbudile med številnimi navdušenje in priznanje. Znani tedaj rodoljub Lovro Toman je v «Slovenski» pozdravil «prvo slovensko pesnikico». Naslednje leto je Hausmanova objavila še nekaj pesmi, vsega skupaj osem ali deset, a je nato za vedno utihnila.

Vzrok temu molku so bile žalostne, skoro tragične družinske razmere. Še zelo mladi je umrla mati, oče pa je zaradi onesrečenih gospodarskih zapletov končal v ječi in ko se je vrnil, je kmalu umrl. Vsi ti hudi udarci so tudi naši prvi pesnici razbujali zdravje, je tako da je 4. aprila 1853 umrla, stara komaj 34 let.

Slovenski zgodovinarji se prav ugodno izražajo o tem sicer «kromnem delu Hausmanove. Njen izraz je pristen in nežen. Vsebinska in oblika sta v lepem soglasju in kažejo plemeniti pesniški čut, tako da je bil prvi pojav ženske v slovenski književnosti odličan in časten.

Ce je prva slovenska pesnica končala svoje življenje še mlada, je tudi drugi, to je Josipina Turnograjska usoda odmerila kratko, se krajše življenje. Josipina Turnograjska se je rodila 9. julija 1833 na gradu Turn blizu Kranja. Ker ni bilo šole v domačem kraju, so ji priškrbeli učite-

J. Urbančič — Turnograjska

lja, ki jo je poučeval poleg drugih predmetov tudi slovensko. Zlasti slovenski jezik in vse, kar je bilo v zvezi s tem, jo je navduševalo.

Poleti leta 1850 se je oglašal na Turnu pri učitelju Pintarju, s katerim sta si bila prijatelja. 23-letni Lovro Toman, ki je bil takrat že dokaj znan pesnik. Toman so na Turnu prisrčno sprejeli in ker se je pozneje še nekatere oglašil, se je začelo med Josipino in Lovrom, ki je živel v Gradcu, prijateljsko dopisovanje, ki se je počasi spreminilo v ljubezensko in se končalo s poroko. Toda njune zakonske sreče je bilo kmalu konec; rodilo se jim je mrtvo dete. Ob tej priložnosti je Josipina nevarno zbolela, tako da njeno nežno telo ni moglo prenesti hudih posledic. Dne 1. junija 1854 je umrla. Bilo ji je komaj 21 let. Ves tedaj zavestni slovenski svet je žaloval za mlado, ljubko pisateljico.

Zanimanje za slovensko slovstvo, ki ga je mladi Josipini vcepljen domači učitelj Pintar, je začelo kmalu dajati sadove. Spoznanje in občevanje s pesnikom Tomanom je še povečalo ljubezen do domače besede in pisanja. Leta 1851 je poslala v Janežičovo «Slovensko Eclo» spis «Nedoznost in sila». Spisu je priložila pismo, ki med drugim pravi: «Slave dan je veselo zabljalo, — njeni sinovi hite ji vsak svoj davek prinesli, — vsak jo boče po svojih moči pokazati, da je nje vreden sin. In zakaj bi nje hčere ravno iste želje ne imele? — Ta misel je vzrok, da sem tudi jaz poskusila kaj v milem svojem jeziku pisati».

Od tedaj je stalno dopisovala v «Eclo» in tudi Razlagovo «Zoro». Spisu Nedoznost in sila so sledila dela: Svoboda, Očetova kletva, Domoljubje, Ljubezen do sovražnikov itd. Toman se je zelo pohvalno izražal o spisu svoje zvojenke Josipine in mlada pisateljica je vidno boljšala jezik in tudi slog svojih del.

Čeprav delo Turnograjske nima kdo ve kakšne književne vrednosti, pomenijo spisi te mlade pisateljice pomemben korak v razvoju slovenske ženske na slovenskem področju. Vsa dela Josipine odlikuje iskrena

Marijan Zadnikar: Srednjeveška arhitektura kartuzijanov

Pomemben prispevek slov. strokovnjaka k svetovni literaturi o tej umetnosti

Razumljivo je, da je nemogoče v nekaj besedah predstaviti delo in predmet, ki ga obravnava, zlasti se, če gre za obsežno umetnostnozgodovinsko razpravo, ki obsega knjigo velikega formata s 430 stranmi in za delo, ki se nanaša na arhitekturo kartuzijanskega reda, širši javnosti manj znano in morda manj privlačno arhitekturo. Vse besede pomenijo torej bolj opozorilo na knjigo, katere avtor je znani slovenski umetnostni zgodovinar dr. Marijan Zadnikar in ki nosi naslov Srednjeveška arhitektura kartuzijanov. Delo, ki je rezultat dolgoletnih raziskav in študij je izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, založila pa Državna založba Slovenije.

Marijan Zadnikar, ki ga na ovitku knjige profesor dr. Franec Stele lepo predstavlja javnosti, je znan zlasti kot proučevalec romanske arhitekture. Posebej je Zadnikarja zanimala romanska samostanska arhitektura, ki je tudi v Sloveniji zapustila vrsto pomembnih spomenikov. O njej je napisal več razprav, ko pa je njegovo pozornost vzbudila arhitektura reda kartuzijanov, je tej arhitekturi posvetil veliko raziskav. Tako je po dolgih letih dela nastala študija, ki jo imamo sedaj pred seboj v knjigi in ki obravnava obširno problematiko te arhitekture zvrsti. Ta arhitektura doslej niti v svetu ni bila samostojno obdelana in tako pomeni Zadnikarjeva knjiga Srednjeveška arhitektura kartuzijanov tehten prispevek svetovni litera-

turi o tej umetnosti. Zadnikar je namreč šel dlje kot to delajo običajno domači avtorji. V svojem prvem delu knjige je odgovoril na vprašanje kaj predstavlja in kaj sploh je kartuzijanska arhitektura. Zato v svojem prvem delu razen o kartuzijanskem redu in njega pravih življenja govori torej bolj opozorilo na knjigo, katere avtor je znani slovenski umetnostni zgodovinar dr. Marijan Zadnikar in ki nosi naslov Srednjeveška arhitektura kartuzijanov. Delo, ki je rezultat dolgoletnih raziskav in študij je izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, založila pa Državna založba Slovenije.

drugi del nam predstavlja štiri slovenske kartuzije, Žiže, Jurklošter, Bistvo in Pletenje ter podrobno predstavlja in analizira to svojevrstno arhitekturo na Slovenskem, ki je zlasti v žižah prišla do posebne veljave. Sam Zadnikar je vodil odkopavanje in restavriranje ostankov žižke kartuzije, ki je nastala že v 12. stoletju, kmalu po ustanovitvi matičnih samostanov v Franciji in Italiji. Doda bi se spoznal tudi ostale še ohranjene in v Pletenju še živčve kartuzije, proučeval je kartuzije v Franciji in tako napisal delo, ki daleč presega okvir podobnih umetnostno-zgodovinskih edicij. Profesor Stele je zapisal, da avtor ni bil vezan na umetnostno - zemljepisno metodo, ni torej pisal o umetnostnih spomenikih glede na zemljepisno pomembnost za nas, temveč je zaje vso Evropo ter ustvaril delo, ki bo pomembno tudi za evropsko umetnostno zgodovino, kolikor proučuje arhitekturo kartuzijanov.

Pred seboj imamo torej obsežno, bogato ilustrirano in tehtno napisano umetnostno-zgodovinsko delo, ki presega domače okvire in obravnava kot posebnost domače in tuje spomenike kartuzijanske arhitekture. Morda bo knjiga manj pomembna za širši domači krog, bo pa za strokovnjake (za tuje s francoskim povzetkom vsebine) tehtna stvaritev, vredna vse pozornosti.

Sl. Ru.

BORIS URBANČIČ:

O jezikovni kulturi

Pri Cankarjevi založbi je izšla knjiga Borisa Urbančiča posvečena problematiki slovenskega knjižnega jezika. Knjiga je v bistvu razprava, vendar je napisana umljivo tudi širšemu krogu tistih, ki se zanimajo za problematiko našega knjižnega jezika. Pisec ugotavlja, da v vprašanju jezika še nismo doheli časa in da zato čedalje bolj boleče občutimo razna odprta vprašanja, polovične rešitve in zablude, ki delajo naš jezik po nepotrebnem težak, okoren in pomanjkljiv.

V svojem delu Urbančič osvetljuje, te probleme in jih obravnava. Poskusi pa jih svoje tudi rešiti.

Knjiga, malega formata osmerke nam na 150 straneh prinaša mnoge znane pa seveda tudi nove stvari o jeziku, o lingvistikah, popravljajcih, predvsem pa o glavnih problemih slovenskega pisane jezika. Nakazuje pa so tudi rešitve. Kritika ugotavlja, da se delo nanaša na teorijo prave lingvistike, ne šole in da v slovenski jezikoslovje kot eden od mnogih doprinosov ne prinaša kakih revolucionarnih novosti, vsebuje pa marsikaj splošno zanimivega in koristnega. Zato bo vsak, ki ga zanimajo problemi slovenskega jezika, vendarle s koristjo prebral to knjigo. O tem smo lahko prepričani.

PREJELI SMO

«LA RIVISTA DALMATICA» — Anno XLIII. Serie IV — Fascicolo I — Gennaio-Marzo 1972 — (Si pubblica sotto gli auspici della Associazione Nazionale Dalmata di Roma) — Tipografia Ambrosini — Roma. Vsebinska: Inediti Tommasianici. — Due anniversari. — Filia Burich Ferrari: Conventi in Dalmazia. — Maurizio Mandel: Il Vescovo di Zara Italiana. — Luigi Miotti: Contributo ad un vocabolario del dialetto italiano della Dalmazia. — Silvio Brunelli: Vecchia Zara — Bagni e Bagnanti. — Note Biografiche. — Notiziario.

tudi pustimo veljavo dejavnosti

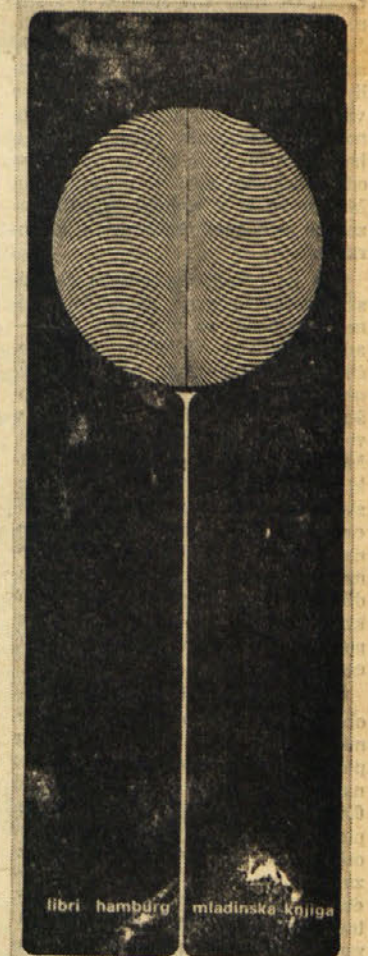
Razstava zahodno-nemških knjig v Ljubljani

Osnovna dolžnost vsakega založnika je, da posreduje kar se da širokemu krogu bralcev najkvalitetnejše stvaritve, dognanja in informacije v knjižni obliki. Ta dolžnost je toliko bolj zahtevna in odgovorna, kolikor je jezikovno področje manjše. Osnovna skrb mora biti posvečena izvirni knjigi in prevodu, vendar s to dejavnostjo lahko krijemo samo večji ali manjši del vsakodnevnih potreb in povpraševanj. Ob vedno naraščajoči založniški dejavnosti v svetu je treba zahtevnejša dela znanstvene in strokovne vsebine posredovati tudi v izvirni obliki. Danes je vsakekor osnovna naloga hitro posredovanje, zlasti znanstvenih in tehnoloških informacij.

Prav temu namenu pa je posvečena tudi razstava, ki jo je založba Mladinska knjiga organizirala v Mladinski galeriji v Ljubljani ob sedenjanju z nemškimi podjetjem Libri. Gre za razstavo zahodno-nemških knjig, ki ni prva v Ljubljani, saj je bila podobna razstava organizirana pred petimi leti. Zdalj pa Mladinska knjiga predstavlja skupaj z nemško ustanovo 1700 najnovejših knjig znanstvene in strokovne literature, ki bodo za naše ljudi še posebno priljubene.

V Zvezi republiki Nemčiji je v prometu okrog 300.000 knjig, ki jih daje na trg okoli 2000 založb. Vsako leto izide okoli 30.000 novih knjig. Od teh eno četrtno predstavljajo šolske knjige, eno četrtno pa leposlovne izdaje. Priblizno polovico vseh novih knjig posreduje tujemu svetu eno najbolj znanih tovrstnih podjetij, Libri iz Hamburga, ki tesno sodeluje tudi z Mladinsko knjigo.

Ta 44 let stara knjižna ustanova ima v zalogi stano 10.000 knjig. Izdaja tudi svoj katalog in ima okrog 100 milijonov mark letnega prometa. Iz svoje bogate zaloge posreduje slovenski javnosti 1700 posebej izbranih nemških strokovnih knjig, ki bodo slovenskim bralcem zlasti znanstvenim in strokovnim delavcem, posredovala sodobna nemška znanstvena dognanja in spoznanja. Ob dejstvu, da je nemška strokovna literatura zlasti v Sloveniji vedno imela svoje mesto in ga je tudi veskozi do danes obdržala, bo razstava nemške strokovne literature v Ljubljani koristna za naše ljudi obenem pa tudi manifestacija kulturnega sodelovanja.

libri hamburga mladinska knjiga

ŽIVLJENJE MALIH LJUDI V SLOVENSKIH GORICAH

O tem govori knjiga Toneta Partljiča «Jalovost»

Jalovost, brezčilnost, brezizhodnost to je oznaka za življenje ljudi v Slovenskih gorah, za življenje malih ljudi, preprostitih kmetov in polproletarcev, ki ga ne poznamo, ki pa nam ga je z vso problematiko oživil pisatelj Tone Partljič v svoji knjigi JA-LO-VOST. Ta knjiga domačega pisatelja, ki ga poznamo predvsem kot dramatika, vsebuje droje novel. Prva nosi naslov Poroka, druga pa Jalovost, vendar bi lahko naslov knjige uporabili tudi za prvo zgodbo. V obeh slika namreč pisatelj današnjo stvarnost Slovenskih gor, prikaz življenja v vaseh, prikaz ljudi, ki se rešujejo v alkoholu in seksualnosti, ki je zapisal knjigi na pot Jože Šmit. Pred nami vstaja svet, ki se ga spominjamo iz predvojnih novel nekaterih slovenskih pisateljev (Brncič, Ingolič), svet, za katerega smo mislili, da ga več ni, pa se nam v knjigi tega pisatelja, domačino pokaže še vedno živ in aktualen v svoji problematiki.

Proa novela Poroka slika vzdušje učitelja, — tudi Partljič sam je bil do nedavnega učitelj v Slovenskih gorah, — na dan njegove poroke. Ženin se ubada s problemi okrog svoje osebnosti, prihodnosti. Problemi pa mučijo tudi njegove domače. Zato je vzdušje na sami vratbi klavirno, ko pa pridejo ženinovi prijatelji iz mesta, pa se spreizve v več kot razposajeno veselje. Toda tudi to se konča z poklapanim slovesom svatov in umikom ženina v premišljevanje o prihodnosti, o brezčilnosti vsakega učitelja v zaostalih predelih tega koščka slovenske zemlje. Druga novela, ki je znano obsežnejša, je manj osebna, zato pa v svoji problematiki tehtnejša. Pisatelj nam naslika vrsto oseb in njihovih usod, kakor jih spoznava kot podelski učitelji. Te podobe so bolj mračne kot vesele, so pa polne plastičnega prikaza življenja malih ljudi, ki se ubadajo z resničnostjo in tegobami življenja vsak po svoje. Vmes vpleta pisatelj tudi svo-

jo doživetja in spoznavanja krajevni veljavni, tako da vstaja pred bralcem pestra, vsakekor pa prepričljiva podoba današnje stvarnosti, ki v marsičem ni razveljavljena. Ljudi, ki nam pisatelj predstavi in njih usode nam poudarja tako, da nas pretrese. Pri poudarju realistične, morda celo naturalistične, nendar ne groba, prežeta z rahlo satiro in ironijo, vsekozi pa stvarno in takda, da nas prevzame in prepriča.

Obema zgodbama je torej marsikaj skupnega. Vendar je prva bolj osebna, bolj čustvena, druga pa bolj problemska in kritična do razmer in okolja. Obe tvorita zaokroženo podobo in harmonizirata v knjigi, ki bo Toneta Partljiča dostojno predstavila slovenskim bralcem. Založba Mladinska knjiga, ki delo posreduje slovenskim bralcem, je poskrbela domačemu avtorju tudi za dostojno opremo, tako da imamo pred seboj zanimivo in lepo knjigo.

Sl. Ru.

OPIS IN ZGODOVINA

TERSTA IN NJEGOVE OKOLICE

KRATKEGA GEOGRAFIČNEGA IN ZGODOVINSKEGA PREGLEDA STARIH IN SADAJŠIH SLAVIJANOV

KAKOR SE TUDI KRATKE OMEMBE

NJIHVE OSODE IN OMIKE.

PO DOMAČEM SPIRAL. NA SVETLO DAL IS ZAROKIL

JOSIP GODINA-VRDELJSKI

OB 100. LETNICI IZDAJA PRVOTNA HAZENKA, BOJEN V TRŽAŠKI OKOLICI

NA 1. LEHNOZU

V TRŽTU LETA 1972

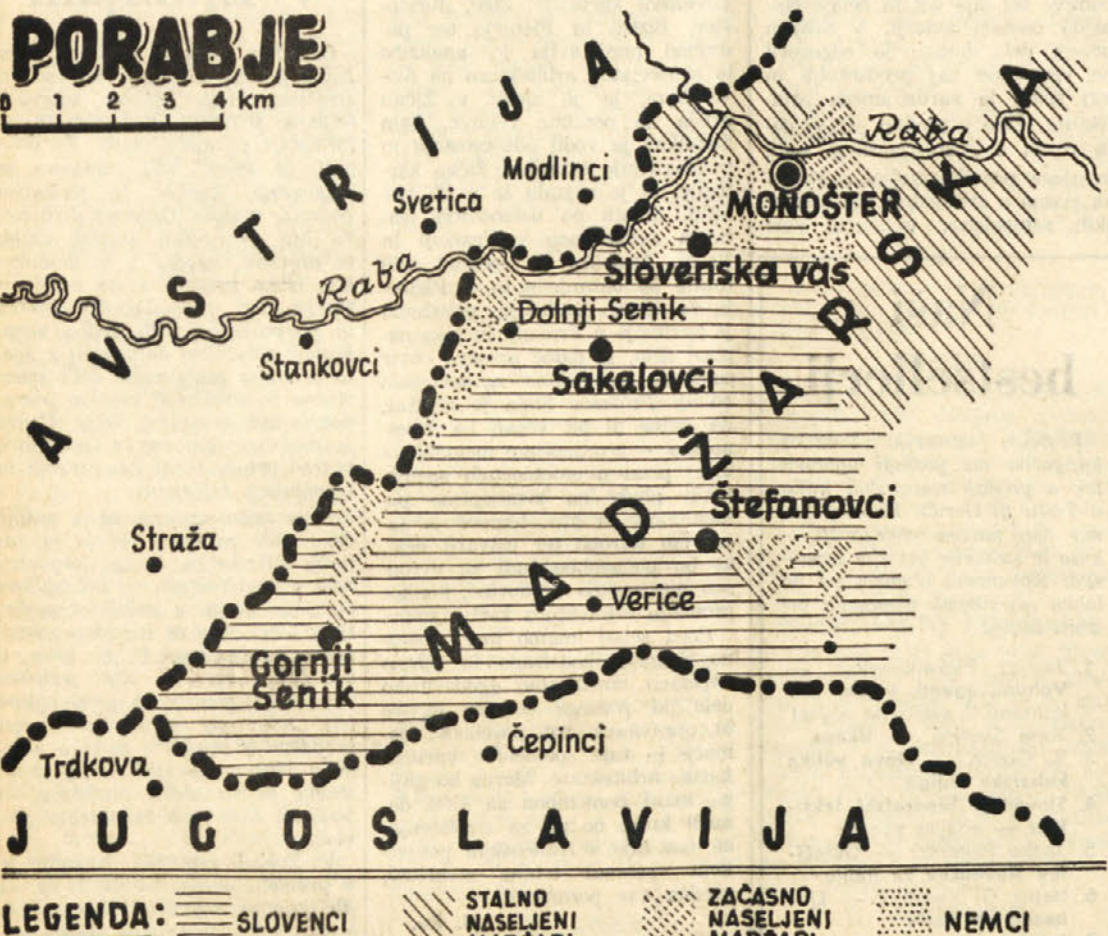
TISK AVTORIŠNEGA LJUVDA

Naslovna stran 100 let stare godinove knjige

NEKAJ UGOTOVITEV IN PODATKOV O SLOVENSKI MANJŠINI NA MADŽARSKEM

Boljša se položaj porabskih Slovencev

Zaostala in narodnostno zatirana pokrajina porabskih Slovencev doživlja preobrazbo

Nedavno praznovanje osvoboditve Madžarske so tudi v središču Porabja, v Monoštru, zaznamovali s slavnostnim odprtjem novega mostu preko Rabe in novega cestnega odseka. Ta slovesnost, ki so se jo udeležili tudi vidni oblastveni in politični predstavniki iz Budimpešte in županijskega mesta Szombathelya, na svoj način simbolizirala je nekaj let nazajne spremembe na tem narodnostno omejenem območju. Nekdaj gospodarsko močno zaostala in narodnostno načrtno zatirana pokrajina porabskih Slovencev doživlja pozitivno preobrazbo. Zahvaljujoč se večji odprtosti jugoslovansko-madžarske meje in prijateljskim odnosom ob sosednjih deželah v okviru kulturno-prosvetnih stikov ter turističnih in sodelstvenih obiskov po tej pokrajini dandanes potujejo marsikateri Slovenci iz Prekmurja in ostalih krajev Slovenije.

Podoba slovenskih naselij

Na območju prijaznega sveta z nizkim gričevjem in ravninskim predelom ob Rabi živi sočasno v 9 steklenih naseljih in nekaterih okoliških krajih nekaj nad 5000 porabskih Slovencev. Povečini so to mali kmetje, manjše število njih pa se vsakodnevno zaposluje v dveh manjših tovarnah. Glede na majhen naravni prirastek in okrepljen odliv delovne sile v druge kraje Madžarske je v zadnjih 20 letih znatno upadanje prebivalstva v Porabju.

Ker na porabskem odseku slovensko-madžarske meje ni nikjer mejnega prehoda, so slovenske vasi administrativno vključene v 7 občin — dosegljive zgolj prek izhodiščne in naravnega središča Monoštra, s približno 5000 prebivalci, v veliki večini madžarske narodnosti. Mestece je znano po monoštrski bitki pri Trutku in po cistercijskem samostanu iz 14. stoletja. Sicer pa v njem domuje edina gimnazija v Porabju. Z železnico je Monošter povezan z notranjostjo Madžarske in z bližnjimi avstrijskimi kraji, medtem ko ga slovenskemu porabskemu okolju približuje zgolj cestni promet.

V neposredni bližini Monoštra — ob cesti, ki pelje proti Gornjemu Seniku in slovenski meji — prilagajajo pozornost obiskovalca prvo slovensko naselje — Slovenska vas z nekaj nad 600 prebivalci, z osnovno šolo in ločnim razgledom na Monošter. Kriz ter ostale kraje na avstrijski strani. Iz vasi se odcepi cesta v Sakalovce, do koder so v času druge svetovne vojne prodirali slovenski partizani in kjer je v nesnaknem boju južno padel mlad partizan Alojz Škrjanc. Tako imenovana seniška cesta pelje naprej prek Doljega Senika do največje porabske vasi — Gornjega Senika. Vas, ki uživa sloves kulturno-prosvetnega središča porabskih Slovencev, šteje okrog 1500 prebivalcev. V njej je polno razvita osemletna šola, župna cerkev in prosvetni dom, ki so ga poimenovali po slovensko-madžarskem kulturnem posredniku Avgustu Pavlu. V okviru tega doma deluje knjižnica, mešani slovenski pevski zbor, folklorna skupina in godba na pihala.

Južno od Monoštra zavije druga pomembnejša cesta v smeri Štefanovca, Ritkarovca, Verice in ostalih slovenskih naselij.

Štefanovci so znani po grčevnatem prepleti legi sredi nizkega grčevnatega sveta. Poleg osnovne šole in katoliške cerkve je za vasjo zgrajen politični dom za otroke iz bližnje in daljne okolice.

Knjižna slovensčina

Čeprav so se Slovenci v Porabju stoletja oklepali arhaične narečne govornice, ki je sorodna gorickemu prekmurskemu govoru in oplenjena z izvirnim besedjem, si je v zadnjem desetletju utrla pot v Porabje tudi knjižna slovensčina. Leto je prisotna predvsem v osnovnih šolah, kjer se poučuje 3 do 4 ure tedensko in pa v učbenikih, ki jih v sodelovanju z Državno založbo Slovenije izdaja budimpeštanska založba učnih knjig. Poleg šolskih in javnih knjižnic je slovensko knjižno besedilo slišati tudi na javnih pevskih ter drugih nastopih, predvsem pa ob dnevu narodnosti, ki ga vsako leto prirejajo tudi v županijskem okviru.

Porabski Slovenci so deležni kulturnih dobrin in knjižnem jeziku tudi prek gostovanj pevskih ter zabavnih ansamblov iz Slovenije. Učitelji slovenskega jezika v porabskih šolah pa se že nekaj let sistematično izpopolnjujejo v knjižnem jeziku na strokovnem tečaju v Mariboru. Prvič v zgodovini so madžarske šolske oblasti uvedle pouk knjižne slovensčine tudi na višji učiteljski šoli v Szombathelyju, kjer se šola za vzgojiteljske poklice manjše število porabskih mladincev in mladink.

Pomemben kulturno-izobraževalni dejavnik v Porabju kakor tudi na vsem vzhodnem slovensko-madžarskem območju pa sta danes pravo gotovo radio in televizija. Podobno kot lahko prebivalci omejenih krajev v vzhodni Sloveniji spremljajo madžarski radijski in televizijski program, tudi porabski Slovenci v svojih elektrificiranih domovih lahko sledijo slovenskim radijskim in televizijskim oddajam.

Zaprto in izoliranost porabskih Slovencev je potemtakem konec. V samem tem dejstvu je prejel slej iskat tudi perspektivo njihove nadaljnje življenjske in razvojne, ki se v marsičem razlikuje od položaja naših ljudi v Italiji ter Avstriji, ki pa ostaja prav tako povezan s slovenskim občestvom.

Priloge na mednarodni kulturno-zgodovinski simpozij

Sredi letošnjega leta — od 3. do 8. julija — bo v slikovitem zahodnomadžarskem mestecu Kiseku, ki je znan po Jurisčevih junaški obrambi pred Turki, organiziran tradicionalni kulturno-zgodovinski simpozij omejenih pokrajin štirih dežel: Slovenije (severovzhodni predel), Hrvaške (Zagorje in Medimurje), Madžarske (zahodna županija) in Avstrije (Gradiščanske). Predstavniki združenja mariborskih visokih šol, hrvaškega zgodovinskega društva, železnice županije in vlade Gradiščanske so se kot organizatorji na nedavnem sestanku dogovorili, da bo letošnji simpozij v Kiseku posvečen razvoju mest omenjenih dežel v 19. stoletju. O mestnem razvoju v Sloveniji bosta na simpozijih sestanek predavala dr. Vasa Melik in S. Vilfan.

Zanimive bodo tudi letošnje zahodnomadžarske prireditve «Savaria 72», ki se jih bodo prav tako udeležili predstavniki slovenskega kulturnega življenja. V tem prireditvenem ciklusu zasluži posebno pozornost zborovanje arheologov, ki ga prireja gozdniki ustanovitve županijskega arheološkega društva v Szombathelyju. Poleg izvedbe dveh Mozartovih oper v Iseumu, na tleh starodavne rimske Savariae, bo od 13. do 25. avgusta organizirana tudi tako imenovana poletna univerza s predavatelji in poslušalci iz štirih sosednjih pokrajin.

Vse letošnje prireditve na omejenem območju Madžarske bodo nedvomno prispevale k medsebojnemu spoznavanju prebivalstva sosednjih pokrajin in prav tako k pozitivni kulturno-prosvetnega sodelovanja. Kot se je zvedelo, bo priložnost leto ta mednarodni kulturno-zgodovinski simpozij v Sloveniji in bo posvečen kmečkim uporom.

PO GOSTOVANJU BEOGRAJSKEGA ZBORA «B. KRSMANOVIĆ»

ZARES KVALITETEN KONCERT

Uravnoteženo zlit in enotno obarvan zborovski zvok in široko zasnovana izbira pesmi in programa iz svetovne zborovske literature

V Kulturnem domu nas je 22. aprila, obiskal znameniti akademski pevski zbor «Branko Kršmanović» iz Beograda, zbor, ki ga brez dvoma pritevamo ne le med hrvaške pevске ansamble v Jugoslaviji, marveč si je pomembno mesto tako po tehnični pesni uspešnosti kakor po širini zasvojenosti programa pridobil v vrsti vrhunskih amaterskih zborov na svetu.

Ceprav je številno močan, je vendarle očito, da so pevci in pevke izbrani po zahtevnejšem kriteriju, kakor so običajno pri amaterskih zbora. To potrebuje že sam zvok v celotnem zboru in kvaliteta solistov, ki so predstavljali pevce lepo oblikovanega glasu in tehtno izvedenih svojih partov. Sicer pa zbor ne razpolaga samo z izbranim glasovnim materialom, ki zveni v vseh glasovnih notah enotno homogeno, v celoti uravnoteženo in je zlit v čist, enotno obarvan zborovski zvok, temveč prav te izredno visoko dosežene kvalitete razgrinjajo v ožjo razvito veliko delo tehničnih priprav in usposabljanja v pesniško tehničnih zahtevah ter to po otipljivo zaznamovano načrtno in enotno zastavljenih nalogah dirigenta in njegovih sodelavcev. Vedno do tekočiji novi in sveži glasovi so očitno podvrženi stali sistematični vokalni vzgoji, kar omogoča zboru vedno enako polno zasedenost v posameznih glasovnih notah in njihovo potrebno zvočno maso in barvo. Jasno, da prizadevanje v tem pogledu omogoča zboru čistotno in intonativno pogledu, izredno velik dinamični razpon, v katerem ohranja enako črbarvan zven na vseh stopnjah, enotnost v niansiranju, jasnost v izgovarjavi, naj si bo v katerem koli jeziku, kar seveda predstavlja študij svoje vrste. Skratka, zbor je na tem področju izvešan do stopnje redke pripravljenosti in prožnosti, ki ga nalaga zahtevnost programa in poustvarjalne intencije dirigenta pri njegovi realizaciji.

Sodeč po sporedu koncerta v Kulturnem domu, se zbor programsko opira na širši izbor iz svetovne zborovske literature, poleg domačih avtorjev, kar je verjetno posledica posebnih potreb narodov in poslušalcev, s katerimi se zbor srečuje na svojih pogostih in dolgih turnejah. Zaradi tega je najbrž tudi večji poudarek na delih, ki nudijo izredno učinkovitost blesteč, interpretacije. Čeprav smo se v sporedu na koncertu srečevali s stilnimi posebnostmi, nastajajo v obdobju štirih stoletij in več, če upoštevamo delo iz atenskega rokopa iz XIV. stoletja, pa vse do današnjih dni, v skladbi avantgardne smeri F. Rebea in priredbi ljudskih pesmi in plesov ali v ljudskem duhu obarvanih skladb, je bil program spretno postavljen — preračunan na rastoč učinek pri poslušalcih od duhovne pesmi T. L. de Victorie, Mokranjca, Čajkovskega preko učenikovih del Orffja, Orlandia di Lassa, T. Morleya do črnske duhovne in v duhu ljudske melodičnosti in ritma nastale «Mise en scène», ki jo je napisal A. Rimse.

Drugi del sporeda je bil sestavljen v še bolj jasni nameri za učinkovito gradacijo. Leto je dosegla svoj vrhunec v «Venu jugoslovanskih ljudskih pesmi»; ta je pravo zapravo predstavljala tri priredbe, ki so jih sprepevali D. Matić, D. Šupletski in A. Maksimović ob briljantni izvedbi in ustvarjenem razpoloženju sta se spreverila v pravi teatarski zanos, ki ga je zaključil tipičen način postavljanja zborovskih vrst, kakor je to navada pri balnetnem zboru.

Dirigenti Bogdan Babić je interpretator, ki zna prisluhnuti najsubtilnejšim temam skladbe in stremiti za tem, da jih izkoristi do največje mere pri Milojeviću «Muha i komarac», ki jo je mestoma dočel z izrazitimi efekti in ji s tem dal svoj pečat. Sploh ljubi v oblikovanju «vseučelnežev» in v svojih interpretativnih zasnovah na njemu več način bogati skladbo z ustvarjanjem kratkih napetostnih trenutkov. Pripomniti pa moram, da je včasih učinkovitega razkošja kar preveč in se vselej stilsko različnim skladbam ne prilaga.

Zelo nazorno sta bili izvedeni Slavenskega «Voda zvara» in Mo-

FILMI NA LJUBLJANSKI TV

Bo Windenberg: «Adalen 31»

Danes, 30. aprila ob 18. uri bo na sporedu ljubljanske TV film Nikoleta Tuhovžerja «H-B» (1958), ki predstavlja pomemben mejnik v jugoslovanski kinematografiji, ker se je avtor lotil neke sodobne teme. Za osnovo mu je služil resnični dogodek, ki ga je znal predstaviti izredno napeto; podloga mu je prometna nesreča med avtobusom in tovornjako na cesti Beograd — Zagreb nekega meglenega vlažnega dne, krivec nesreče je ostal neznan.

V ponedeljek 1. maja bosta na sporedu dva mladinska filma ob 10.30 francoski film Roberta Lamorissea «Bela griva», ki spada med najboljše stvaritve za mladino; ob 16.15 pa slovenski film Jožeta Galeja «Kekec» (1951), posnet po seriji kratkih pripovedk Jožeta Vandota.

V torek, 2. maja ob 20.35 bo televizija predvajala švedski film «Upor v Adalenu» (Adalen 31, 1966) italijanski naslov «Adalen 31». Režiral ga je Bo Widerberg, ki je že zaslovel s filmom «Elvira Madigan». «Upor v Adalenu» opisuje tragične dogodke v švedski provinci Adalen leta 1931, ko so delavci stavkali. Film je skrajno zanimiv; ne gre mu le za kroniko določenih dogodkov, temveč za prikazovanje možnosti odločitvenih človeških odnosov v obstoječi družbi.

FILMSKI KROŽKI V TRSTU

Anger in Zafranović v «La Cappella»

La Capella Underground do maja meseca spet pričela s filmsko dejavnostjo. V torek 2. ob 19. in 21. uri ter v sredo 3. maja ob 19. uri bodo na sporedu trije odlični filmi Kennetha Angerja, hrvaškega režiserja ameriškega underground proizvodnje: «Fireworks», «Inauguration of the Pleasure Dome» in «Scorpio Rising». Za sotočo, 6. maja ob 21. uri pa nam krožek najavlja srečanje z jugoslovanskim režiserjem Ljudevičom Zafranovićem, ki bo osebnost predstavljal tri svoje filme: «I love črni» «Nedelja» ter kratki film «Valcer» in «Poslaj me Puka». Zafranović je med najemilnejšimi mladimi jugoslovanskimi režiserji.

Del zelo številnega beogradskega zbora, v ospredju pevovodja Babić

Kako so prve Slovenke

Luzija Pesjakova je bila zelo izobražena, posebno na slovenskem področju. V dolgi dobi svojega pisateljevanja je bila vedno v stikih z odličnimi slovenskimi voditelji tedanje naše književnosti. In čeprav je njeno delo danes skoro pozabljeno, ji gre vseeno častno mesto v zgodovini našega slovstva.

Umrila je v Ljubljani 31. marca 1898.

Med prve slovenske pisateljice moramo vključiti tudi Primorko Pavlino Pavlovo. Njen oče Josip Doljak je bil doma iz Grarja blizu Gorice. Bil je sodnik in bil kot državni uslužbenec premeščen iz Gorice v taktar se avstrijsko Lombardijo, kjer se mu je v Pavli 9. aprila 1854 rodila hčerka Pavlina. Zaradi vojnih in političnih preobratov taktarnih burnih časov je morala Avstrija zapustiti zasledene italijanske dežele in tako se je tudi Doljakova družina vrnila v domače kraje in sicer v Trst. Medtem ko je Pavlina mati umrla že v Pavli, je oče nevarno zbolel v Trstu ter spomladani leta 1861 tu umrl. Štiri osirotele otroke je vzel v oskrbo očebrat Matija, ki je bil zaveden in premožen posestnik v Solkanu pri Gorici.

Na stricem domu se je mlada Pavlina kmalu začela učiti slovensčine, kajti do tedaj ali vsaj do smrti matere, ki ni znala slovenski, se je v Doljakovi družini govorilo le italijanski. Pri učenju do mačega jezika so ji pomagali posebno Karel Lavrič, Ernest Klavžar ter mladi por. Levec, ki so zahajali na dom zavednega Matije Doljaka. Kmalu se je že toliko priučila domačemu jeziku, da je začela celo pisati in zlagati pesnice. Ta svoja prva dela je poslala v list «Soda», ki je objavil leta 1873 črtico «Prva ljubezen» in kmalu zatem še «Ženske v družini».

Iz Solkana se je preselila s sestrami v Gorico k bratu, ki je bil tu dobil službo. Toda brat, ki je bil slovensko naravnost sovražen, ni dovolil, da bi se na njegovem domu govorilo po slovensko. Kljub tem oviram je Pavlina nadaljevala s svojim plemenitim delom. Od goriške «Soče» se je zatekla v Maribor k «Zori», ki jo je urejal dr. Janko Pakj. Ta je sprejel z navdušenjem njene spise.

Literarno sodelovanje s Pakjom se je razvilo tudi v ljubzensko leto pri Turnograjski ter se leta 1876 končalo s poroko. Preselila se je v Maribor, kjer je vestno pisarila, seveda največ v «Zoro». Pakj je žal doživel s svojim listom in ti skarno polom, tako da je moral sprejeti službo profesorja ter zapustiti Maribor. Tudi spri se je z mnogimi videjnimi slovenskimi možmi in tudi Pavlino potegnil v vrtnice prepričev. Zaradi teh sporov si ji oni iz nasprotnega tabora kritizirali vse, kar je napisala. Zagrenjena nad vsem je začela polagoma opuščati pisanje ter si je samo še dopisovala z nekaterimi tedanjimi književniki, posebno z dr. Lampetrom. Umrila je v Ljubljani, kamor se je bila preselila k sinu Milanu, ki je bil poročen z Vido, hčerko prof. Levca, 1. junija 1901, stara 47 let.

Ukane

«Dobro, da mi Nemci ni prestrelili kosti. Pogled!» Zavihal je rokav in pokazal prestrelino.

Pogovor je prekinil radiotelegrafist. Najavil je zvezo s štabom korpusa. Povelje podpolkovnika Borštarnja se je glasilo: «Se naprej organizirajte delavska bataljona. Sledi nova pošiljka orožja. Pripravljajte se na prevzem oblasti. Za Trst obstoje samo narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi Jugoslavije, ki jo sedaj predstavljate vi, komanda mesta. Ravnajte se po navodilu 18 B/3.»

To je pomenilo, da morajo takoj sklicati vse poveljujoče — predstavnike vojske in Ozne ter štabe sektorjev — in jih seznaniti z osnovnim načrtom vstaje, dati naloge bataljonom in jih usmeriti na posamezne objekte, ki naj bi jih zasedli. O mraku so pričeli prihajati voditelji vojaških enot. Soba se je napolnila. V zakajenem ožračju je visela napetost sprčo dogodkov naslednjih dni.

Na obrobje kamnite Otlice je sijalo sonce. Drevje je zelenelo, trave so obrastle granatne ljake, kmetje so se lotili obnavljanja požganih domov in življenje se je znova rojevalo. Od sedla na Colu do meje Trnovskega gozda proti Soči so nastopile brigade obeh divizij in gonile Nemce z zavzetih položajev. Njihov cilj je bil, znova osvojiti Trnovski gozd — odskočno desko za napad na Trst in Gorico.

Komandant korpusa podpolkovnik Borštarn se je vzel na rob skalovja, od koder se je skalna pregraja skoraj navpično pogrezala v Vipavsko dolino. Pogled mu je zdrnil na Kras, od koder je v valovih prihajalo bobnenje topov: prihajala je IV. armada jugoslovanske vojske. Za črto soparnih meglic je slutil morje in Trst.

Korpus si je že opomogel, začele so se rane, ki mu jih je zadala nemška ofenziva. Ponovila se je že neštetokrat ponovljena igra — z obema divizijama so se vrnili tja, od koder jih je sovražnik vedno skušal izrinuti, pa jih ni nikoli izrinil. Kdove koliko krogov so že napravili!

V globeli pod njim je stala borna hiša, okoli nje pa je bilo privezanih nekaj konj. Skidali je bil štaba obdel divizij, da bi se pogovorili o zadnji, najtežavnejši nalogi. General Kveder mu je iz glavnega štaba slovenske vojske naročil, naj takoj zasedejo izhodiščne položaje za vdor v Trst in Gorico.

Nemški štabi so bili zelo presenečeni, ko je IX. korpus, na katerega niso več resno računali, prešel v protinapad. Major Pemc je s svojo divizijo vrgel Nemce iz Trnovskega gozda proti Soči, kapetan Cene Bavec pa je s 30. divizijo pregnal Nemce, četnike in domobrance z Otlice, Predmeje in Sinjega vrha. Ob podpori topništva in letalstva so gonili razbite in demoralizirane kolone sovražnikov v dolino. Tu in tam je še pokalo, tudi kakšna mina se je še razstrelila.

Borštarn je vedel, da se pričinja velika bitka in nevarna igra za Trst. Posvetoval je s člani slovenskega partijskega vodstva. Slovensko primorje je postalo razbeljena ploščad. Vrtinec nasprotujočih si interesov je bil čedalje bolj zaskrbljujoč. Kdo bo prišel na vrh? Kdo bo utonil? Kdo bo koga ukanil in kdo bo izigran in prevaran?

Šef obveščevalnega centra major Strela mu je poročal o skrivnih pogajanjih četniških vojvod z Nemci. Predal bi jim Trst, kjer bi počakali na Angleže, in skupno z njimi zajezi komunistično prodiranje na zahod. Izvedel je, da so šed pre ofenzivo na korpus sestavili v Postojni nekakšno vlado, kateri naj bi Ljotič, notranji — general Rupnik, minister vojske pa «gorski car» general Draža Mihailović. Ta klica naj bi vpliv zahoda tudi v vojaško silo potisnila daleč na vzhod in — če ne bi šlo drugače — prepolnila bivšo državo.

Člani angleške misije niso ničesar prikrivali. Odkrito so povedali, da bodo njihove enote zasedle del Julijske krajine in da potrebujejo Trst kot pristanišče in strateško bazo.

Da je to preklestvo resnično, je korpus izkusil na lastni koži. Po ofenzivi je bila pomoč zahodnih zavzemkov nekoliko izdatnejša, vendar samo v hrani. Niso pa pošiljali dovolj municije in orožja. Iz letal so metali le toliko municije, da je bilo za sproti.

Na korpusu so doumeli, da je slovenski narod spet kmetek med kolejem velikih sil, drobiž za poravnava računov velikih... Prav tako kot v prvi svetovni vojni, ko so Angličani plačali Italiji izdajo s Primorsko in dali Avstrijem Korosko.

«Ali moramo mali narodi res umreti? S kakšno pravico si nas veliki dele med seboj kot zveri plen? Ali na svetu res vlada samo pravica sil? Kako tragično je pripadati majemu narodu. Kot bilka je v gozdu dreves», je z grenkobo v srcu razmišljal Borštarn in se spomnil pogovora s šefom sovjetske vojske misije podpolkovnikom Ribacnikom in korpusnim komisarjem polkovnikom Rudijem. Bilo je neke brezupno temne noči, ko so Nemci stali obkolitev. Sovjetski oficir je bil nevoljen, ker se štab korpusa ni maral odlepti s Trnovske planote. Ko so mu razlagali smisel te svoje taktike ter da se zanje Trst in Julijska krajina življenjskega pomena, je rekel: «Ne razumem vas. Mar se boste dali zato tu vsi pobiti? Saj smo že dosti sestradani! To ni odvisno od vas! Vse vaše živje bodo zaman. Trst je Stalin obljubil Togliattiju! Je torej vredno prepustiti se uničenju? Zelo so bili razočarani nad to izjavo. Če je Stalin obljubil Trst Togliattiju, kdove komu ga je obljubil Churchill?

«Toda vsem nakljub si bo pisal narod sodbo sam, kot je dejal Cankar — ne bo mu je pisal ne frak in ne talar... — pa tudi velike sile mu je ne bodo kar tako, kot si mislilo...»

Ves je bil vznemirljen. Že dopoldne med bojem so mu prišli radiogram glavnega štaba slovenske vojske, s katerim mu je Kveder ponovno sporočil:

«Od vrhovnega komandanta maršala Tita smo prejeli naslednje povelje: Ukazite IX. korpusu, da se razporedi okoli Trsta in da se sedaj začne uvodna boje za Trst. Glede na to preključimo vse odredbe, ki niso v duhu maršalovega ukaza. Delujte hitro in se povežite s IV. armado.»

Torej se je Tito odločil osvojiti Trst z bojem, s silo. Prihiti bodo Angleži, ki so se globoko v Italiji. Zasedli bodo zahodne meje, tiste, ki so jih že zarislali s krivjo!

Borštarn je s skrbjo spremljal obveščevalna poročila, da v Italiji nemška fronta razpada in da Angleži naglo prodirajo

POGOVOR S KAMNOSEKOM ANAKLETOM GRUDNOM

Nabrežinski kamnarji so proslavljali delavski praznik tudi pod fašizmom

Velika delavska stavka leta 1908 - Odločilna pomoč ribičev in kmetov - Izumiranje slovenskega kamnoseštva

Kaj pa delate vi tukaj ob tej uri? nas je narahil karabinjer. Kaj pa bi, svetega Filipa praznujemo sbo mo odgovorili. «Ta 1. maj mi je ostal najbolj v spominu. Zorali smo se v osmici in smo zapeli po slovensko. Ko je bila ura osem, nas je gospodar, ki se je že nekoliko bal, spraval iz osmice, ker po tedanjem zakonu, je moral ob tej uri zapreti lokal. Nekoliko okrogli smo jo nato udarili domov, ko smo po cesti srečali karabinjerja. Dobro je vedel, da mu nismo povedali resnice, vendar nas je vsoeno pustil domov. Ko smo se oddaljvali smo sišali, kako je sam med seboj pripomnil, da smo res pogumni.»

Tako mi je pripovedoval Anaklet Gruden, starejši nabrežinski kamnosek o 1. maju, ki mu je najbolj ostal v spominu. Nabrežinski delavci v kamnolomih so bili vedno zavedni proletarij v Sloveniji. Tudi pod fašizmom so vedno praznovali delavski praznik bolj ali manj slovesno, kot so pač dovoljevale okoliščine. Pa prisluhnimo spet Kletovi besedi: «Takrat so bile razmere precej drugačne kot danes. Dela je bilo zelo malo, denarja pa še manj. 1. maj smo praznovali vsakokrat drugače. Včasih se je kdo spomnil in prinesel kakšen cvet ali celo rdečo nagelj. Delavci smo zbirali nekaj denarja in smo poslali vajenca v gostilno po pol litra belega, da bi trčili kozarce in se tako spomnili delavskega praznika.»

Zelo mi je ostal v spominu tudi 1. maj iz leta 1937 ali 1938. Takrat so bile razmere zelo hude. Delati smo morali denarja pa ni bilo. Marsikdo se je moral vrnil domov s praznimi rokami in gospodar nam je dovoljeval več «kvintetizma» (delavci so dobivali plačo vsaki 15 dni, to odločbo pa so imenovali «kvintetizma»). Neke sobote nam, kot po navadi, gospodar ni izplačal mezd. Zato smo se v ponedeljek odločili,

da si bomo vzeli, kar nam pripada. Z nami so bili delavci tudi iz oddaljenih vasi, ki so si služili kruha v nabrežinskih kamnolomih. V delavnici smo našli glavarja, ki nam nikakor ni hotel dovoliti, da bi vzeli denar. Iz jeze sem mu strgal predpasnik. Zadeva bi se končala tako, če me ne bi kdo ovadil pri karabinjerju. Vrnul sem se domov in sem nekaj delal na vrtu, ko so me obvestili, da so prišle plače. Stekel sem v delavnico, tu pa sem našel brigadirja, ki je čakal name. Dolžil me je, da sem nastopil kot komunist, jaz pa sem se branil, da sem zahteval le plačo, ker so nam vsi otroci doma lačni jokali. Zasliševanje se je zavleklo. Peljali so me tudi v vojašnico, kjer so mi naredili dolgo prižgo, nato pa me pustili domov. Pred hišnim pragom pa sem imel vedno vohuna, ki je pazil name. Zato se nisem mogel pokoriti gani z doma. Z 1. maj smo se odločili, da mu jo bomo poslušali zagodi. Puncice so nam sešile rdečo zastavo, sami smo jo skri- vaj obesili na videh drog. Fantom sem pokazal skrivno pot domov po dolu, kjer jih vohun ni mogel videti. Drugi dan je bila huda. Fašisti so divjali, ko so opazili rdečo zastavo, ki je ponosno plapolala. Tudi vohun je šel vame, kje sem se potikal prejšnji večer, niso mi mogli ničesar ker me ni videl, ko sem odšel z doma in se moral pri- čuti, da sem bil ves čas v hiši. Mi pa smo bili zelo veseli da smo mu jo tako zagodi in zvečer v osmici smo veselo zapeli.»

Nabrežinski delavci so bili že od nekdaj zelo bojoviti. Prvo veliko stavko kamnosekov in «kvadurjev» so organizirali že leta 1908. Takrat so bile razmere za delavce res neznošne. Delali so od zore do mraka, plača pa je bila bore majhna. Zato so se delavci odločili za stavko. Bilo jih je približno tisoč in dobro organiziranih, kar je bilo za tedanje razmere že zelo velik uspeh. Protestna manifestacija je

trajala več mesecev in ob koncu je moral gospodar popustiti. Delavci so dosegli svojo prvo pomembno zmago, odločbina pa je bila pri tem pomoč ribičev in kmetov, ki so s svojo radodarnostjo omogočili kamnosekom, da so preživeli dobo stavke.

Kamnolomci v Nabrežini so doživeli hiter razvoj v začetku našega stoletja, ko je bilo poraščevanje po belem kamnu zelo veliko. Več vanešanon je zapustilo dotodanji poklic - ribištvo in se je zaposlilo v «javah» ker je bil zaslužek bolj gotov. Kot pa Nabrežinci niso bili nikoli izključno «grbitas» s katerimi si je pomagal, da se je preživljal, tako niso bili tudi nikoli izključno kamnoseki. Vedno so ohranili ljubezen do zemlje zlasti na do vilenorodnega Breza. Kamnosek Kletu ima še sedaj kso lepo urejeno vrta, kjer prideluje nekaj zelenjave in nekaj vinogradev v Bregu, kjer prideluje dobro žlahtno kapljico za domačo potrebo. Vino in kamen sta mu prišla v kri, kot vsem starejšim kamnosekom.

Po bolhovnem razmahu nabrežinskih kamnolomov pred prvo svetovno vojno je prišla kriza za časa fašizma, ko je bilo malo dela. Pomemben razmah so «javes» doživeli po drugi svetovni vojni, v njih pa je ostalo bore malo Slovencev. Po večini delajo v njih Furlani in istrski begunci, kamnoseštvo med Slovenci pa izumira.

Ko se je leta 1925 Anaklet Gruden zaposlil kot vajenca v «Cava Romana», sta na glavnem vaškem trgu in praktično v vsakem prazu «pelas» dleto in kladivo, sedaj pa v Nabrežini ostali le trije kamnoseki, od katerih je Kletu že v pokopu v nekaj letih. Izumiranje tega poklica je treba deloma pripisati razvoju modernih tehnik obdelovanja kamna, deloma pa tudi politični volji določenih krogov. Vsaj tako si stvar razlaga Kletu, ki se sprašuje zakaj je ta poklic še

zelo razvit v Vičenci in v Carrari, medtem ko v Nabrežini noben gospodar ne sprejema večjih naročil, pri katerih bi morali delavci na roko obdelovati kamen na starih navadah. Takega dela je malo. Le ko popravljajo starejše stavbe, kot je na primer hotel Varnoli, lahko stari kamnoseki pokažejo vse svoje znanje. Ostali so le trije in zato imajo dovolj dela, z njimi pa bo verjetno izumrla ta slovenska tradicija.

Poleg tega, da je dela malo in da gospodarji ne sprejemajo večjih naročil pri katerih bi morali obdelovati kamen z dletom in kladivom so kamnoseki vključili v sindikat tako imenovanih «kvadurjev», to je tistih delavcev, ki sečejo kamen iz «zile». Očitno je, da se tak sindikat zavzema pretežno za potrebe večine včlanjenih in ne more imeti dovolj poslušna za potrebe kamnosekov.

Včasih so se morali mladeniči dolgo učiti, preden so lahko postali kamnoseki. Imeli so tri in pol do štiri leta dolgo vajeniško dobo, opraviti pa so morali tudi obrtno šolno in risarski tečaj. Šele nato so postali kamnoseki. Danes je stvar drugačna. Električni žagi lahko streže že vsakdo, dovolj je le, da ima nekaj mesecev prakse.

Beli nabrežinski kamen je zaradi svoje trpežnosti zaslovel skoraj po vsem svetu. Že stari Rimljani so spoznali kako je pripravljen in so zato pridno izkoriščali kamnolome, ki jim je ostalo ime Cava Romana.

Večina kipov iz rimske dobe, ki so jih odkrili v Ogleju, je iz nabrežine, vendar tudi v Rimu najdeš še precej kipov, ki so izklesani iz tega kamna. Kletu je na to zelo ponosen. Zanimivo je poslušati, kaj vse ve povedati o nabrežincu. Kako ga je treba sušiti, kako obdelovati, kako ga je treba čuvati pred mrazom. Posebno se mi je vtisnilo v spomin, kako so starejši kamnoseki skrbeli za spomenik padlim borcem v Nabrežini, pri postavitvi katekete so pomagali z udmariškim delom. Vsek dan so hodili ogledovat, da bi videli, če ga je mraz pokvaril, če so nastale razpoke. Tuhtali so, kako bi ga zavili v najlonke preproge, da bi preprečili vsako škodo. Na srečo tisto leto mraz ni hudo pritislil in spomenik je vzdržal. Ko pa je eno leto na odrtem, postane kamen ta trd in odporen, da mu muhavo vreme ne more več do živca.

Človeku, ki nima ohranjen s kamnom, se tako početi zdi morda absurdno, saj govori tudi ljudski prenosov o stvari, ki je trda kot kamen. Ni pa tako. Ko izrežejo kamen iz globine in ga potegnemo na dan, je še svez in prepojen z vlagjo. Skrbno ga je treba sušiti, ker v nasprotnem primeru mraz povzroči hudo škodo. Kletu mi je prišlo povedati, da je leta 1929, ko je nad našimi kraji pritislil hud mraz, še pred precej krajšim časom, na kanta, ker je obdelano kamnenje popokalo zaradi ostre zime. Takrat so nabrežinci prekrivali s plastimi morskih alg, da bi ga mraz ne pokvaril. Kamnenje so pridobivali iz kamnoloma le od marca do oktobra, v zimskih mesecih so ga obdelovali v delavnicah, nato pa so ga prekrili z algi in so čakali, da se je «stajoniralo».

Ob tem se je zaključil pogovor s starejšim nabrežinskim kamnosekom. Za slovo pa mi je prijel Kletu podaril še steklenico pristnega domačega vina.

V. TAVČAR

M. ZADNIK: KAKO JE PADEL

Jože Dujmovič-«Šimaj»

V maju pred tridesetimi leti se je neustrašni Brkin z Ostrovice z vsemi vaščani vključil v NOB - Z golimi rokami je napadel požigalca domačije - nacističnega oficirja

OSTROVICA IN OSTROVCI

Ostrovica, vasica pod Kalom, oddaljena od ceste Reka-Trst in nekdanja občinska središča Matejke 8 km, sodi med mlajše in najmanjše brkinske vasi. Dr. Milko Kos je v svoji študiji srednjeveških urbarjev Slovenskega primorja (Svarenškega in Senožškega gospostva) iz 15. stoletja ne omenja, kar utegne pomeniti, da naselja tedaj še ni bilo. Še živo vaško izročilo na nam pove, da so se na vzpetini pod sedanjim vasjo najprej naselili (verjetno v začetku 16. stoletja op. pisca) Dujmoviči, Ivančiči in Resinovič, ki so pribežali z družinami pred Turki s Hrvaškega.

Tam so si postavili «Ostrovec», t.j. lesene in s slamo pokrite kolibe. Iz naziva «ostrovec» naj bi bila nastala ljudska imena «Ostrovica» (3). Ob prvem ljudskem štetju 1880. leta je živelo v vasi 125 prebivalcev, 1890. leta so jih našli 140. Med italijansko zasedbo jih je bilo 1931. leta v 15 hišah 118, sedaj ta različna

vasica izumira, saj šteje skupaj s Padežem le še 33 ljudi ali 42 odst. prejšnjega prebivalstva. 6 hiš je praznih. (Krajevni leksikon Slov., I. zvezek izdaja DZS 1963 in ugotovitve pisca 22.3.1972).

Ostrovci so se preživljali s poljedelstvom (pridelovali so krompir, koruzo, oves, rž idr.), živinorejo (redili so goveda, prašiče, perutnino in ovce) in drvarjenjem (pripravljali so drva in butarice ter kuhali ogelje, potem pa vse to prodajali v Trstu). Do druge svetovne vojne so se ženske v zimskih mesecih ukvarjale tudi z domačo obrtjo: skubljenjem in predenjem volne s preslico in kolovratom (tega je zadnja va-

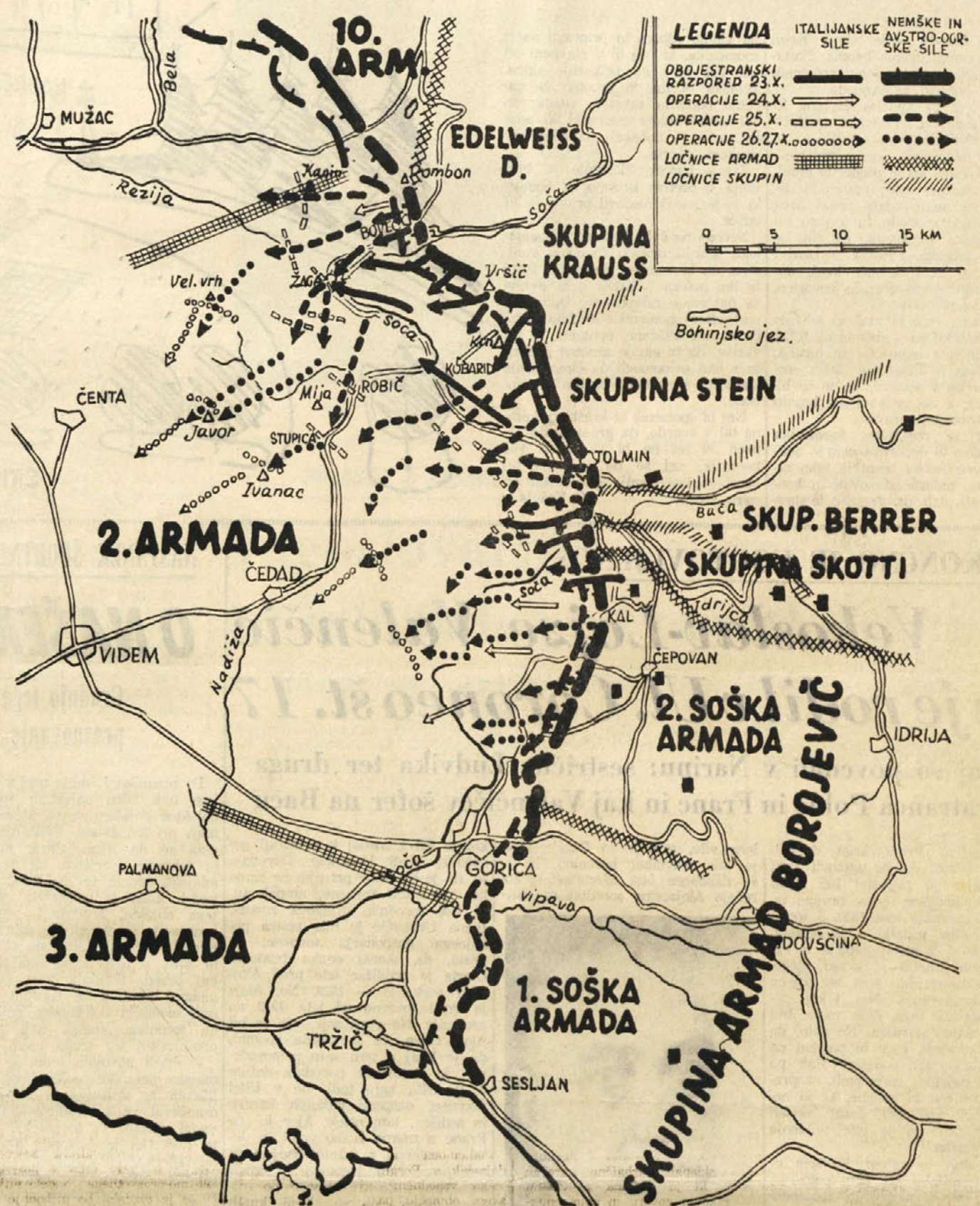
1. Izjava Ivanke Ivančič, pisca na Ostrovci 22. 3. 1972.
2. Pismo Jožeta Dujmovič, žene pokojnikove, pisca 1. 1968.
3. Izjava Franca Vojvoda-Brzanovega pisca 23. 3. 1972. Podobne izjave je dalo 22. 3. 72 tudi pet vaščanov Ostrovice.

(Nadaljevanje na 11. strani)

A. P. OGAREV: PRIPOVEDUJEJO VODNIKI IGNAC PODREKA IN DRUGI DOMAČINI

«Pri Kobaridu 1917 sem bil vodnik jaz...»

Soška fronta in 11 znamenitih bitk na Soči - najbolj krvavih - med prvo svetovno vojno

Zemljevid enajstih znamenitih bitk na Soči v letih 1915 - 1917 (Narisal Jurek Župan na podlagi karte, objavljene v «Enciklopediji Jugoslavije»)

Uvodno pojasnilo uredništva

Pričujoča nadaljevanja o predoru pri Kobaridu leta 1917 (ali kakor je imenovana v italijanski vojni literaturi na kratko: «Caporetto» ali «Disfatta di Caporetto») potrebuje zlasti za mlajše bralce uvodno pojasnilo o tem, kaj je pravzaprav bila soška fronta in kaj so bile te znamenite bitke, v katerih je padlo z obeh strani mnogo stoletov vojakov, tako da so o teh bitkah dostojno objavljene bodisi v italijanski bodisi v nemški (skoraj nič v slovenski) kakor tudi v francoski in angleški številne knjige. Zato posnemamo iz Enciklopedije Jugoslavije knjigo 7 str. 424, naslednje podatke o soški fronti izpod peresa vojaškega strokovnjaka Slobodana Stambolice, rezervnega polkovnika.

«Bitke na Soči so se vodile v prvi svetovni vojni med italijansko in avstro-ogrsko vojsko na soški fronti, ki se je raztezala od Juljskih Alp do morja, okrog 10 do 20 kilometrov zahodno od reke Soče in vzporedno z njo (od Rombona čez Kolovrat, Tolmin, Korado, Gorico do morja). Bitk je bilo enajst in bile so se od 23. junija 1915 do 12. sep-

PREGLED ENAJSTIH BITK NA SOČI

Bitke	ŠTEVILNO VOJAKOV		IZGUBE	
	Italijanov bat. top.	Avstrijcev bat. top.	Italijanov	Avstrijcev
I.	225	760	92	356
II.	200	840	125	430
III.	338	1372	137	634
IV.	340	1374	150	626
V.	360	1600	100	467
VI.	280	1862	110	638
VII.	186	1149	50	284
VIII.	225	1000	101	436
IX.	225	1000	110	543
X.	402	2200	225	1400
XI.	600	5200	249	1880
SKUPAJ			653.000	413.000

1.066.000

Pripominjamo, da se italijanski in avstrijski podatki ne strinjajo, vendar so razlike majhne: v tretji bitki je trajala topiška priprava 70 ur. V šest, sedmi, osmi in deveti bitki so bili izvršeni napadi samo na posamezne dele fronte, a v deseti in enajsti bitki pa na vsej fronti.

tembra 1917. Nekatere izmed njih, po številu udeleženih vojakov, jakosti topniškega ognja in po obsegu izgub, spadajo med najhujše bitke v prvi svetovni vojni. Pobudo so imeli Italijani, ki so napadli z drugo in tretjo armado z namenom, da prebijajo fronto avstro-ogrsko pete armade in prodrejo v ljubljansko kotlino. Od začetka vojne pa do njenega konca (skupaj z bitko pri Kobaridu) je Italija občutila posledice v vojaškemu pogledu neugodno začetne meje z Avstro-Ogrsko in je v ofenzivni, med drugim, težila za tem, da bi mejo popravila v svojo korist in dosegla ugodnejše obrambne položaje. Avstro-Ogrska pa je nasprotno, prav v konfiguraciji in zemljepisni posebnosti svoje meje z Italijo imela zelo ugodne pogoje za obrambo.

Vse bitke so se vršile na slovenski zemlji; zaradi njih je imelo prebivalstvo ogromno materialno škodo; slovenski živelj z ozemlja, kjer so vodili vojaške operacije Avstro-Madžari in Italijani so internirali v taborišča v notranjosti svojih držav. Naselja kot Bovec, Tolmin in Gorica so bila izpostavljena uničevanju. Enote avstro-ogrsko pete armade, ki so jih izpolnjevali z Jugoslavlani iz avstro-ogrskih pokrajin (1. 18., 57. in 58. divizija).

V prvi bitki (od 23. junija do 7. julija 1915) so se glavne borbe vodile na Mostobranu pri Gorici in Doberdolu in so se končale brez vidnejših uspehov za napadalca.

Druga bitka (od 18. julija do 3. avgusta 1915) je bila nadaljevanje prve bitke, v kateri je tretja italijanska armada napadala z glavnimi silami na kraški visoki planoti odporne točke Hrib Sv. Mihaela in hrib «Monte dei busi», medtem ko je druga armada vezala na avstro-ogrsko silo na delu fronte med ustjem Vipave in Plave, kjer so se vodile prav posebej hude borbe na Mostobranu pri Gorici. Zaradi hudih izgub z obeh strani so bile nadaljeje borbe prekinjene in so Italijani po izpolnitvi svojih enot začeli tretjo bitko.

Tretja bitka (od 18. oktobra do 4. novembra 1915) - Glavni napad so Italijani vršili na Mostobran pri Gorici in na Doberdob. Medtem

je bila avstro-ogrsko peta armada zaradi pretrpljenih hudih izgub, okrepljena s 3. korpusom (s slovensko 22. strelsko in 28. pešadijsko divizijo), ki so ga prenestili z vzhodne fronte.

V četrth bitki (od 10. novembra do 14. decembra 1915) so se še prav posebno hudi boji vodili okrog Hriba Sv. Mihaela, a Gorca je bila hudo bombardirana. V mesecu marcu 1916 so Avstro-Madžari prenestili 3. korpus s fronte pete armade na tirolsko fronto.

V peti bitki (od 11. do 16. marca 1916) je it. l'ianska teta armada po hudih borbah zavzela Gorico in Doberdob, toda zaradi izčrpanosti doseženega uspeha ni mogla razširiti.

Šesta bitka (od 8. avgusta do 10. avgusta 1916) Med sedmo bitko (od 14. do 17. septembra 1916) se položaj ni spre-

menil. V osmi bitki (od 9. do 12. oktobra 1916) so Italijani zavzeli Onolovo. V deveti bitki (od 31. oktobra do 4. novembra 1916) so it. l'ianski zavzeli Fajti hrib.

V deseti bitki (od 12. maja do 5. junija 1917) so Italijani pretrpeli precej hude izgube, kar so Avstrijci izkoristili in od 4. junija prešli v protinapad, prisilili so jih na daljni umik in njihove čete so zasle na odseku Gorice v težaven položaj.

Enajsta bitka (od 18. avgusta do 12. septembra 1917) je bila najbolj krvava. Najhujše borbe so se vodile pri Tolminu, na Banjski planoti in pri Gorici. Italijani niso mogli prebiti avstro-ogrsko fronte in so prešli v obrambo ter začeli z utrjevanjem svojih položajev. Toda 24. oktobra se je začela avstrijska protiofenziva in v bitki pri Kobaridu, ki je znana v literaturi kot dvanaesta bitka na Soči, povzročili Italijanom hudo poraz.

Sedem zgodovinskih vrhov

Hodim, hodim...

Iz tesnih tolminskih grap se vzpenjam navzgor: na Vodil vrh, na Mrzli vrh, na Rdeči rob, na Krn, na Matajur, na Kolovrat, na Kozlov rob. Celotni rosti debele kaplje potu.

Hodim, hodim...

Koliko časa? Na najvišji vrh Krn en dan. Prav tako en dan na Rdeči rob. Na druge, nižje vrhove, nekaj manj. Ko se s teh vrhov razgledujem po dolinah in grapah, se iz preteklosti oglašajo spomini na dve vojni: 1914-1918 in 1941-1945.

Kako bogato zgodovino imajo ti tolminski vrhovi. Zgodovino vdorov tujcev, zgodovino obrambe in vztrajnosti Slovencev, zgodovino turških napadov, zgodovino srednjeveških zatirancev, zgodovino bojev v prvi svetovni vojni in oboroženega upora med NOB. Se je tod polno sledov uničevanja. Na Mrzlem vrhu sem iz globoke skalnate razpoke izvel šest nerazpocenih granat.

Rad bi bil ujel vse obširen razgled na prizorišče dveh vojn od Vodil vrha, Rdečega roba, Krzna in dalje preko Matajura in Kolovrata. Povzpeli sem se na Kolk nad Ljubljino, okrog 600 metrov nad morjem.

Kakšen razgled! Pogled drsi od vrha do vrha teh sedmerih zgodovinskih vrhov. Potem zdrsne v dolino, kjer se kot srebrni trak vije Soča od Kobarida do Tolmina. Tam se razširi v jezero, ki objema Bučenco in se v mrču izgublja proti Mostu na Soči.

Sele s tiste višine sem doumel pomen prejšnjih obiskov sedmerih zgodovinskih vrhov. In tam čez Matajur so se oglasili verzi pesnika Gradnika iz Medane - kraja zadnjih slovenskih straž:

Ostal je rod in bo ostal - ker sveta
od tisočletij je grobov spomina
tu vsaka gora, reka in dolina.

Res. Vsaka gora, vsak hrib, vsaka grapa, vsak kamen je tu povezan z življenjem naših ljudi, vse od leta 700 pred našim štetjem. Takrat so nekdanji Iliri imeli na vrhu Kozlovega roba svoje naselje, v vzhodju hriba pa so sežigali in pokopavali svoje umrle.

Od takrat je zgodovina Tolminske posejane z vojnami in spopadi, z žrtvami in trpljenjem njenih prebivalcev.

(Nadaljevanje na 11. strani)

ki je bil ravnatelj. Kosa maza ob gnati so pokrivali karje bito ranje odgnali 6 rimine in se začeli streljati z usigodnimi bombami. Taka je bila kmola vse v ognju, ki je to videl moj moč se je en malo okrog orla in skočil en mu nemškemu oficirju ga razabil za vrst in ga tako otiskot, da so prsti pršli skupaj koso to vidli nemci so skocili da boje nemci oteli bil miso mogli stigmat ke ruke bil vrsttu ipatem je nek nemec ga uobarit skopistom porglani in se je na rnil mntero, kadar no to norokili so

Opis junaške smrti Jožeta Dujmoviča «Šimaja» kakor ga je sporočila v posebnem pismu «Šimajeva» vna Jožeta Maksu Zadniku

DOMAČI ŠPORT

DANES

NEDELJA, 30. APRILA 1972

VOGOMET

3. AMATERSKA LIGA

15.30 v. Padričah

Primorac — Giarizole

10.30 na Proseku

Libertas Barkovlje — Union

15.45 v. Trstu, Sv. Alojzija

Libertas Rocol — Olimpija

MLADINCI

11.30 na Opčinah

CGS Opčine — Primorje

NARASČAJNIKI

11.00 v. Trstu, Sv. Sergija

Inter SS — Vesna

10.30 v. Dolini

Breg — Esperia

10.00 v. Trstu, stadion "1. maja"

Union — Giarizole B

14.00 v. Trstu, Sv. Ivan

S. Giovanni — Primorje

ODBOJKA

1. ŽENSKA DIVIZIJA

10.30 v. Nabrežini

Sokol — Pordenonese

10.30 v. Trstu

Julia — Bor

2. MOŠKA DIVIZIJA

10.30 v. Padričah

Sloga — Il Carso

10.30 v. Trstu, Elizejske poljane

Arc Linea — Bor

3. ŽENSKA DIVIZIJA

8.30 v. Trstu, Elizejske poljane

UGSS A — Bor

10.30 v. Trstu, Ul. Conti 1

FARIT — Breg B

NAMIZNI TENIS

5. DEZELNI TURNIR

9.00 v. Trstu

Nastopa tudi Sokol

KOŠARKA

MOŠKA D LIGA

15.30 v. Trstu, Ul. della Valle

Bor — Friulana

1. MOŠKA DIVIZIJA

8.30 v. Trstu, Miramarski drev.

Ferrovio — Bor

MLAJŠI MLADINCI

11.00 v. Trstu, Ul. della Valle

Ricreatori — Polje

ATLETIKA

DEZELNO TEKMOVANJE

8.30 v. Vidmu

Nastopa tudi Bor

JUTRI

PONEDELJEK, 1. MAJA 1972

BEZBOL

MLADINSKE IGRE

11.30 na Opčinah

Chiarbola — Primorac

NAMIZNI TENIS

DRŽAVNI TURNIR

8.30 v. Barju

Nastopa tudi Sokol

Na gornji risbi je označena pot, ki jo bodo opravili

udeleženci AOV od Gorice do Kranjske gore. Meje občin

v katerih prebivajo tudi Slovenci, so označene pikčasto.

(Narislal Srečko Zupan)

V naslednjem objavljamo tudi italijanske nazive ozna-

čenih krajev in občin: Savodnje - Savogna d'Isonzo, Ka-

prapino - Capriva, Krmin - Cormons, Dolenje - Dolegna,

San Leonardo - Prepotto, Čedad - Cividale, Svet Lenart -

Dreka - Drenčina, Srednje - Sregna, Grmek - Grimacco,

Neme - Drenčina, Speter Slovenov - San Pietro al Na-

votano, Savodnje - Savogna, Padobnesec - Pulfero, Ta-

votano - Torreano, Fojda - Faedis, Ahten - Attimis,

Neme - Nimis, Centa - Tarcento, Tipana - Taipana, Gor-

izia - Montefars, Nijiva - Vedronza, Brdo - Lusevera,

Rezia, Učja - Uccia, Rabelj - Cave di Predil,

Trbiž - Tarvisio, Naborjet - Malborghetto, Ovcja ves -

Valbruna, Ponteba - Pontebba.

Najprej je skušal sam v sebi razčistiti vprašanja in dognati,

kaj mora storiti in kako. Pri tehtanju vsakega kritičnega

polažja je hotel biti sam, da je temeljito razmislil, preden

je stopil pred štab s svojimi predlogi in izrekel končna povelja.

V izbi je našel oficirski zbor. Načelnik štaba podpolkovnik

Kajtnar se je pogovarjal s komandanti divizij in načelniki

obojnih brigad.

Borštinar je kljub zaslužnosti kazal veder obraz in pri-

jeteljsko stisnil roko vsem po vrsti.

«Pemo, moral se boš obrniti in si zlikati hlače, v Trst pojde-

mo in v Gorico! Je smeje se dejal.

«Ali ne siliš, da še poka? Saj smo prišli iz jarkov! Moral

nam boš dati malo oddiha in vojski tudi, da se uredimo za

ta slovenski udar!»

«Nič se ne boste oddahnil! Čas nas priganja! Kar pose-

dite, da vam takoj obrazložim položaj!»

Poslušali so ga s svečano zbranostjo. Prebral jim je ukaz

maršala Tita in navodila generala Kvedra. Končno bodo le

dostigli svoj cilj, za katerega so to pomlad pretrpeli toliko

Ob današnji avtomobilski ocenjevalni vožnji SGZ Trst-Kranjska gora

Proga AOV poteka skozi lepe kraje ki krijejo mnogo zanimivosti naše preteklosti

Mnogi kraji v Beneški Sloveniji so nam vse premalo znani - Z našimi rojaki v Kanalski dolini bi treba vzpostaviti tesnejše stike

Če naj nekaj povemo o krajih, skozi katere bo potekala današnja avtomobilski ocenjevalna vožnja, potem se nam gotovo ne splača zamujati časa okoli Gorice in Brd, ki jih vsi dobro poznajo, ker nas do Kranjske gore čaka še dolga pot. Najprej mimo Ločnika in krmni- na, mejnih točk, o katerih je v začetku stoletja neutrudno pisal «Slovenski branik» in poročal o delovanju Ciril-Metodove družbe v teh krajih. Nato pa po vse preveč pozabljeni dolini Idrije, tja do Dolenje in Praprotnega, na poti proti Oborci, kjer je župnikoval pogumni Anton Pavša, ki je konec praprotne stoletja povzdignil svoj glas proti ukinjanju slovensčine v cerkvi. Lepa je cesta, ki pelje od Praprotnega tik ob meji in se nato povzpe do Stare gore, a preveč se oddalji od poti, ki smo si jo začrtali, zato jo bomo prihranili za kak nedeljski izlet. Iz Praprotnega pa smo takoj v Čedadu. Od tu se odpirajo tri poti v pahljačo Nadiških dolin, tja proti Sv. Lenartu, kjer je pred leti gostovalo naše gledališče, proti Mjersi, kjer je stala kamnita miza, okoli katere se je sestajala mirska banka, proti Grmeku, kjer se je 1912 občinski odbor zavzel za posebne ukrepe v korist manjšini, in Hločju (Clodig), kjer so eno leto prej poskusili ustanoviti hranilnico in posojilnico z zvečnim imenom «Ilirija vstanj», ki pa je zaradi gonje sovinitov propadla. V dolino, kamor so najpogostejše zahajali slovenski partizani in ustanavljali tu prvi v zgodovini na željo prebivalstva slovenske šole, a je tistim, ki so tam nadi, oblast še pred kratkim kratila pravico do nagrobnega napisu v materinem jeziku. In naprej proti lepemu Kolovratu v va-

sicam pod njim. In proti Čemurju žalostnega spomina in opomina. Bolj na zapadu se odpira dolina Aborne, nad katero se bohoti mogotni Matajur (1643 m). Tu je bil lani veličasten praznik, veselica s predavanjem pa je bila v vasi Matajur tudi pred 62 leti. Precej visoko pod grebencem Matajurga je Trčmun, cilj mnogih šolskih izletov in romanj na grob velikega beneškega Slovence Ivana Trinka. Še zapadneje pa dolina Nadiže, ki se mimo Spetra, kjer se je pred kratkim na učiteljsku, ki je bilo zgrajeno v druge namene, oglasila tudi slovenska beseda, vije do znamenitega Landarja. Streljaj od tu so Laze, kjer je pokopan naš Čedemac župnik Anton Kufolo, doma iz Pleštic. Na nasprotni strani doline pa Ronca, ki je kulturno in gospodarsko povzdignil naš dobri star Peter Podreka, ki je tu tudi pokopan.

Vse te doline bomo obšli, peljali pa se bomo proti zahodu po cesti, ki gre mimo nekdanjega limesa, meje med longobardskim in slovenskim prebivalstvom. Na naši desni bodo ostale vasi od Ivancem (1168 m), vasi v dolini Maline, vse premalo poznani kulturni spomenik v Černjevi, namreč cerkev, kjer je nastal čedajski rokopi.

Tudi dolino Kamahte bomo pustili ob strani in zavili proti Centi, od tu pa po dolini Tera proti verigi Muzcev in nato proti meji. Gre vasi in lepi kraji, toda izglodani do mozga zaradi revščine in gospodarskih sluznosti. Nato na divja soteska od izvira Tera do Učje, od koder se bomo spustili proti žagi in Bovecu ter nato čez Predel proti Kanalski dolini, kamor marsikdo hodi na smučanje, a malokdo o njej

kaj ve. Peljali se bomo sicer le skozi majhen delček doline, od Rablja do Trbiža in naprej proti Beli peči in dalje v Slovenijo. Ne bomo videli Ukeve, kjer je pokopan Einspielerjev brat Janez, nad katerim je prelepa Ukova planina. Od tam gre cesta proti Ojstrniku, od koder se planincu nudi čudovit pogled na Zilsko dolino v celoti in drugi strani pa na Višarje in gore za njimi: na Ponca, Mangart, na sam Triglav, na Kanin in Montaf ter na lepote polno dolino Zajzero. Tik pod nami pa je Zakomška planina.

Tudi Zabic ne bomo videli, ne lepe cerkvice Sv. Rotje (Dorothee). Tu je najbližji prehod v celotni Alpah, prav tu teče razvodje med Jadranskim in Črnim morjem. In od tu gre spet cesta v goro, proti Ojstrniku: v pravilnici Tinji log, kjer te vso pot spremlja žuborene potoka. Niti groba Prešernovega brata Jurija v Ovcji vesi ne bomo obiskali.

O Trbižu samem skorajda ni treba govoriti: tu je razvit smučarski center z vlečnicami in sedenčnicami, skakalnicami ter vsem potrebnim za tako zahtevnega smučarja. Tu se cesta cepi v tri smeri: proti Rablju, ki ga je v svoji pesmi opeval Simon Gregorčič, ter dalje čez Predel v Soško dolino, proti Beli peči in Ratečam, na Kavovo ter naprej v Avstrijo.

Vse je lepo, vse je pravilno. Toda za ljudi, ki tam živijo, je tudi zanje vse tako, kot je za turistarja? Kmetstvo propada. Dolina je ozka, po njej gredo ceste, železnica, kar trije električni daljnovodi. Zemlje, ki bi ljudem ostala v obdelavo, skorajda ni. Ljudje še vedno čakajo na odlično za raz- laščeno zemljo že od časov fašizma. Drugi so se po opcijski leta 1939 izselili v Nemčijo in precej jih je tam tudi ostalo. Njihova posestva je kupil Entel Tre Vencije in jih nato prodal tujcem, kar je bistveno spremenilo etnični, pa tudi gospodarski značaj kraja. Tudi so si namreč gospodarsko pomagali, odprli gostinske obrate in začeli služiti lepe denarce na račun turizma, domače prebivalstvo pa je zaradi propadanja nekdanjih oblik gospodarstva doživelo hudo udarec, ki je marsikomu vzelo voljo do dela. Kot bi vse to ne bilo dovolj, se zdaj obeta Kanalcem še plinovod. Plinovod, od katerega bi imel korist predvsem Videm, domače prebivalstvo bi na izgubo še zadnji trak svoje zemlje, ki se vleče skozi dolino. Asfaltni, železniški, električni daljnovodovi bi se tako pridružili na nas sivojavne, izsušene zemlje, pod katero bi tekli plin in na kateri ne bi raslo popolnoma nič.

Pa še nekaj je, kar tare ljudi v teh krajih. Govodno so jurska last, v času stare Avstrije so bili dobro upravljeni in so ljudem prinašali nekaj zaslužka, danes pa gozdarstvo ne nese več, enostavno zato, ker v gozdovih vseprek krajejo. Ponoči se pripeljejo kamioni, na hitro in brez vsakega obzira posekajo najlepši les na najbolj dostopnih krajih ob cesti, nato se kolona kamionov odpravi iz doline, ne da bi kdo za to komurkoli odgovarjal, kaj šele, da bi kaj plačal. Tako ostane jursarjem le slabši les, največkrat uporaben le za kurjavo, pa še to v najbolj oddaljenih krajih, da jursar pomisli, če se mu sploh splača spraviti les v dolino.

Kot v celotni videmski pokrajini, so tudi v Kanalski dolini velik problem vojaške služnosti. Te onemogočajo nadaljnji razvoj turizma, da o razvoju kmetijstva niti ne govorimo, saj kmet ne more posejati tega, kar želi. Prav tako so vojaške služnosti ovira, da bi ljudje lahko izboljšali svoja bivališča, gradili nove hiše, skratka dali lepši izgled

svojim vsem, kar bi tudi pomagalo k večjemu razvoju turistične dejavnosti.

Kot ni položaj rožnat z gospodarskega vidika, čeprav bi Kanalska dolina na prvi pogled nudila tak vtis, tako ni položaj rožnat iz narodnostnega vidika. To ozvenje je bilo sicer pod Avstrijo povezano s slovenskim ozemljem, imelo je dvojezične šole, na tudi marsikatera pobuda na prosvetnem področju je segla na to ozemlje. Razširjene so bile knjige Mohorjeve družbe, poročajo o obstoju pevskih zborov in godb. Ob ustanovitvi zadruga Mangart - Trst pa postaja spet aktualna še druga zanimivost iz preteklosti. Ziljska družnost Slovenskega planinskega društva je namreč v začetku našega stoletja uredila več gorskih poti okoli Višarji in Zajzeru, v Zajzeri sami pa je kupila zemljišče, na katerem je nameravala zgraditi planinsko kočo «Krnica», pa je zaradi vojne in fašizma, ki ji je sledil, vse splavalo po vodi. Mogoče bo pa danes za drugi Mangart - Trst uspelo speljati to, kar ni uspelo nekdanjim planincem. Takih pobud bi bilo še treba, saj je tržaški planinec Kanalcem je bližji kot pa tujim spekulanti.

Pa se en droben «ovire» iz preteklosti, preden zapustimo dolino in odidemo proti Kranjski gori. Gre za «Hranilnico in posojilnico v Zabicah, registrirano zadrugo z omejenim zavezom». Ustanovljena je bila 18.9.1902, njen odbor pa so sestavljali sami Zabicanci. Na deželnem trgovskem sodišču v Celovcu je bila ta zadruga leta 1930 zbrinjena zaradi priključitve tega ozemlja k Italiji. Kmalu potem pa je verjetno sama od sebe (ali skoraj) laščeno zemljo že od časov fašizma. Drugi so se po opcijski leta 1939 izselili v Nemčijo in precej jih je tam tudi ostalo. Njihova posestva je kupil Entel Tre Vencije in jih nato prodal tujcem, kar je bistveno spremenilo etnični, pa tudi gospodarski značaj kraja. Tudi so si namreč gospodarsko pomagali, odprli gostinske obrate in začeli služiti lepe denarce na račun turizma, domače prebivalstvo pa je zaradi propadanja nekdanjih oblik gospodarstva doživelo hudo udarec, ki je marsikomu vzelo voljo do dela. Kot bi vse to ne bilo dovolj, se zdaj obeta Kanalcem še plinovod. Plinovod, od katerega bi imel korist predvsem Videm, domače prebivalstvo bi na izgubo še zadnji trak svoje zemlje, ki se vleče skozi dolino. Asfaltni, železniški, električni daljnovodovi bi se tako pridružili na nas sivojavne, izsušene zemlje, pod katero bi tekli plin in na kateri ne bi raslo popolnoma nič.

Pa še nekaj je, kar tare ljudi v teh krajih. Govodno so jurska last, v času stare Avstrije so bili dobro upravljeni in so ljudem prinašali nekaj zaslužka, danes pa gozdarstvo ne nese več, enostavno zato, ker v gozdovih vseprek krajejo. Ponoči se pripeljejo kamioni, na hitro in brez vsakega obzira posekajo najlepši les na najbolj dostopnih krajih ob cesti, nato se kolona kamionov odpravi iz doline, ne da bi kdo za to komurkoli odgovarjal, kaj šele, da bi kaj plačal. Tako ostane jursarjem le slabši les, največkrat uporaben le za kurjavo, pa še to v najbolj oddaljenih krajih, da jursar pomisli, če se mu sploh splača spraviti les v dolino.

Kot v celotni videmski pokrajini, so tudi v Kanalski dolini velik problem vojaške služnosti. Te onemogočajo nadaljnji razvoj turizma, da o razvoju kmetijstva niti ne govorimo, saj kmet ne more posejati tega, kar želi. Prav tako so vojaške služnosti ovira, da bi ljudje lahko izboljšali svoja bivališča, gradili nove hiše, skratka dali lepši izgled

Višarje nad Kanalsko dolino so ob tem času še vedno pod dokajšnjo snežno odejo

POGOVOR Z DUŠANOM NOVAKOM, TAJNIKOM NTZ SLOVENIJE

Jugoslovanski uspehi na EP so bili slabši od pričakovanih

Prihodnje leto bo svetovno namiznoteniško prvenstvo v Sarajevu

Jugoslovanska namiznoteniška reprezentanca se je vrnila iz Rotterdama razmeroma praznih rok. Rezultati so bili mnogo slabši od pričakovanih, slabši kot na prvenstvu v Moskvi leta 1970. «Plavsi» so sicer osvojili eno srebrno in dve bronasti kolajni, kar pa je vsekakor premalo. Izgovorov za ta neuspeh ni, saj mu je letovalo predvsem slaba igra, kar smo lahko videli na televizijskih ekranih. To prvenstvo pa je bilo zelo pomembno, saj bosta v prihodnjih dveh letih v Jugoslaviji svetovno (v Sarajevu) in evropsko (v Novem Sadu). Obrnili smo se zato na upravnega tajnika. Namiznoteniške zveze Slovenije Dušana Novaka, ki si je prvenstvo v Rotterdamu ogledal, in mu zastavili nekaj vprašanj.

«Kakšno je vaše mnenje o poteku te evropske prvenstva?»

«Organizacija prvenstva je bila izredno slaba. Kljub temu, da ste nizozemska namiznoteniška zveza kar 800 tekmovalcev, imeli ste namen ta, da od prvenstva čim več iztrži. Tako so bile, misle precej slabe, da o žogicah ne govorimo, saj jih je Johansson pred nekim srečanjem pregledal kar 33, da je našel ustrezno. Nizozemci verjetno žogic sploh niso prebrali.»

«Kaj menite o nastopu jugoslovanske reprezentance?»

«Naši tekmovalci niso zadovoljni. Tako ste lahko že po televiziji

ATLETIKA

NA TEKMOVANJU V CELOVCU

Mario Vecchiatto

jutri rekord?

Videmski državni rekord v moči klavira in eden boljših metalcev v Evropi, Mario Vecchiatto, je baje v zelo dobri formi in njegovi lanskemu upi na olimpijske igre izgledajo morda utemeljeni.

Pred dnevi je v Vidmu na kontrolnem treningu dosegel daljavo 63,90 m, vendar s klavirjem, ki je bilo za klavirjem težje od navadnega. Na treningu je s pravim orodjem dosegel tudi zelo dober met katerega sta skupaj s trenerjem pokornje. Zanimanje Kvarner 72. Udeležili se ga bodo tudi atleti iz Italije in Avstrije.

Kakšne obveznosti pa ima državna reprezentanca v prihodnjih mesecih?

«Italijanska reprezentanca je za klavirje s tekmovalci in to zopet ne smemo nazaj jemati. Več pa nam, kar bo verjetno prišlo v vodstvu do sprememb; mladinska reprezentanca, katero sestavljajo Savnik, Klinger (oba Maribor), Amidžić (Zadar), Verstovšek in Kalanov (oba Olimpija), pa bo nastopila že 11. maja na Dunaju na zelo zahtevnem turnirju, na katerem bodo igrali tudi švedski, češkoslovaški, zahodni in vzhodni Nemci ter Madžari.»

REKA, 29. — V sredo, 3. maja bo na Reki zanimivo atletsko tekmovanje «Kvarner 72». Udeležili se ga bodo tudi atleti iz Italije in Avstrije.

K. B.

V preteklem tednu so v Trstu uradno ustanovili zadrugo Mangart, za katero je dalo glavno pobudo SPDT. Novoustanovljena zadruga bo v Zabicah kupila večjo hišo, ki bo postala pomembno središče poljedelstva in jurskega turizma

Nega in zimskega rekreacijskega udeleževanja naše mladine. Na levi sliki je vodstvo sestanka, katerega je vodil predsednik zadruga Stanko Požar (na levi), na desni pa vidimo udeležence

Enaintrideseta divizija naj bi prodrla do Soče ter zavzela Gorico in Trst.

Komandant je odredil takojšen odhod brigad.

Major Strela je opozoril poveljnike divizije, da je Vipavska dolina polna četnikov. Civilisti, ki so uhajali iz doline, so povedali, da se vale velikega kolone proti Soči. Po vaseh da pobirajo prebivalce, žene, otroke in starce, ki morajo hoditi ob bokih kolon, da jih krijejo.

Poveljniki so odšli. Borštinar, Kajtnar in Rudi pa so se vzpeli na rob. Od tja so gledali, kako se Bazoviška brigada spušta po vijugavi poti skozi skalovje v dolino. Začelo se je zadnje dejanje. Topovi na vzhodu so združena bobneli.

Sprejeli so radiogram, da je IV. armada pri Ilirski Bistrici v silovitih manevru prebila fronto 97. nemškega armadnega korpusa generala Küblerja, na mestu, kjer so jo branili četniki.

Nebo, razpeto od gora do morja, je bilo kot okrvavljena ponjava. Zrak je bil gost in nabit z duhom po eksplozivju. Zazrli so se proti morju in ugibali, če jim mo uspelo prehiteti Angleže. V eni izmed idrijskih grap je korpusni štab pustil «zakonspirirano» angleško vojno misijo. Angleški obveščevalci so si že opomogli. Spet so jedli čokolado, mesne konzerve in riž, kadili cigarete ter pili viski. Veseli so bili, da so na varnem, medtem ko se bojuje otepaio Nemcev. Ni jim bilo treba na pohod in v nove boje. Nič niso vedeli, da so jo brigade mahinile nad Trst.

Tekma se je začela. Kruto, mrzlično in brezobzirno.

Borštinar je bil v sebi trden kot taktar, ko je vodil korpus v preboj iz obroča. Zdal je šel korpus v napad na sovražnika, ne vedoč, s kakšnimi silami se bo spopadel. Toda noben narod se ne sme izogniti prvi bitki, če hoče dobiti zadnjo. «Nemcem se nismo izognili v Dražgošah, pa se jim tudi v Trstu in Gorici ne bomo!» si je dejal.

Močan južni veter se je pripodil v Tržaški zaliv. V kratkih sunkih je gonil belo peno se hrbte valov kot črede delčinov

in jih razbijal na kamnitih obalah ob pristanišču. Voda je pljuskala prek robov in poplavljala ceste ter se umazana odtekala nazaj v morje.

Nad jambori zbijajočih se vojnih nemških ladij, zasidranih v pristanišču, so se spreletavali galebi. Topovske cevi na ladjah so bile namerjene proti hribom nad mestom. Zrak je bil nabit z eksplozivom in strahom, ribjim smradom in izparinami umazane obale. Tovarniški dim se je pomešal z bencinskimi hlapi. Bobnenje topov, ki se je bližalo mestu v obliki klesč, je zbuvalo tesnobno pričakovanje in spominjalo na gromozansko črno bobnenje pred pogrebom.

Na ulicah je bilo malo ljudi, le sem in tja so oprezno tipale nemške patrulje. Na nekaterih nepristopnih mestih so že vselej trobovnice z rdečo zvezdo in izvalno pipalole v vetru. Nihče jih ni poskušal ali ukazal sneti. Na zgradbah nemških poveljstev so še vedno vselej nemške vojne zastave z železnim križem. Straže so bile po bunkerjih, s prsti na petelinih.

Blisk je sredi belega dne v uniformi Guardie civice prekal mesto v spremstvu Mirjam — kot včasih Mihajlo — in si ogledoval položaj. Za vsak primer sta ga spremljala dva gapovca, diverzanta — Italijana, preoblečena tako kot on. Bila sta domačina in sta izvrstno poznala razmere v mestu.

Mirjam je z žalostjo pričakovala svobodo. Mihajlo ji je pomenil vse. Ko je izvedela, kako nesmiselna in slučajna smrt ga je doletela, se dolgo ni mogla pomiriti. Prejokala je mnogo noči. Nekaj časa so šle vse stvari mimo nje, potem pa se je s podvojeno močjo zagnala v ponovno tveganje, kot bi hotela nadomestiti njega v bojnih vrstah. Z Bliskom se je vrnil v njihov dom živ spomin na Mihajla, saj sta bila prijatelja. Tako je od njega izvedela za Mihajlove podvige, o katerih ji sam v svoji skromnosti ni nikoli govoril. Zato je rada spremljala Bliska in opravljala nevarne kurirske posle.

Srečno so prišli v mestni predel, kjer ni bilo nemške vojske. Tu se je v podzemskih kletnih prostorih zbralo vodstvo vstaje. Tu je imel svoj štab komandant mesta Trst major Greif. Šli so skozi šeststo podzemskih hodnikov, mimo mnogo

straž, dokler niso prišli do prostora, v katerem je med skupino oboroženih mož in deklet stal major Greif in jim nekaj govoril.

Sedaj, tik pred vstajo, je imela komanda mesta pod sabo več kot tri tisoč borcev, razdeljenih v šestnajst bataljonov in razporejenih po vsem mestu. Sprva so imeli mesto razdeljeno na osem rajonov. Da bi jih obvladali položaj, so sedaj imeli štiri sektorje, ki so jih vodili sektorski štabi. Greifu in četam, sestavljenim iz tržaških delavcev — Slovencev in Italijanov, antifasistov — je primanjkovalo predvsem orožja. No, Borštinar je držal besedo: od korpusa so dobili še eno pošljko orožja in municije: odondod je prišlo tudi nekaj izvežbanih partizanskih komandirjev in komisarjev.

Blisk in Greif sta odšla v posebno sobo, kjer je ležal na mizi načrt mesta.

«Poglej, zdej je vse pripravljeno!»

Blisk se sklonil in pazljivo motril znamenja po ulicah in pristanišču, kjer so bili označeni nemški štabi in postojanke ter glavni objekti, ki naj bi jih zasedli. Odobravajoče se je nasmehnil:

«To ste pripravili vse po leninskih načelih vstaje in revolucije!»

«Da, tako, tovarniš! Poročniki! Vse smo pripravili, dokaj natančno. Ne preostane nam drugo, ko da zaupamo v lastne sile. Zavedamo se, da smo v manjšini in da se z vstajo ne da igrati!»

Greif je bil blede, neprebran in utrujen. Ze nekaj časa so delali noč in dan, trepetali za usodo korpusa in s skrbjo pričakovali približevanje IV. armade. Poleg tega jih je preganjal gestapo. Zato so stalno sešli poveljstvo.

POPRAVEK

V včerajšnjem nadaljevanju, podlistka «Ukanan» se v četrtem odstavku 4. stolpca (za šte. 10) podatek o bombardiranju slovenske šole pravilno glasi »ul. Monfocchia, ne pa v Ulici svetega Frančiška.

(Nadaljevanje sledi)

GRADBENO PODJETJE PETRA

Trst - Ul. Carducci 8 - Tel. 37246

TOVARNA POHIŠTVA Nova Gorica

Popolna komponibilnost posameznih elementov omogoča sestavo pohištva po Vaših željah in okusu. Z njimi lahko opremito prav vse prostore razen kuhinje in kopalnice. Preko 120 elementov izdelanih v različnih vrstnih izvedbah in furnirjih, meri po višini posamezno ali v sestavi 2,40 m. Zahtevajte pojasnila in prospekte pri svojem trgovcu s pohištvo. Kolikor ne bo mogel zadovoljiti Vaših želja se obrnite na naslov MEBLO ITALIANA S.p.A., GORIZIA, VIA ROMA 31, od koder boste prejeli barvne prospekte in pojasnila, pri katerem trgovcu v bližini Vašega stanovanja lahko blago kupite.

Ob prazniku dela «1. maj» pošilja kolektiv lepe pozdrave vsem delovnim ljudem sveta

KRAS

Sežana

Če se še niste odločili, kje preživeti prvomajske praznike, vabimo vas, da obiščete Lipico in Skočjanske jame.

V Lipici je na razpolago gostom restavracija, kjer gostom točimo kraški teran in strežemo kraški pršut lastne proizvodnje.

Gostom je na voljo avtomatsko kegljišče, lahko si ogledate program dresurnega jahanja, otroci se lahko zabavajo z jahanjem ponijskega.

JAVOR

NAŠ PROIZVODNI PROGRAM:

LESNA
INDUSTRIJA
PIVKA
SLOVENIJA

ŽAGAN LES
VEZANE PLOŠČE
MIZARKE PANEL PLOŠČE
SEDEŽI IN NASLONJALA VEZANEGA LESA
FURNIRJI — DOMAČI IN EKSTOTIČNI
GRADBENE — OPAŽNE PLOŠČE
RAZNO KOSOVNO POHIŠTVO:
STOLI
OBESALNE STENE
OMARICE ZA ČEVLJE
KAVCI, FOTELJI
TAPECIRANI STOLČKI
SEDEŽNE GARNITURE
PISARNISKE GARNITURE

Kopet

KMETIJSKO PREDLOVALNI ZADRUŽNI KOMBINAT

**PRIPOROČAMO OBISK SVOJIH BOGATO
ZALOŽENIH MARKETOV - MESNIC IN
DELIKATES V KOPRU, IZOLI IN PIRANU**

VSAK DAN SVEŽE MESO IZ LASTNIH KLAVNIC

alpina

tovarna obutve žiri slovenija

Vabimo vas k nakupu smučarskih čevljev, modne ženske in moške obutve.

Naše prodajalne so v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

Najbližje prodajalne v Sloveniji so v Novi Gorici, Ajdovščini, Idriji, v Žireh, Kranju, na Jesenicah in v Ljubljani.

DELOVNI KOLEKTIV

Manufaktura

NOVA GORICA

ČESTITAMO ZA 1. MAJ
PRAZNIK DELA
Zahvaljujemo se za zaupanje in za nadaljnjo naklonjenost priporočamo

T. O. K.

TOVARNA ORGANSKIH KISLIN
ILIRSKA BISTRICA

Ob mednarodnem prazniku dela

ČESTITA
VSEM DELOVNIM LJUDEM

Ob 1. maju
prazniku dela

čestita vsem
delovnim
ljudem

SKUPŠČINA OBČINE
NOVA GORICA

ACK

ADRIACOMMERCE KOPER
IZVOZ - UVOZ JUGOSLAVIJA

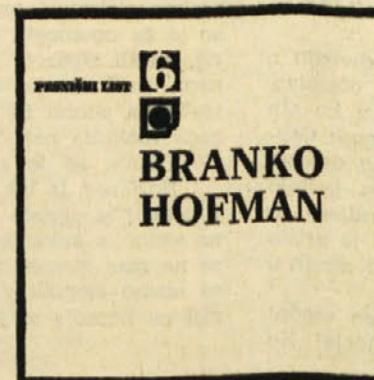
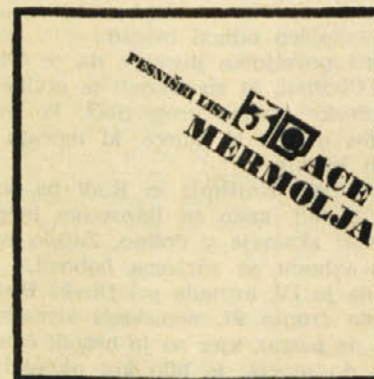
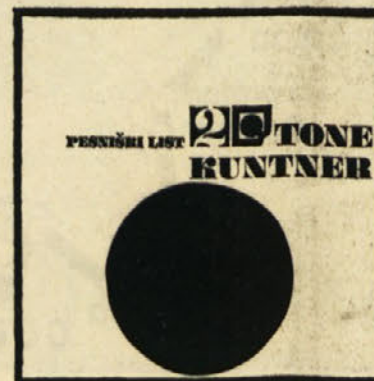
VABIMO VAS V BLAGOVNICO SOČA V
KOPRU IN V SPECIALIZIRANE TRGOVINE
TRGOVSKEGA PODJETJA SOČA KOPER

Elmet

Priporoča svoj proizvod
kovinske stelaže

PESNIŠKI LISTI

IZVIRNO
IN UČINKOVITO
PREDSTAVLJAJO
SLOVENSKO
PESNIŠKO
USTVARJANJE

NAROČITE SE!

ZALOŽNIŠTVO
TRŽAŠKEGA TISKA

TRST
Ul. Montecchi, 6

ZALOŽBA LIPA
KOPER
Muzejski trg, 7

ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO PODJETJE

PRIMORSKI TISK

TISKARNA
ZALOŽBA LIPA

KOPER

Poslovalnice v
KOPRU, IZOLI, PORTOROŽU, PIRANU, PIVKI,
POSTOJNI, SEŽANI, ILIRSKI BISTRICI

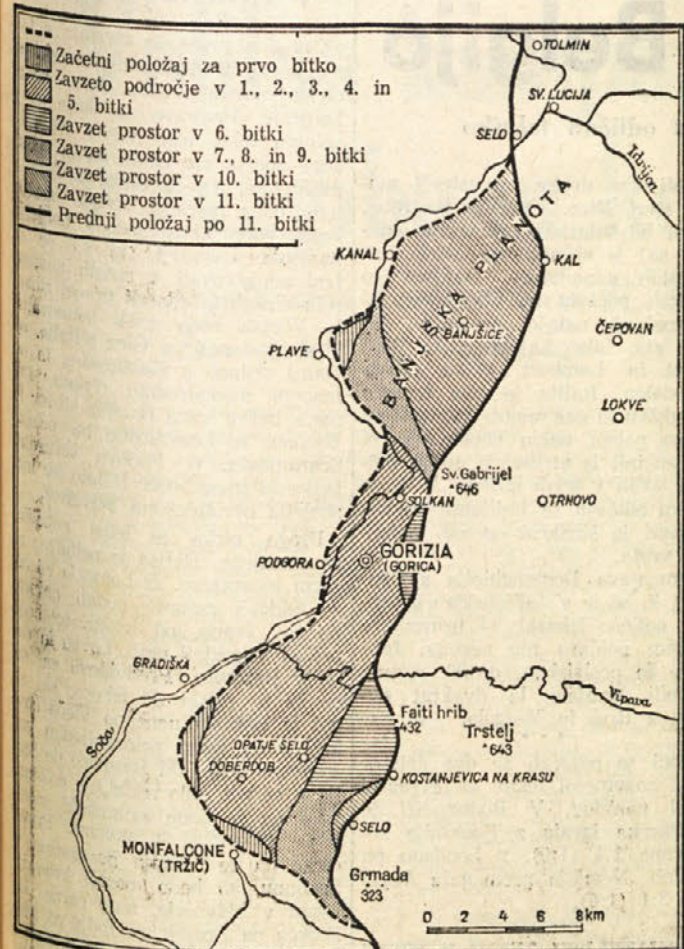
ZAMEJSKIM SLOVENCEM
IN VSEM DELOVNIM LJUDEM ŽELIMO PRI-
JETNE PRVOMAJSKE PRAZNIKE, BRALCEM
PA PRIPOROČAMO KNJIŽNE IZDAJE
ZALOŽBE LIPA

«Pri Kobaridu 1917 sem bil vodnik jaz...»

(Nadaljevanje s 7. strani)

MATAJUR, KRALJ ALBOIN IN ROMMEL

Naš Matajur je povezan z zgodovino in prihodom Langobardov v Italijo leta 568. Iz zgodovinskih zapisov je znano, da je bizantinski vojskovođa Narzes v večletnih bojih popolnoma premagal Gote in leta 555 osvojil vso takratno Italijo in jo podvrževal vzhodnorimskemu cesarstvu. Za nagrado ga je cesar Justinijan imenoval za svojega prvega namestnika v Italiji. Narzes je vladal z močno roko. Italijani so trdo občutili

Prejeto zavzetega področja v soških bitkah (iz «Enciklopedije Jugoslavije»)

njegovo vladanje, ker jim je nalagal velike davke, povrh tega pa je bil še zelo lakomen. Njegovi nasprotniki v Carigradu so ga skušali očrniti pri cesarju Justinijanu. Vendar niso uspeli, dokler je ta živel. Ko pa je leta 565 umrl in mu je nasledil Justin II., so obrekovalci uspeli vzbuditi v novem cesarju sum glede Narzesa. Klonil je obrekovalcem in poklical svojega namestnika iz Italije v Carigrad. Narzes pa se je razjezil nad tako nevhvaležnostjo in ni šel v Carigrad. Langobardovski kralj Alboin je poslal v dar veliko južnega sadja in ga povabil, naj čimprej pride z vsem svojim narodom v deželo, ki rodi tako lepo sadje.

Alboin ni dolgo pomišljal. Že leta 568 je čez Alpe prišel na Benetiko in že prvo leto osvojil vso deželo do Verone. Naletenje leto je osvojil vso gornjo Italijo.

Zgodovinarji omenjajo, da je Alboin prišel s svojo vojsko iz vseh narodov čez Predel Kobarid. Od tam da se je povzpela na Matajur in se razgledoval po furlanski ravnini. Nekateri zgodovinarji pa so menili, da je Alboin prišel preko Trstnice in si z Nanosa ogledal Italijo. Vendar pa z Nanosa ni nobenega razgleda na Italijo, pač pa le na Vipavsko dolino. Zgodovinar Pavel Diakon omenja, da je kralj Alboin na meji Italije šel na visoko goro — «Mons regis». Verjetno imajo bolj prav tisti zgodovinarji, ki omenjajo, da se le z vrha Matajura lahko razgleduje po Furlaniji. Naj bo že kakorkoli, naš Matajur je s tem prešel v zgodovino.

To je bilo leta 568.

Leta 1917 v oktobru pa je Matajur doživel še enega izmed pomembnih zgodovinskih dogodkov.

Takrat ga je v znani kobarški ofenzivi zavzel kasnejši Praterjev feldmaršal Erwin Rommel, ki je bil za tak uspeh odlikovan z najvišjim nemškim odlikovanjem.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Sela med Mrzlim vrhom in Kolovratom pri Tolminu. (Foto Ogarev)

Nerazpočene italijanske granate na «Mrzlem vrhu» po 52. letih. — (Foto Ogarev)

Lojze Valenčič

(Nadaljevanje z 8. strani)

pred prve svetovne vojne. Tu so me celo poslali na higienski urad. Na tavalarnem uradu imajo sicer dokumentacije, ki pa nimajo nič opraviti s civilnim oštevilčenjem zgradb. Srečo sem imel, da me je stanovanjski administrator Danilo Micheluzzi slučajno priporočil uradniku katastrskega urada, ki pa pri vsej dobri volji mi ni mogel sam ustreči. In prav slučajno, ali pa sem spet imel srečo, me je ta uradnik priporočil preko svojega prijatelja, ki je bil slučajno prisoten, na organizacijski urad ACEGAT, v Ulici Genova 8. Tu sem končno na tako imenovani Millerjevi mapi iz leta 1906, ugotovil, da je tedišnja zgradba s številko 17 v Ulici Coroneo istovetna s sedanjo zgradbo in številko. Stavba je stara več kot 100 let, vsaj tako domnevajo. Na priložni strani Ulice Coroneo je v njej garaža, potem neko skladišče, na glavnem vходу pa je napis uradov predsedništva Ljudske univerze, naprej na vogalu z Zanesljičevim ulico je še trgovina z železino. V nekaj gornjih nadstropjih pa so v glavnem stanovanja. Lastnika zgradbe sta brata inženirja Umberto in Arturo Fonda. Po pripovedovanju upravitelja garaže, ki je najstarejši najemnik v hiši, to je Dionisio Liveris, sta sedanja lastnika kupila poslopje okrog leta 1935 ali 1936. Sam pa ima to garažo v najemu že od leta 1932. Spominja se, da je bila tu vedno številka 17, da so bile tudi spremembe glede dejavnosti lokala. O zgodovini sadjem in zelenjavo, da bi bila v prtiličju, se ne spominja, ker ni tako prileten, da bi vedel, kaj je bilo v zgradbi preden je prevzel garažo. Toliko okrog ugotavljanja hiše, kjer se je rodil Alojz Valenčič — bazoviški talec.

Toda zanimivo je tudi pripovedovanje Antona Lampeta, ki je služboval kot voznik osebnih ali tovornih avtomobilov najprej v Urbančičevi tovarni, nato «Javor Pivka» — obrat Bač od 28. marca 1925. leta vse do nedavne upokojitve.

«Če sem poznal Valenčiča me vprašujete?» je ponovil moje vprašanje s tistim pristnim idrijskim narečjem, da bi človek, ki Idričana še ni slišal, utegnil doumeti vsako besedo kot šalo.

Potem je nadaljeval in v izgovorjavi besed se izogibal svojega narečja.

«A veste. Bil je najboljši izmed vseh šefov, ki si jih človek more želeli. Po pravici povedano, zame, lahko to trdim. Dva dni pred njegovo aretacijo smo v garaži popravljali 7-tonski tovornjak. Bilo je poleti leta 1929. Z osebnim avtomobilom je Alojz od nekje prišel z nekim gospodom. Malo je pogledal in se zanimal, kako nam gre delo. Čez nekaj časa pa je spet s tistim gospodom odpotoval. Rekli so, da je bil namenjen v Trst in da se bo čez dva dni vrnil z vlakom do postaje na Pivki. Ob odhodu je dejal: — Zdravo fantje, če se slučajno več ne vidimo! Še danes ne morem razumeti s kak-

šnim občutkom je tako pozdravil, kajti zares ga nisem več potem videl. Ko se je namreč čez dva dni vračal, so ga na postaji v Pivki pričakali in ga odpeljali.

«Ste ga kdaj kam peljali? — Pa kolikokrat! Z osebnim, s tovornim avtom, kakor je naneslo. — Bi lahko povedali kak tak doživljaj, ko sta skupaj potovala?

«Ja, prav dobro se spominjam, ko sva se enkrat sredi hude zime s topoličkom peljala v Ljubljano. Snega je bilo toliko, da je naju zanašalo z ene na drugo stran ceste. Skozi Logatec sva potovala. Ljudje so se nama čudili, češ da ne bova prišla daleč. Verig nisva imela. Vožnja je bila zelo tvegana. Toda morala sva priti v Ljubljano. Tako me je spodbujal, da nisem zgubil korake. V Ljubljani sem avto zapeljal v neko varazo pri postaji: pri «Tislerju» sva se hranila in spala, ko se je vračal od opravkov. Dva dni sva tako bila v Ljubljani. Spoznal sem v njem, da je bil po srcu več kot brat.

— Vam je kdaj kaj posebnega zaupal?

«Vse, kar mi je bil naročil, sem zvesto opravil. Enkrat, se spominim, ko sem se vračal iz Postojne, mi je bil naročil, naj naložim tak, srednje velik zavoj in ga pustim pri neki kmetiji na samem, blizu Selc. Med potjo, sem bil razdvojen, kaj bi neki bilo v tem zavoju. Videl sem, da so bile razne slike in letaki. Šlo je za protest proti obsodbi nekega Istrana, za katerega so ljudje govorili, da je doma blizu Pazina ter da so ga fašisti ustrelili. Tistemu kmetu sem mogel to zelo zaupno izročiti in o tem molčati. Pa ne vem, kako je bilo potem s tistimi letaki.

— Menite, da je imel kakšno možnost za pobeg pred ali ob aretaciji?

«Saj, čudili smo se, ker je imel vedno s seboj obmejno karto in bi z lahkoto ušel preko meje v Jugoslavijo. Poznal je dobro tukajšnje gozdove in poti. Verjetno pa ni službil, da ga zasledujejo in da bo vsak čas po njem. Bili so pač taki časi — težki, če se vsega spominimo!»

Slovenske šolske knjige

(Nadaljevanje z 8. strani)

Primer, da se lahko piše drugače, sem zasledil v tretjem delu zgodovine, ki ga je izdala srednja šola na Opčinah. «Nezadovoljstvo širokih ljudskih množic sta spretno izrabila Mussolini in Hitler, prvi v Italiji, drugi v Nemčiji. Z bogato podporo industrijskega in finančnega kapitala sta organizirala vsak svoje napadalne oddelke... ki so strahovali, zapirali in celo ubijali ljudi drugačne političnega prepričanja».

Ista knjiga govori o odstavku o odporniškem gibanju o izseljevanju Slovencev, o Judih, o koncentracijskih taboriščih, o pokolih v Ul. Ghega in na Opčinah. «Nič čudnega, da je zajel skoro vse okupirane dežele val velikih sabotaž, nastala so osvobodilna gibanja... Oboroženi upor so elastično odprnili razvoja, moči in uspehov kakor narodno-osvobodilna borba jugoslovanskih narodov». In še: «V prvih jutranjih urah 1. maja je jugoslovanska vojska vikorakala po ogorčenih bojih z Nemci v Trstu».

Zgleden in hvale vreden primer, kako je treba učiti mladino o zgodovinskih dogodkih zadnjih desetletij, ker samo tako bo tudi nov rod spoznal preteklost, samo tako bo lahko razumel kaj pomenita 25. april in 1. maj.

LJUBLJANA, Titova 10
RESTAVRACIJA • KAVARNA
NOČNI BAR • IGRALNICA
CASINO
Tel. 24 601/607 — 24 616/619
Telefax: 31254 YU SLO
Telegram: SLOJ Ljubljana

SPLOŠNA PLOVBA piran - jugoslavija

Zupančičeva 24
66330 Piran, pp 1
Telefon (068) 73-881 (10 linij)
Telegram: Plovba Piran

Mednarodni pomorski prevoz
s modernimi ladjami nosilno-
sč 8.000 — 19.000 ton
— LINIJA OKOLI SVETA
— LINIJA JADRAN ZAHOD
— NA AFRIKA — JADRAN
— PROSTA PLOVBA
— PUTNIŠKA SLUŽBA
— SIMEX Ljubljana — samo-
stojna enota za uvoz-izvoz,
grosistično trgovino in za-
stopanje tujih firm

Za vse informacije se, prosim,
obrnite na upravo podjetja
v Piranu ali na naša predstavništva
v Jugoslaviji in v
inozemstvu

export - import
ZAGREB, Praška, 2/II
Telefonska centrala
419-655

IZVOZ

Vseh vrst svežega in suhega sadja in zelenjave, gozdnih sadežev, globoko zmrznjenega sadja in zelenjave, konzerviranega sadja in zelenjave, vseh vrst sadne pulpe, koncentriranih, pasteriziranih in konzerviranih sadnih sokov, krme in drugih poljedelskih pridelkov.

UVOZ

«VOCE» je specializirano podjetje, posebno za uvoz pomaranč, limon, banan, grapefruita, suhega grozdja, drugega svežega in suhega sadja in zelenjave, ter kolonialnega blaga in drugih prehranskih proizvodov.

Podjetje posluje v maloobsejnim prometu z Italijo, Avstrijo in Madžarsko.

Poslovne enote s skladišči — Karlovac, Osijek, Slavenska Orahovica, Split, Šempeter (Nova Gorica), Šid.

Tovarna sadnih sokov in konzerv — «Stubičanka» Gornja Stubica in «Vitaminska» Banjaluka.

Hladilniki — Banjaluka, Vrbovec.

TRST Ul. Boccaccio 3
Telefon 414161

POŽAR ARTEMIO

TOVORNI PREVOZI

v vse kraje tudi v inozemstvo

CINGHIALPELLI

S. n. c. TRST

VIA DONOTA 1 - T. F. 36-556

UVOZ IN IZVOZ SUROVIN
IN STROJENIH KOŽ

adriaimpex

D. D.

UVOZ

IZVOZ

ZASTOPSTVA

T R S T — UL. GEPPA 9/III — TEL. 38-770, 29-135

PRIZNANO MEDNARODNO
AVTO PREVOZNIŠKO PODJETJE

LA GORIZIANA

GORICA — UL. Duca d'Aosta 180 — Tel. 28-45 GORICA
PREVZEMAMO PREVOZ VSAKOVRSNEGA BLAGA

«INTERMARES»

Import - Export

TRST, Ulica Cellini 2/II — Tel. 35-922

TRGOAVTO

VELETRGOVINSKO PODJETJE
KOPER

2. OKTOBER - PORTOROŽ

PODJETJE ZA POPRAVILO
IN REKONSTRUKCIJO
PLOVNIH OBJEKTOV

OBVESTILO
CENJENIM
OBISKOVALCEM
IN
ODJEMALCEM

Danes, nedelja, 30. aprila
je stalna razstava v Ulici Settefontane 58-62
odprta od 9. do 13. ure

Jutri

na praznik 1. maja
bo razstava zaprta
ves dan

Cenjenim kupcem
in poslovnim prijateljem
želi za

1. maj
praznik dela
mnogo uspehov

ZDRUŽENO PODJETJE SLOVENSKE ŽELEZARNE LJUBLJANA

ŽELEZARNA
JESENICE

ŽELEZARNA
RAVNE

ŽELEZARNA
ŠTORE

BENEŠKI DNEVNIK

Sestanek kulturnih društev s komunisti in predstavniki PSIUP

Obe stranki sta poudarili svojo pripravljenost, da podpreta narodnostne zahteve beneških Slovencev

V nadaljevanju pogovorov med kulturnimi društvami Beneške Slovenije in strankami tako imenovane »ustavne loka« ter njihovimi kandidati je prišlo danes v Čedadu do dveh sestankov. V zvezi z včerajšnjim sestankom s socialisti, moramo dodati dva po pravka, oziroma dve pojasnili: prvič, sestanek je bil v Čedadu v sejni dvorani hotela Roma in ne v Sempetru kot je bilo objavljeno, drugič, na sestanku je bil prisoten tudi podpredsednik gorške pokrajine kandidat za poslanskega zbornice na listi PSI Marko Waltritsch, katerega navzočnost nam je pomotoma ušla. Po tem potrebnem pojasnilu, naj povemo, da so se vsa društva kot na prejšnjih sestankih, srečala v Čedadu le v hotelu Roma ob 13. uri z delegacijo Komunistične partije Italije.

Delegacija komunistov je bila sestavljena iz štirih članov: sekretar videmske federacije Renzo Pascolat, namestnik sekretarja deželne komisije in deželni svetovalec Arnaldo Baracetti, poslanec Mario Lizzero, nosilec liste Komunistične partije Italije v našem volilnem okrožju ter inženir Leopoldo Franković, kandidat partije za senat, za katerega bodo glasovali tudi beneški komunisti. Sestanek s komunisti se je odvijal po isti liniji kot včeraj s socialisti. Predsednik društva Ivan Trnkovič je predstavil prisotne obeh strank in dal besedo predstavniku društva Recan, ki je prebral dokument društva, kateri vsebuje skupno platformo globalnih zahtev za rešitev preostalih problemov Beneške Slovenije od ekonomsko-socialnih do narodnostnih. Nato je vsak predstavnik posameznega društva prebral svoj dokument.

Po izvajanih društvenih predstavnikih je povzel besedo sekretar Renzo Pascolat, ki je prebral v imenu videmske federacije iz-

javo s katero partija sprejema vse naše zahteve in se obvezuje, da bo vztrajala v borbi za doseg vseh pravic beneških Slovencev. Izjavo, kakor vse druge dokumente o teh srečanjih bomo objavili v prihodnjih dneh. V diskusijo so posegli vsi ostali člani partijske delegacije Lizzero, Franković in Baracetti. Vsi so se strinjali s predloženimi dokumenti in obljubili podporo partije za rešitev postavljenih problemov. Rekli so celo, da so naše zahteve preslikane. Po sestanku s komunisti je bilo takoj na vrsti srečanje s predstavniki PSIUP.

Za PSIUP sta bila prisotna namestnik sekretarja videmske federacije Marinich in kandidat stranke za parlament v našem volilnem okrožju Blazino Primo doma iz Karnije. Po citanju vseh dokumentov društva je prvi spregovoril Blazino in rekel, da bi z zaprtimi očmi sprejel predložene zahteve, ker so nešteti problemi na las podobni tistim v Karniji, od kjer je on doma, da imamo več kot oni samo manjšinski problem za rešitev katerega se bodo borili kot demokratična stranka. Povedal je, da bo njegova stranka spet predložila v novo izvoljenem parlamentu osnutek zakona, ki ga je bil že predložil v senatu senator Albarello za zaščito Slovencev v Italiji.

Tudi predstavnik federacije Marinich je zagotovil vso podporo našim upravičenim zahtevam in izrazil željo, da bi se večkrat srečali tudi po volitvah. Na koncu naj povemo še, da smo uradno zaprosili za sestanek tudi s socialdemokratsko stranko v Vidnu, a do danes nismo še dobili pozitivnega odgovora. I. PREDAN

Prispevajte za
DIJAŠKO MATICO!

Simbolično odprtje «Metropol» v Luciji

KOPER, 29. — Predsednik izvršnega sveta Slovenije Stane Kavčič je nočjo simbolično odprl hotel Metropol v Luciji. Po mnenju strokovnjakov, gre za enega od najmodernejših hotelskih objektov v Sloveniji in v Jugoslaviji. V sedmih nadstropjih je 16.000 kv. m površine, sobe in številni drugi prostori pa so razporejeni tako funkcionalno in opremljeni s takim komfortom, da lahko zadovoljijo tudi najzahtevnejšega gosta. Novi hotel ima 430 ležišč (vštevši ležišča v depandansi), 1300 restavracijskih sedežev, prostore za prireditve, kozmetični salon, dve savni, frizerski salon, trgovino s spominki, prostor za blatne kopeli, pokriti plavalni bazen.

Hotel Metropol so zgradili na majhni vzpetini, tako da je mogoče lep razgled na morje. Gostje bodo imeli poseben prehod s hotela na plažo ter na rekreacijski prostor, kjer so teniška igrišča, igrišča za minigolf in avtomatsko kegljišče.

Otvoritvene slovesnosti so se poleg predsednika izvršnega sveta Slovenije udeležili tudi drugi ugledni gostje, med njimi Miha Marinko, Jože Brilej, Leopold Krešič, številni turistični in gostinski delavci iz Slovenije in hrvaške Istre in drugi. V slavnostnem nagovoru je direktor hotela Franček Kosev poudaril veliko prizadevanje kolektiva podjetja Metropol, da bi prišlo do takega objekta, ki bi pomenil resnično kvaliteto v gostinskih uslugah.

Škerk in Baracetti v Špetru Slovenov

Danes ob 16. uri bo v Špetru Slovenov zborovanje, ki ga prireja Komunistična partija in na katerem bosta govorila deželni svetovalec Arnaldo Baracetti ter poslanec Albin Škerk. Zborovanje bo v hotelu «Belvedere».

Videmska federacija KPI je izdala dvojezičen letak naslovljen Slovenec in Nadiški dolin, Terške in Kanalske doline. V letaku razpravlja o težkih gospodarskih in socialnih vprašanjih prebivalstva in citirajo člen 6 republiške ustave, ki pravi, da »republika šteti s posebnimi normami jezikovne manjšine«.

Novi «Grand hotel Metropol» pri Luciji v Portorožu

GORIŠKI DNEVNIK

ZARADI SPOPOLNJENE TEHNIKE

Najbolj učinkovito obrambo pred točo omogoča radar

V Furlaniji so vinograde prekrili z najlonsko mrežo
Mnenje kmetijskega strokovnjaka Zvonimira Simčiča

Kadar se temni oblaki zbirajo na nebu ter preti huda ura, so v skrbih zlasti vinogradniki. Nikoli ne vedo, kakšne posledice bo zapustil razvilni element ker so čisto neznan, zelo hude, in kmetje si skušajo pomagati na različne načine, da bi odgnali nevarnost. Že dolgo let je tega, kar so se v Brdih lotili streljanja rakete proti toči, na jugoslovanski strani so sadijari, zlasti vinogradniki zavarovali pridelek za primer uničenja, v zadnjih letih pa se pri nas uve-

lavlja nov način obrambe pred točo z razpajanjem najlonske mreže nad trtami. V bližnji Furlaniji so s takimi mrežami prekrili ogromne sadovnjake.

Kako obvarovati pridelek pred uničenjem, je bil predmet pogovora, ki smo ga imeli prišli dan z direktorjem Zadruga vinarstva Brda Zvonimiro Simčičem med ogledom vinske razstave ESPOMÉ GO. Čeprav je zaščita z mrežami učinkovita in zadnja iznajdba, postaja raketna obramba vedno najbolj aktualna. V Sovjetski zvezi so s pomočjo radarjev ugotovili nastajanje oblakov, ki povzročajo točo. Vanje izstrelijo rakete in s popolno gotovostjo preprečijo nastajanje toče. Na takšen način obvarujejo ves pridelek, medtem ko mreže preprečijo uničenje samo tistega pridelka, ki je pod njimi.

Kmetijski strokovnjak je še pristavil, da so Goriška brda zelo pripravna za morebitno namestitev radarja, ki bi ugotavljal točnosne oblake tudi v bližnji Furlaniji, za voljo česar se sama od sebe ponuja priljubljenost, da se tej nesreči, ki redno ogroža pridelek, postavijo po robu z združenimi močmi. Ni izključeno, da bo sodelovanje v sodobnejši obrambi pred točo predmet pogovora kmetijskega strokovnjakov prizadeletih sosednjih krajev.

Zlate kolajne pokrajinskim upokojencem

Na sedežu pokrajinske uprave so včeraj opoldne podelili trinajstim upokojencem, ki so zapustili službo v enoletnem razdobju, zlate spominke kolajne. Teko prireditve imajo na pokrajini na predvečer vsakoletnega prvega maja in s tem dajajo poudarek prazniku delovnih ljudi. Priložnostni govor je imel predsednik dr. Chiantaroli, prisotni pa so bili odborniki za osebe Waltritsch, tajnik dr. Baum ter drugi svetovalci.

26. t. m. je na univerzi v Rimu doktorirala iz jezikoslovja
NADJA PAULIN
Ob tem važnem življenjskem dogodku ji iz srca čestitajo prijatelji, znanci, sorodniki in starši.

Zaostrovanje odnosov v splošni bolnišnici

Tri sindikalne organizacije CGIL, CISL in UIL so sporočile, da je predsednik postal notranji komisij in v vednost osebu splošne bolnišnice pismo, v katerem oporocuje kršenje obvez sprejetih s sindikalnimi organizacijami. Sindikati kategorije obsojajo takšen način ravnanja, ker zmanjšuje njihovo veljavnost v družbi.

Sindikati protestirajo, ker upravni svet nima celovitega pogleda na tehnično in zdravstveno vprašanja. Pomanjkanje napačnega gledanja prinaša škodo funkcionalnosti zavoda. Ker bi odlašanje reševanja nekaterih odprtih vprašanj moglo zaostri odnose v bolnišnici, sindikati znova opozarjajo na ureditev organizacijske pravilnika, na organ upravnega oseba itd.

Pred dnevi se je sestal sindikat SINASCE - CISL za učitelje gorške pokrajine, ki so vpisani v SINASCEL in SINASE. Predstavniki kategorije so na seji ugotovili, da več kot dve tretjini učiteljev čaka še vedno, da dobi povisek, ki ga predvideva spremenjeni organik. Ugotovili so, da je tak položaj nezdržen in so zato proglasili agitacijsko stanje.

ŠPORT ŠPORT ŠPORT

V NOGOMETNI TEKMI ZA EVROPSKI POKAL NARODOV

Italija razočarala v tekmi z Belgijo

Belgijci so izsilili remi z odlično taktiko

ITALIJA — BELGIJA 0:0

ITALIJA: Albertosi, Burgnich, Facchetti, Bedin, Rosato, Cera, Domenghini, Mazzola, Anastasi, De Sisti, Riva.

BELGIJA: Piot, Heylens, Maertens, Thissen, Van den Daele, Dockx, Semmelink, Van Moer, Lambert, Van Himst, Varheyen.

Sodnik: Nikolov (Bolgarija).

Koti: 9:2.

Opombe: 60.000 gledalcev, nebo oblačno. V drugem polčasu je Causio zamenjal Domenghinija. Dolmans pa Martensa. V 25. min. d.p. je sodnik izključil tehniškega vodjo Belgijcev.

V prvi četrtfinalni tekmi evropskega nogometnega prvenstva v Milanu je Belgija prisilila Italijane k neodločenemu rezultatu. Srečanje je bilo grdo, saj so se Belgijci zapirali na sredini igrišča in niso poskušali ničesar, da bi se podali v napad. Njihov cilj je bil obdržati neodločen izid 0:0, kar jim je popolnoma uspelo. Italijani so danes s svojo igro razočarali. «Azzurri» so bili neučinkoviti v napadu, kjer jim ni uspelo prebiti goste obrambne linije. Preveč so se zanašali na posameznike, manjkala pa jim je v odločilnih trenutkih povezanost med posameznimi igralci. Poznalo se je odsotnost izključnega Rive, ki je znal dati v odločilnih trenutkih močvostu homogenost.

Italijani so nastopili z moštvo, ki je osvojilo naslov evropskega prvaka 1968 in je bilo drugo na svetovnem prvenstvu. Valcareggi se je preveč zanesel na ljudi, ki so bili nekakaj odlični, sedaj pa bi končno lahko prepuščali svoje mesto mlajšim in boljšim.

Do dveste minute prvega polčasa je bila igra počasna. V napadu so bili pretežno Italijani, ki so dvakrat nevarno ozrožili vratara Belgijcev. Piot je moral v prvi

minuti kar dvakrat prestopiti močan strel Rive. Omeniti je treba, da je bil belgijski vratar res odličen, saj je ubranil vse strele italijanskih napadalcev. Italijani so podlegli počasni igri Belgijcev, ki so srečanje nalašč »uspavali«. Pri njih sta bila najaktivnejša Van Himst in Lambert, edina prava napadalca. Italija je bila izrazito v vodstvu le par minut. Domačinom ni na noben način uspelo, da bi se izotali iz mreže, ki so jo Belgijci stali v sredini igrišča. V vsem prvem polčasu so italijanski reprezentanti le štirikrat ozrožili belgijska vrata.

Zamenjava Domenghinija s Causiom, ki se je v italijanskem prvemstvu odlično izkazal, ni prinesla v drugem polčasu nič novega. Igra se je še poslabšala, do 30. minute so bili Italijani le dvakrat nevarni z Rivo in Mazzolo.

Snoči so odigrali še dve četrtfinalni nogometni tekmi za evropski pokal narodov. V Budimpešti je Madžarska igrala z Romunijo neodločno 1:1 (1:0). V Londonu pa je Zah. Nemčija premagala Anglijo s 3:1 (1:0).

V PRIJATELJSKI TEKMI V TRSTU

Triestina-Dinamo (ZG) 0:1

Zagrebaški Dinamo je snoči na stadionu «Grazar» v Trstu v mednarodnem prijateljskem srečanju premagal Triestino z 1:0 (1:0). Edini gol tekme je iz bližine dosegel v 10. min. p.p. Kovačič. Srečanje ni zadovoljilo gledalcev. Tržačani so se namreč zelo potrudili, zlasti Rakar in Brusadelli, gostje pa so zaigrali brez naprednosti in prizadevanosti, saj bi sicer lahko dosegli precej višjo zmago, kot je bila snočnja.

PRIMORSKE NOGOMETNE ENAJSTERICE V SLOVENSkih LIGAH

Adria odvzela točko Litiji

Danes bo v Novi Gorici derbi Vozila-Adria

Poraza Kopra in Izole

V derbiju SNL med letos še ne premaganima ekipama Kopra in Izola so bili uspešnejši gostje iz Trbovelj. Trboveljanci so v četrtki dokazali, da so trenutno najboljša ekipa v SNL. V koprski ekipi je obramba igrala dobro, saj je le enkrat klonila, medtem ko je napad odločilno napadel v 25. minuti. Na delidpe in dokaj neučinkovit, v nedeljo pa je manjkalo še po odhodu Radisavljevića najboljši strellec Arizanovač, tako da od napadalne peterke nismo mogli pričakovati čudežev.

Izola ni v Ptuj na trenutke nadigrati domačo Dravo in imeli nekaj zrelih priložnosti, vendar gola kljub štirim strelom v vratnico niso uspeli doseči. Za namerčak pa je po streljanju prostega strela domačinov nespretno posredoval obrambni igralec Bučar in pošilnil žogo v lastno mrežo.

Na lestvici je Drava spet pred obema primorskima ligasema. Koper je padel na peto mesto, Izola pa je ostala na šestem. Drugih večjih sprememb ni bilo. Omenimo lahko tudi, da je Rudar že popolnoma omajal vodstvo Ilirije, tako da jo bo morda že v naslednjem kolu prehitel.

Zahodna carska liga
V ZCNL je vodčica Litija sama remizirala, medtem ko je zasledujoča trojka zabeležila same visoke zmage in tako spet zmanjšala medsebojno razliko v točkah. Zmaga pa sta v četrtki dosegla tudi zadržna dva, LTH in Hrastnik. Slednji kljub temu še vedno precej zaostaja, LTH pa je že uvela ubežnik.

Adria
V naših poročilih pride navadno mirinska ekipa zadnja na vrsto glede na njen položaj na lestvici, tokrat pa zasluži, da o njej poročimo pred drugimi. Uspeh ji je pravi podvig, saj je odvzela na tujem Litiji, točko in s tem pripravila veliko presenečenje ter se zapletla v boj za prvo mesto.

Adria je že od vsega začetka igrala zelo dobro. Obramba je sicer v začetku »evalavala«, potem pa se popravila. Napad je bil z vstopom Reba in Rosiča zelo nevaren.

Tolmin — Primorje
Tolminci so že tretjo tekmo zaporedoma izgubili in počasi plovejo v cono izpada. Njihova pomlajena ekipa očitno še ni zrela in bodo najbrž morali poklicati na pomoč starejše igralce. Na drugi strani pa Ajdovci stalno kažejo zelo dobro formo in vztrajajo v borbi za vrh lestvice.

Vozila so tudi v drugi tekmi na domačem igrišču slavila visoko zmago, vendar tudi tokrat niso navdušila gledalcev. Taka igra jim v tekmah s slabimi nasprotniki še prinaša zmage, zna pa se jim krepko maščevati v spopadih z boljimi in trdoživimi tekmeci.

Jesenčanom so gole zabili Marušić, Cigoj in Petrovič.

Piran
Piran je gostoval v Skofji Loki, kjer je napravil priložnost, da bi osvojil vsaj točko, saj je bil vso tekmo vsaj enakovreden nasprotniku. Skofjeljanci, ki so precej srečno povedli, so dolgo držali minimalno vodstvo, dokler ni dvajset minut pred koncem Morato iz enajstmetrovke izpenčil, žal pa so Pirančani že čez pet minut drugič klonili.

Današnje tekme
Izola se bo po treh gostovanjih doma srečala z vesiko Slavijo, katero bi morala z dobro igro premagati. Koper gostuje v Celju, kjer bo najbrž nastopil oslabljen. V ZCNL bo v Novi Gorici veliki go rški derbi med Vozili in Adrio. Drugi derbi bo v Kranju, kjer gostuje Primorje. V obeh so možni vsi rezultati. Piran bo na Vrhniki, Izola pa na boljši uspeh, še posebno na sprememljeno ekipa Usnjargje. Tolminci bodo skušali osvojiti Hrastniku iztržiti prvo spoštansko točko, kar pa ne bo lahko.

SOKOL minibasket

Pričelo se je vpisovanje za dečke rojene med leti 1961 in 1965. Vpisovanje bo le še poljutrnjem, v torek, 2. 5. od 18. do 19. ure na društvenem sedežu v Nabrežini 89/II., ali pa na prvem treningu, ki bo na igrišču Sokola v Nabrežini, v sredo, 3. maja ob 16. uri.

Odbor SD Sokol

KOŠARKARSKI TURNIR JUGOSLOVANSKE TV

Zanimanje za nastop Jugoslavije in SZ

Košarkarski turnir, ki ga prireja Jugoslovanska TV, je eden najprivlačnejših v Evropi. Letos se ga bodo udeležile (v Beogradu 1., 2. in 3. maja) reprezentance Sovjetske zveze, Jugoslavije, Brazilije in ekipa TV.

Prireditve bo priložnost za reprezentance, da ugotovijo približno formo svojih igralcev pred olimpijskimi igrami. Medtem ko bo Brazilija nastopila s svojo »rezervno« postavlo (odsotni bodo namreč skoraj vsi najboljši reprezentanti), bo zanimiv nastop dveh ostalih evropskih velikanov: Sovjetske zveze in Jugoslavije. SZ je obnovila in razvila svoj sistem igre. Predvsem je postala igra sovjetskih košarkarjev bolj enostavna in učinkovita in se vedno bolj približuje ameriški profesionalnemu basketu: nemišlno je bilo namreč, da so igralci odvijali zapletene sheme.

Prvi postavi, ki jo ima trenutno SZ, ni nobena druga kos v Evropi. Ta postava je: Edeško (center), Sergij Belov (razvaljevalca), Zmuranja (igralca), Zamiatanov (spodnji center) in Aleksanderlov (center). Proti tem velikanom bodo skušali jugoslovanski igralci potrditi izredno ugoden tek, ki ga preživlja jugoslovanska košarka. Bodo iznajdljivi ali li »nemotivirani stroji« sovjetske reprezentance?

Beograjski turnir pa bo tudi za predstava. Za to bo postavljen izbrana ekipa TV, v kateri bodo kras dobri evropski košarkarji: Fultz (najboljši ameriški igralec), Raga, Kenney, Ameriški slovenski zvezd Slavica, ča in Djerde.

Beograjski turnir pa bo tudi za predstava. Za to bo postavljen izbrana ekipa TV, v kateri bodo kras dobri evropski košarkarji: Fultz (najboljši ameriški igralec), Raga, Kenney, Ameriški slovenski zvezd Slavica, ča in Djerde.

Beograjski turnir pa bo tudi za predstava. Za to bo postavljen izbrana ekipa TV, v kateri bodo kras dobri evropski košarkarji: Fultz (najboljši ameriški igralec), Raga, Kenney, Ameriški slovenski zvezd Slavica, ča in Djerde.

Beograjski turnir pa bo tudi za predstava. Za to bo postavljen izbrana ekipa TV, v kateri bodo kras dobri evropski košarkarji: Fultz (najboljši ameriški igralec), Raga, Kenney, Ameriški slovenski zvezd Slavica, ča in Djerde.

bilanca banke za leto 1971

aktiva

	31. dec. 1970	31. dec. 1971
1. Gotovina in terjatve pri bankah	635.752	846.148
2. Obvezna rezerva pri NBJ	1.094.187	1.372.353
3. Kratkoročni krediti in terjatve	6.131.117	6.554.459
4. Dolgoročni krediti	11.598.037	13.652.093
5. Devizni krediti in terjatve	609.056	996.195
6. Osnovna sredstva	208.261	412.205
7. Druga aktiva	310.864	870.656
Skupaj	20.587.274	24.704.108

pasiva

	31. dec. 1970	31. dec. 1971
1. Kreditni sklad od tega devizni del	2.222.702	2.310.220
2. Rezervni sklad	143.590	221.126
3. Poslovni in drugi skladi	297.734	392.139
4. Hranilne vloge in druga sredstva prebivalstva	2.613.091	4.115.573
5. Depoziti na vpogled in vezani do 1 leta	3.708.275	4.205.009
6. Depoziti, vezani nad 1 leto	6.475.706	7.427.881
7. Sredstva iz deviznega poslovanja	1.088.385	1.775.589
8. Krediti pri bankah in drugih institucijah	3.758.695	4.117.754
9. Razna pasiva	269.096	93.817
Skupaj	20.587.274	24.704.108

pregled poslovnih enot ljubljanske banke po stanju 31. decembra v letih 1970 in 1971

Republika ali AP:	Centrala:	Podružnica:	Spec. podružnica:	Ekspozitura:	Agencija:	Skupaj:
Slovenija	1	6	2	17	1	27
BiH	—	1	—	—	—	1
Hrvatska	—	1	—	1	—	2
Srbija	—	1	—	—	—	1
Vojvodina	—	1	—	11	—	12
SKUPAJ 31.12.1970	1	10	2	29	1	43
Slovenija	1	14	3	44	12	74
BiH	—	1	—	—	—	1
Hrvatska	—	1	—	5	—	6
Srbija	—	1	—	1	—	2
Vojvodina	—	1	—	15	—	16
SKUPAJ 31.12.1971	1	18	3	65	12	99